

mekân

s e m p o z y u m u

bildiri özetleri kitabı

MEKÂN SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri Kitabı

TMMOB Mimarlar Odası Samsun Şubesi

İstasyon Mah., Cumhuriyet Cad., No:109
İlkadım / Samsun

12-14 Aralık 2019

mo.mekansempozyumu@gmail.com
twitter.com/MekanSempozyumu

Yayıma Hazırlayan: Saim C. Beritan

Kapak Tasarımı: Elif Rüzgar, Ozan Yiğit

Kitap Tasarımı: Halise Ergun, Duygu Karabel, Yasemin Selçuk

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Şükrü Aslan	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Esin Boyacıoğlu	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Aytekin Can	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. T. Nur Çağlar	TOBB Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Çelebi	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşeren Eliçin	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Nüket Elpeze Ergeç	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Gülden Erkut	İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Neşre Gurallar	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Lale Kabadayı	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Serap Kayasü	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. H. Hale Künüçen	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Kaan H. Ökten	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Öztürk	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Güven Arif Sargın	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen Savaş	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep Uludağ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Murat C. Yalçıntan	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel Yardımcı	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yetiş	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Filiz Zabcı	Ankara Üniversitesi

BİLİM KURULU

Doç. Dr. Adnan Aksu	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Aydan Özsoy	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Efe Baştürk	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç. Dr. Olgu Çalışkan	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Betül Duman	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Özge Ejder	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Begüm Özden Fırat	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Kurtul Gülenç	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Senem Kurtar	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Cenk Saraçoğlu	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Savaş Zafer Şahin	Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Dilek Tunalı	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Sarper Bütev	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Burak Büyükcivelek	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Çağdaş Emrah Çağlıyan	Başkent Üniversitesi
Dr. Aydın Çam	Çukurova Üniversitesi
Dr. Yavuz Çobanoğlu	Munzur Üniversitesi
Dr. Mehmet Erman Erol	Cambridge Üniversitesi
Dr. A. Şükrü Künüçen	Başkent Üniversitesi
Dr. Melis Oğuz	Beykent Üniversitesi
Dr. Saadet Tuğçe Tezer	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Umut Ulukan	Ordu Üniversitesi
Dr. Tolga Yıldız	İstanbul Üniversitesi
Dr. Besim Can Zırh	Orta Doğu Teknik Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Doç.Dr. Evren Haspolat
Ordu Üniversitesi

Doç.Dr. Hakan Sağlam
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Doç.Dr. Deniz Yıldırım
Ordu Üniversitesi

Dr. Saim Can Beritan
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Meltem Ak
Mimarlar Odası Samsun Şubesi

Ömür Ceylan
Mimarlar Odası Samsun Şubesi

Burcu Ergün
Mimarlar Odası Samsun Şubesi

Nesrin Gülmen
Mimarlar Odası Samsun Şubesi

İshak Memişoğlu
Mimarlar Odası Samsun Şubesi

İlker Şahinoğlu
Ordu Üniversitesi

Zeynep Arslan Taç
Marmara Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

1. GÜN

Erol Subaşı Mekanın Siyasal Sosyolojisi: Poulantzas'ın Uzam-Zaman Matrisleri Kavramı.....	2
Ceyhun Gürkan Foucault'da İktidarın Uzamsal Dağılımları ve Mekânın Etik Bağlamı.....	3
Duygu Melek Asu Beşgen Sinema ve Mimarlıkta Deleuzian Mekan Üretimi: Roma Filmi.....	5
Gökhan Orhan Sinem Atay İşlevsel, Estetik, Savunmacı, Düşmancıl: İktidarın Mekâna Müdahalesinin Bir Aracı Olarak Kent Mobilyaları.....	8
Elif Özgen İç Mekan Tasarımı Kuram ve Uygulama Pratikleri Bağlamında Tartışma.....	9
Ali Somel Samsun Liman Kentinin Eşitsiz Gelişimi.....	11
Ceyda Kurtar Anlı Nuri Yavan Coğrafya'nın Tarihi İçerisinde Yer'in Değişen Anlamı.....	13
Mehmet Köseoğlu Kültürel Rotalar Nasıl Sınıflandırılabilir?.....	14
Ece Akça İ. Mert Teközel Yağmur Kalaycı Tarihi Ve Modern Mekanların Algılanan Kolektif Süreklilik Değerlerinin İncelenmesi.....	15
Onur Uzer Songül Sallan Gül Ahmet Özaslan Hüseyin Gül Isparta/Gülistan Mahallesi Örneğinde Kentsel Dönüşümün Fiziki ve Toplumsal Boyutları”.....	18

İÇİNDEKİLER

Azize Serap Tunçer İktidarın Akışlar Uzamına Yerleştiği Dönemde Yerel Siyasetin Mekanını Kurgulamak.....	20
Rukiyye Zinnur Fidan Politik Ve Poetik Bir Mekân Olarak Aile Apartmanı.....	22
Gözde Arık Mekân, Sosyal Kimlikler ve Sınırlar: Ankara'da İki Farklı Mahalle.....	23
Nesibe Demir İslam'ın Yeniden İnşasında Mekanın Rolü: Müslüman Kadınların Hanımlar İlim Ve Kültür Derneği (Hik-De) Deneyimleri.....	24
Türkan Ceylan Baştürk Merve Saatçi Tadao Ando Ve Bernard Tschumi Mimarlığını Mekan ve Özne Diyaloğu Üzerinden Okumak.....	26
Gizem Kulak Kültür Kuramlarında Mekân.....	27

2. GÜN

Büşra Kılıç Kentte Gündelik Karşılaşmalar Ve Atmosfer: Mekan ve Duygulanım.....	29
Şeyma Duman Asu Beşgen Sinemada Mekan-Karakter Özdeşleyimi Üzerine Bir İdeoloji: Kış Uykusu.....	30
Ayşegül Kars Kaynar Ceza Adaletinde Mekân Ve Mahkemelerin Performatif Niteliği.....	32

İÇİNDEKİLER

Eda Arısoy Esmâ Gökmen Mekânın Sinemada Ürettiği Anlam: Dogtooth (2009) Filmi Üzerinden Bir Analiz.....	34
Aziz Cumhur Kocalar Mekân ve Mekânsallık Bağlamında Koruma Kültürünün Sanatla Gelişimine Yönelik Bir Değerlendirme.....	35
Ödül Işıktan Yeni Mekân Düz Ekran.....	37
Rüya Erkan Neslişah Kesici Tolga İslam Mekânsal Okunabilirlik Kavramını Sinema Filmlerinde Aramak.....	38
Oğuz Kırıcı Kamusal Açık Mekanlarda Davranış İzlenimi: Karadeniz Teknik Üniversitesi Şenlik Alanı.....	40
Elife Kılıç Mekân ve İmkân İlişkisi Üzerine Felsefi Bir Deneme.....	42
Mehmet Emin Balcı İnşa Etmek Ama Oturmamak: Bir Post Cemaat Biçimi Olarak Yaşam-Alanı.....	43
Sümeyye Yıldız Mekân ve Psikopolitika: Byung-Chul Han Felsefesinde Mekân.....	44
Dilan Alataş Mekânı Merleau-Ponty ile Düşünmek: Beden, Deneyim ve Mekân.....	45
Elif Muratoğlu Kıyının Kamusallığını ve Deniz Algısını Kullanıcı Odaklı Bir Yaklaşım ile Okumak: Trabzon Kenti Örneği.....	47

İÇİNDEKİLER

Selin Turan Hatice Ayataç Mekânın Kültürünü – Kültürün Mekânını Bir Mahalle Üzerinden Okumak: Kurtuluş – Feriköy Örneği.....	49
Türker Keskin Kamusal Alan Düzenlemelerinin Öğrenci Projeleri Üzerinden Değerlendirilmesi Kırklareli Örneği.....	50
Gözde Orhan Kayım Dönemi Mekânsal Tasarım: Dersim Örneği.....	51
Ceylan Hülya Tülün Pelin Gürol Öngören Fransız Mandasından Cumhuriyet Türkiye'sine: İskenderun Halkevinin Toplumsal Bellek Üzerinden Okunması.....	53
Berrak Erdal Türkiye Modernleşmesi Bağlamında Mekansal Arketipler: Halk Kütüphanesi.....	55
Elif Fidan Marangoz Muhafazakar Kentli Kadınların Gündelik Yaşamları Üzerinden Kamusal Alan Denemesi: İstanbul Başakşehir Mahallesi Örneği.....	56

3. GÜN

Kadir Dede Diasporada Gündelik Milliyetçiliğin Mekânsal Üretimi: Hollanda'daki Türkler Örneği.....	58
Seher Şen İçerisi-Dışarı, Sınırlar Ve Hudutlar: Henry Lefebvre Kavramları ile Kent ve Kent Kültürü.....	59
Berna Akçağ 11'e 10 Kala Hafıza Mekânı.....	61
Fatma Sinem Akbulut Muhafazakâr Ütopyalarda Mekânsal Temsilleri.....	62

İÇİNDEKİLER

Refa Emrali	
Mekan Yapıt İlişkisi Bağlamında Hafıza.....	64
Mehmet Hanifi Yanar	
Ahmet Hamdi Tanpınar'da Mekân Poetikası.....	65
Yasemin Selçuk Tuğçe Şanlı	
Gücün Temsili ve Mekan.....	67
Işıl Baysan Serim	
Pasolini'nin Medea'sında Mekan(lar)ın Tektoniği ve İktidar Kuruluşları, Görünür Olanın Ufkunu Görünmez Armoniden Hangi Çizgi Ayırır?.....	69
Hilal Peker Dural	
Erkekliklerin Ev İç Mekân Bağlamında Analizi.....	71
Orse Demirel	
İstanbul'da Emeğin Mekândaki İzlerini İki Dönemsel Film Üzerinden Sürmek: Karanlıklar Uyanırken Ve Babamın Kanatları.....	74
Seda Hayal	
Gecekondu Mekanlarını 'Birlikte Üretmek.....	75
Aziz Cumhur Kocalar	
Mekânın Politik İnşası ile Dönüşümü Bağlamında Göçler ve Gecekondu Süreçleriyle Sivas.....	77
Erdoğan Kineşçi	
Sinemada Mekânın ve Gündelik Yaşamın Temsilinin Farklılaşması: Yeni Gerçekçilik ve Yeni Dalga Örnekleri.....	79
Ezgi Karmaz	
Mekânın Gündelik Yaşam İçinde Kurgulanışı: Özne-Mekân Etkileşim Süreci.....	80
Ayşe Merve Çilingir	
"Gündelik" Mekanların Tarihini Yazmak: Beykoz, Paşabahçe.....	81

İÇİNDEKİLER

Can Bulubay Kahvehaneden Rock Bara Uzanan Bir Dönüşüm Hikayesi: Kemancı (1986-2012).....	84
Fatma Mısır Sokakların Müziği Rap ve Mekân İlişkisi.....	85
N. Ezgi Zünbuloğlu T. Kerem Koramaz Kent Mekânında Anlam, Kullanıcı Algısı Ve Grafiti.....	86
Emre Erol (Mekânsal) Rantlaştırma Kavramı ve Rant Rejimi Altındaki Türkiye İçin Önemi.....	88
Reyhan Ünal Çınar Yeni Türkiye'yi Mekânın Ölçeksel Rekabeti Üzerinden Okumak.....	89
Güncel Önkal Erdem Yazar Kent Deneyimi Kavramı Açısından Mekânsal Ayrışma ve Farklılaşma.....	90
Olgu Yiğit Sinemasal Adana'nın Seyyit Han: Toprağın Gelini Filmi Aracılığıyla Haritalanması.....	92
Özlem Akyol Sinemada Kadın, Mekân ve Eylem Üzerine Bir Deneme: Yuvarın Gerçek Sahibi".....	93
Çiğdem Yazıcı Mekânsallık ve Kadınlık Üzerine Felsefi Yaklaşımlar.....	94
İrem Senem Büyükkoçak Kamusal Mekanın Olası Senaryoları: Ankara'da Müşterekleşme Hareketleri.....	96
Bilgen Ataç Kent Hakkı Olarak Manzara.....	97

İÇİNDEKİLER

Ahmet Yaman Mekanın Deşifresi: Türkiye’de Küçük Sanayi Sitelerinin Üretimi ve Dönüşümü.....	99
Meriç Kırmızı Kentın Ticari Mekânlarının Dönüşümü: Alışveriş Caddeleri Örneği.....	100
Nazlıcan Birinci Furkan Ertürk Hikmet Eldek Güner Balıkesir İli Akıncılar Mahallesi Küçük Sanayi Bölgesinin Mekânsal Dönüşümü.....	102
Mehmet Yıldırım Murat Sönmez Alışveriş Merkezlerinin Ütopik Dönüşümünün Mimarlığın Asal Bileşenlerine Etkisi.....	104
Bilge Ataç Özsoy Kent Meydanlarını Tanımlayan Bileşenler ve Zaman İçindeki Dönüşümleri Alaçam Örneği.....	106
Funda Pazan Tarihsel Süreçte Kentsel Doku Bağlamında Morfolojik Yapının Değişimi - Kayseri / Talas Örneği.....	107
Ayda Rastiemadabadi Kamusal Alan Bağlamında Biçim ve İçerik Üzerine Bir Yöntem İncelemesi.....	108

**1.
GÜN**

12 Aralık'19 Perşembe

13.00-14.30

THEATRON

OTURUM 1

Mekanın Teorisi

Oturum Başkanı: Saim C. BERİTAN

MEKANIN SİYASAL SOSYOLOJİSİ: POULANTZAS'IN UZAM-ZAMAN MATRİSLERİ KAVRAMI

Erol Subaşı ¹

Yunan asıllı Fransız siyaset sosyoloğu Nicos Poulantzas II. Dünya Savaşı sonrası dönemin en üretken devlet kuramcısı olarak görülebilir. Marksizm'in devlet ve siyaset konusunda dillere pelesenk olmuş yetersizliğinden hareketle kendini Marksist devlet kuramını geliştirmeye ve Marksist temelli bir siyaset sosyolojisi inşa etmeye adanmış Poulantzas bu bağlamda kapitalist devlet, iktidar ve toplumsal sınıflar arasındaki ilişkileri mercek altına aldı. Bu soruşturması sırasında kaçınılmaz olarak devletin ve iktidarın uzam-mekân ve zamansallığı sorunu üzerinde de durdu. Özellikle *Devlet, İktidar ve Sosyalizm* kitabında geliştirdiği uzam-zaman matrisleri kavramı mekânı anlamak için yol gösterici olabilir. Bu çalışmanın temel tezi Poulantzas'ın geliştirdiği uzam-zaman matrisleri kavramının mekânın siyasal sosyolojisini yapmada işlevsel olabileceğidir. Kavramın özellikle üretim tarzları, devlet, sınıflar ve iktidar ilişkileri arasında kurduğu bağlantılar günümüzde değişen uzam-zamansallıkları anlamak için de kuramsal bir başlangıç noktası teşkil edebilir. Uzam-zaman matrisleri en genel hali ile emeğin toplumsal işbölümü, üretim tarzı, üretim ilişkileri ve devlet arasındaki karmaşık ilişkilerin maddi referans çerçevesini oluşturur. Uzam-zamansallıklar ne insan-bağımsızdır, nesnel olarak mevcuttur; ne de tamamen insanın iradi müdahalesi ile oluşur. Maddi üretim tarzını hem önvarsayan hem de onunla birlikte dönüşüme uğrayan uzam-zamansallıklar hem devlet aygıtında hem de diğer kurumsal aygıtların mimarilerinde kayıtlıdır. Antik ve Feodal toplumların uzam-zamansallıkları ile kapitalist toplumsal formasyonların uzam-zamansallıkları birbirlerinden farklılık gösterir. Kapitalist devlet hem bünyesine nakşolmuş uzam-zamansallıklar içinde hareket eder hem de uzam-zamansallıkları örgütleme tekeli eline almaya çalışır. Modern zamanlarda ulus-devlet, kapitalist devletin uzam-zamansallıkları yönetme uğraşı, topraksal bir zamansallık, geleneğin değişen yüzleri üzerinden belirli bir zamansallık ve toplumsal sınıfların kesişim alanında çakışarak bir araya gelir.

Anahtar Kelimeler: Mekân, uzam-zaman matrisleri, siyaset sosyolojisi, nicos poulantzas, ulus-devlet.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, erol.subasi@erdogan.edu.tr

FOUCAULT'DA İKTİDARIN UZAMSAL DAĞILIMLARI VE MEKÂNIN ETİK BAĞLAMI

Ceyhun Gürkan ¹

Bu bildirinin konusu ve amacı 'mekân'ın Michel Foucault'nun genel çalışma alanı olan bilgi-iktidar/yönetim-etik hattındaki konumunu ve ilişkiselliğini saptamaktır. Foucault'nun mekân üzerine düşüncesi disiplin iktidarını ele aldığı çalışmalarında belirgindir. Ancak Foucault'nun genel çalışma düzleminde disiplin ve mekân tek iktidar tarzı ve uzam değildir. Hükümdar/devlet iktidarının uzamı 'toprak', disiplin iktidarının uzamı panoptikonda hücre/hane ile özdeş 'mekân' ve liberal güvenlik yönetiminin uzamı kent ile özdeş (piyasa) 'ortamı' birlikte düşünüldüğünde iktidarın toprak-mekân-kent uzamlarındaki dağılımı ve işleyişi belirginleşmektedir. Üç iktidar ve dolayısıyla üç uzamsal dağılım Foucault'nun analitiğinde aynı zamanda farklı bilgi modellerine ve özneleşme tarzlarına dayanmaktadır. Örneğin, toprak uzamı ve kent ortamı özneyi kolektif (tebaa ve nüfus) olarak iktidara eklemeyip özne üzerinde kitlesel etkilerde bulunurken, disiplin iktidarı mekân uzamında bireyselleştirici araçları ve özneleşme tarzlarını harekete geçirmektedir. Foucault'nun çalışmalarında bunlar birbirlerinden kopuk ve farklı tarihsel dönemler içinde ele alınmış olsa da, gerçeğin genel bir soyutluk ve analiz düzleminde düşünürün de göstermeye çalıştığı gibi iktidar kompleksinin birbiriyle ilişkili unsurlarıdır. Bu ilişkiyi kurmak bir bakıma Foucault'nun düşüncesini bütün olarak yansıtmak anlamına gelmektedir.

Diğer yönden, modern devlet-mekân-kent (piyasa) iktidarı arasında sıkışan mekânın bir özgürlük uzamı olarak yeniden kurulması için ilkini (devlet iktidarı) hukuk, sonuncusunu (kent pazarı) kamusalılık ile yerinden etmek Foucault için başlangıç noktası ve bir çözüm yolu değildir. Kendi başlarına amaç olarak eşitliği ve özgürlüğü gözeten hukukun ve kamusalılığın özgürleştirici doğru araçlar olabilmeleri için siyasetin yolunun Foucault açısından etikten geçmesi gerekmektedir. Aslında etiğin (yani kişinin kendisiyle ve diğerleriyle ilişki) uzamı mekândır. Bildiri Foucault'da modern öznenin kuruluşunun üç ekseninde ('yaşam', 'çalışma' ve 'dil/kültür') mekânın siyasal bir alan olarak devlet (hükümdarlık) ve kent (piyasa) iktidarına karşı nasıl bir etik mücadele alanı olduğunu/olabileceğini tartışacaktır. Neoliberal yönetimsellikte disiplinci iktidarın diğer iki iktidar tarzıyla eklenip mekânı bedeniyle birlikte kişinin hapisanesine ve komşularını hücre arkadaşına çevirme

---

¹Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Maliye Bölümü, cgurkan@politics.ankara.edu.tr

yolu ve eleştirisi Foucault'nun tarihsel incelemesi ışığında belirginleştirilebilir. Mekânın etiğini 'komşuluk' olarak tanımlayan bu çalışma H l ne L'Heuillet'nin *Komşuluk: İnsanların Birlikte Varoluşu Üzerine Düşünceler* (2019 [2016]) adlı kitabındaki çözümlemesini Foucault'nun iktidar analiziyle birlikte düşünüp modern neoliberal iktidara karşı tutum geliştirmenin mikro uzamını ve etiğini serimlemeye yönelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Foucault, iktidar, mekân, etik, komşuluk.

SİNEMA VE MİMARLIKTAKİ DELEUZIAN MEKAN ÜRETİMİ: ROMA FİLMİ

Duygu Melek ¹
Asu Beşgen ²

*“Felsefe, bir tür köken veya dönüş veya arayış veya düşünce nin düşünce si de ğildir.
... Felsefe bir edimdir, bir yaratma, kurma edimidir.
Yarattığı, kurdu ğu şeyler se kavramlardır”.*³

Yer ve mekan kavramları, mimarlık alanında, öznel ve nesnel, soyut ve somut üretimlerin sonsuz ifadelerini buldu ğu bir dü aliteyi işaret eder. Mekan, mimarın yapı taşıdır; sosyo-kültürel edinimlerle var olur. Düşünce, yeri mekana dönüştürür; yer, mekana evrildi ğinde anlam kazanır. Yer ve mekan arasındaki bu varoluş döngüsü, birbiriyle savaşı n karşıtlıklar ve iç içe geçen uyumlu birlikteliklerle devinir durur.

20. yüzyılın yetkin düşünürlerinden biri olan Gilles Deleuze (Fransa, 1925-1995), varlık kavramını sorgulayarak *“oluş felsefesi”* üzerinde çalışır; düşünmeyi ve düşünmenin sonucunda üretmeyi amaçlar. O’nun için düşünce nin nasıl ortaya çıktığı, hangi yollardan geçti ği önemlidir. Bu bağlamda Deleuze, sadece felsefeye de ğil felsefeyle aynı paydada olan birçok disipline katkı sağlayacak kavramlar üretir. Felsefeyle ortak paydada yer alan disiplinlerden olan sinema ve mimarlık, Deleuzian kavramları barındırır ve bu yolla düşünceler ile bağlar kurar. Deleuze’un üretti ği kavramlardan sadece biri olan *“yersiz-yurtsuzlaşma”* yerini; yeni bir *“yerlenip-yurtlanmaya”* bırakır; böylece bu geçişte kişinin düşünsel varlığı *“göçebeleşir”*. Deleuze bu yaklaşımıyla, her tür de ğişime dayalı farklılığı kabul eder; sınırsız ve dinamik bir hareket olan *“edimsel”* süreci benimser. İşte bu edimsel süreç, önce felsefedeki mekan hallerini, sonrasında da sinema ve mimarlıktaki mekan algısını besler.

Bu bağlamda önerilen çalışma; felsefe, sinema ve mimarlık arasındaki kuramsal ve kavramsal ilişkiyi mekan olgusu üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu irdeleme, hem sinema hem de felsefe eğitimi alan; *“zaman ile mekan bizi sınırlandırır, ama aynı zamanda başkalarıyla aç ıklanamaz bağlar yaratırken kim olduğumuzu tanımlar”* düşüncesine

---

¹Yüksek lisans ö ğr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, dygumelek@gmail.com

²Prof.Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, abesgen@ktu.edu.tr
abesgen@gmail.com

³Felsefe Nedir?, Gilles Deleuze, Félix Guattari, Çeviren: Turhan Ilgaz, YKY Yayınları, İstanbul, 2001.

sahip olan Alfonso Cuarón'un 2018 Oscar Ödüllü Roma filmi üzerinden analiz edilecektir. Roma, Cuarón'un çocukluk yıllarını ve o dönemdeki politik olaylar üzerinden toplumsal sınıf kavramını titizlikle işleyen bir filmidir. Filmde mekanlar, "*göçebe düşünce-mekan*", "*toplumsal sınıf-mekan*", "*yersiz/yurtsuz birey-mekan*" durumları üzerinden analiz edilecek, Deleuzian "oluş felsefesi" nin mekan kavramına kazandırdığı anlamlar yeniden tanımlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, kavram, mekan, mimarlık, roma filmi (alfonso cuarón'un, 2018), sinema.

13:00-14.30

MEGARON

OTURUM 2

Tasarım 1

Oturum Başkanı: İshak MEMİŞOĞLU

İŞLEVSEL, ESTETİK, SAVUNMACI, DÜŞMANCIL: İKTİDARIN MEKÂNA MÜDAHALESİNİN BİR ARACI OLARAK KENT MOBİLYALARI

Gökhan Orhan ¹
Sinem Atay ²

Kentte kamusal mekânı düzenleyerek insanların yaşam kalitesini artırma amacına yönelik tasarım ürünleri olarak tanımlayabileceğimiz kent mobilyalarının kentte yaşayanlar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Son zamanlarda sayısı artan ve kullanım alanı çeşitlenen kent mobilyalarının bir kısmı sanatsal kaygı ile yapıldığına dair bir imajla sunulurken, başta yoksul ve evsizler olmak üzere kent mobilyası ile sıkı ilişki içerisinde olan bazı grupların kentsel mekânı kullanımını kısıtlamaktadır. Sadece kent mobilyası ile sınırlı kalmayan, sokağın arındırılmasına kadar uzanan bu tasarım düşüncesi kentteki marjinal gruplara karşı gizli bir düşmanlığa işaret etmektedir. Fiziksel şiddetin yerini alan dispozitifler aracılığı ile şiddet kullanmaksızın edilgen öznelere bedenine varıncaya dek ulusal ve yerel ölçekteki kurumlar ve özel kişiler eliyle yaratılan disipline edici iktidar, toplumun “normal” olmadığı varsayılan bu kesimlerini ıslah etmeye çalışmaktadır. Bentham’ın Panoptikon’unun kent ölçeğine uygulanmasının dolaylı bir versiyonu olarak görülebilecek bu müdahaleler, disiplinin inşa ettiği mekânda kontrolün oto-kontrole dönüşümünü sağlayarak hükümrana daha rahat yönetebilme imkânı sunmaktadır. Buradaki birey her ne kadar edilgen olarak ele alınsa da iktidarın olduğu yerde ona direnişin de var olacağını vurgulayan Foucault’nun özgür-etik öznesinin, disipline edici mekanizmalara karşı çıktığı örnekler de mevcuttur.

Bu çalışmada Foucault’nun biyo-politika yaklaşımından yola çıkılarak dünyanın farklı yerlerindeki disipline edici kentsel tasarım ürünleri incelenmekte ve bu tasarımlara karşı çıkışlar ele alınmaktadır. Konunun Türkiye özelinde de irdelendiği çalışmada kent yoksullarının ve evsizlerin durumuna değinilmekte, örneklerinin gelişmiş kapitalist toplumlarda görüldüğü gizli düşmanlık barındıran bu müdahalelere Türkiye’de henüz rastlanmadığı, bunun da genel olarak toplumsal ilişkiler, alternatif çözümler ve güvenlikle ilgili doğrudan müdahalelere bağlı olduğu ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel yoksulluk, biyo-politika, iktidar, kent mobilyası, dispozitif.

---

¹Prof.Dr., Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gorhan@bandirma.edu.tr

²Arş.Gör., Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, satay@bandirma.edu.tr

İÇ MEKAN TASARIMI KURAM VE UYGULAMA PRATİKLERİ

BAĞLAMINDA TARTIŞMA

Elif Özgen ¹

Mekan; yer tarifleyen birincil barınma ihtiyacının, temel karşılayıcısı olarak sonsuz bir uzamı tariflemektedir. Mekanın tanımını TDK 'bulunan yer' olarak tariflerken, Haçeliolu, Hasol, Heidegger gibi farklı disiplinlerden pek çok tanım karşımıza çıkmaktadır. Tanımlamaların çeşitliliği ve disiplinlerinin farklı oluşu da, güncel olarak disiplinlerarası olarak mekanın sıkça tartışılmakta olmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışma, mekan kavramını; bir iç mekan tasarımcısının gözünden, mekan ölçeğini ise hastane iç mekanları olarak kısıtlayarak irdellemektedir. Mekan problemini ise çoğu zaman; kullanıcı, mekan gereksinimleri ve kuram arasına sıkışan tasarımcı ve tasarımının yaşama problemi üzerinden incelemektedir. Bu noktada bir başka oluşum ise; hastane mekanlarının biçimlenişine karar veren ve ihtiyaç sahibi olarak görülebilecek hastane yönetimi/ yapı sahibi/ müşteri karşımıza çıkmaktadır.

Söz konusu mekanın, tasarımcı, yapı sorumlusu, tasarım ve ortaya çıkan tasarım ve kullanılabilirliği genellikle bir noktada aksayan bir işleyişe sahip olduğu düşünülmektedir. Bu durum istatistiksel olarak genel bir veri oluşumu konusunda zor bir nokta olsa da, günümüz devlet hastaneleri yaklaşımında toplumun hastane algısı sebebiyle anlaşılması güç bir noktada da bulunmamaktadır.

Çalışmanın yöntemi; literatür bilgisinden faydalanarak, güncel veriler üzerinden mekanların karşılaştırmalı anlatımı olarak belirlenmiştir. Çalışmanın, mekan tasarımı anlamında bilginin; kuram, kullanıcı ve uygulama yönleri ile zenginleşmesi konusunda duyarlılığı artırmaya yönelik inceleme ile literature katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım ve kuram, kuram ve uygulama, hastane tasarımı, mekan ve kullanıcı, mekan tasarımı, hastane iç mekan.

---

¹Arş.Gör., Hacettepe Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü,
elifozgen@outlook.com

13:00-14.30

AKROPOLIS

OTURUM 3

Kültür ve Mekan 1

Oturum Başkanı: Ödül İŞİTMAN

SAMSUN LİMAN KENTİNİN EŞİTSİZ GELİŞİMİ

Ali Somel ¹

Samsun'un kentsel özelliklerini belirleyen temel unsurlardan biri limanıdır. Antik dönemden başlayarak liman kentsel mekanın karakterini belirlemiş, ancak limanın gelişimi ile kentin gelişimi tarihsel olarak paralel ilerlememiştir. Bu çalışmada dünya liman kentlerinin liman ve kent işlevleri bakımından eşitsiz gelişimine ilişkin bir dönemlendirme çerçevesinde (Hoyle, 1997; Ducruet, Lee, 2006) Samsun liman kenti incelenecektir.

Literatüre göre antik dönemde kent ile liman iç içedir. Denizaşırı ticaret-sömürgecilik döneminde liman kentten ayrılmakta, sanayi kentinin ve modern limanın gelişimi sonucu bu ayrışma pekişmektedir. Denizcilik teknolojisinin geliştiği dönemde liman kent merkezine doğru genişlemektedir. Kentsel dönüşüm döneminde ise liman genişlerken kentsel mekana uyum sağlamaktadır. Samsun'un dünya liman kentlerinin bu tarihsel gelişim modelini ne ölçüde takip ettiği, hangi eşitsiz gelişim özelliklerine sahip olduğu kentin iktisadi ve sosyal tarihi ile mekansal tarihi incelenerek anlaşılabilir.

M.Ö. 7.-M.S. 15 yüzyılları arasında Samsun tipik bir antik liman kentinin özelliklerini taşımıştır. Osmanlı devletinin Karadeniz'e egemen olmasıyla liman ticari açıdan önemsizleşmiş ve antik kent bir Ortaçağ kasabasına dönüşmüştür. 19. yüzyıl ortalarında tarımsal ticaretin artmasıyla bunu kaldıracak iskeleler yapılması İngilizler tarafından projelendirilmiş, yüzyıl sonunda Fransızların Reji idaresi tarafından demir iskeleler inşa edilmiş ve Samsun dış ticarete entegre bir yarı-sömürge kenti karakterine bürünmüştür. Bağımsızlıktan sonra Samsun ulusal ekonomiye entegre edilmiş ve 20. Yüzyıl ortasında bir Alman konsorsiyumu tarafından modern liman inşa edilmiştir.

Ne var ki Samsun limanı kenti Tekel fabrikası ve tütün üretimi kadar karakterize etmemiştir. Liman kente, kent de limana bu açıdan dışsal kalmıştır. Kent ile limanın 'barışması', kentsel dönüşümün limanın da sanayinin de özelleştirmelerle dönüştüğü dönemde gerçekleşmiştir. Limanın denize doğru yarattığı dikey mekansal genişleme rekreasyon alanlarıyla kamusal hale gelmiş; buna karşılık Samsun liman işletmesi kamusal olmaktan çıkarılıp özel liman işletmeciliği yatay bir mekansal

---

¹Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, asomel@gmail.com

genişlemeyle kenti içine almıştır.

Dünya liman kentlerinin tarihsel gelişim literatüründe bu son mekansal genişleme kamusal mekanların yaratımını içerir. Ancak aynı dönemde dünya çapında tüm liman kentleri piyasalaşmanın etkisi altına girmiştir. Samsun'da da benzer bir eşitsiz gelişim görülmekte, tarımsal ve sınai üretim kamusal olmaktan çıkarken limanın ürettiği kamusal alanlar limanın özel karakteriyle tezat oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Liman kenti, Samsun, mekansal gelişim, özelleştirme, kamusalılık.

COĞRAFYA'NIN TARİHİ İÇERİSİNDE YER'İN DEĞİŞEN ANLAMI

Ceyda Kurtar Anlı ¹
Nuri Yavan ²

Coğrafya disiplininin temel kavramlarından biri olan “yer” (place)’in çok uzun bir anlamsal yolculuğu vardır ve söylenebilir ki yer hala anlamını aramaktadır. Coğrafyanın disipliner gelişimine paralel olarak yer, her paradigmatik değişimde yeni bir anlam kazanmıştır. 1950’li yıllara kadar coğrafya da hâkim olan bölgesel gelenek içerisinde “yer” kavramı “bölge” kavramıyla eş anlamda kullanılmıştır. Burada bölge ya da yer, yeryüzündeki alansal farklılık olarak tanımlanmakta ve tekil/biricik özelliklere sahip alanlar olarak ifade edilmektedir. 1960’lı yıllarda bölgesel geleneğin ürettiği türde bilimsel bilginin eksik kalmaya başlaması ve kantitatif devrimin gücü ile mekânsal gelenek coğrafyanın bilimsel dili olmaya başlamıştır. Mekânsal gelenek içerisinde yer, mesafe ya da lokasyon ile eş anlamda kullanılmıştır. Modelleme ve istatistik bilimi olarak tanımlanan mekânsal geleneğe, 1970’li yıllarda hem Hümanist hem de Marksist coğrafyacıardan gelen eleştirilerle birlikte yer ve insanın anlamı yeniden sorgulanmaya başlamıştır. Hümanist gelenek içerisinde yer, öznenin duygularıyla anlam kazanan fenomenolojik bir anlama sahip olmuştur. Fenomenolojik anlamdaki yerin arkasındaki en önemli düşünür ve kavram ise M. Heidegger’in “*dwelling*” kavramı olarak görülmektedir. Böylece yer ilk defa güçlü bir anlama sahip olmuştur. 1980’li yıllarla birlikte Marksist kanattan gelen David Harvey ve Doreen Massey gibi coğrafyacılar 1950’li yıllardan itibaren tanımlanan yer kavramını bir tür yapı söküme uğratmışlardır. Bu bağlamda yer, bugün içinde bulunduğumuz kapitalist düzen içerisinde düğüm noktasıdır ve ilişkisel bir yapıya sahip olarak tanımlanmaktadır. Bu tarihsel yapıdan yola çıkarak *çalışmanın amacı*, coğrafyanın paradigmatik değişimi içerisinde yerin kazandığı anlamları ortaya koyarak, günümüzdeki yer-mekân tartışmalarını yeniden gündeme taşımaktır. Çalışmanın yöntemi coğrafya ve coğrafya dışındaki yer ile ilgili metinlerin literatür analizinin yorumlanmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak, günümüzde yer kavramı, ilişkisel bir yapıya sahip olarak tanımlanmasının yanında toplumsal olarak üretilen mekân kavramı içerisinde nerede konumlandığının tanımlanması gereken bir kavram haline de gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yer, mekân, coğrafya, coğrafyanın tarihi ve felsefesi.

¹Arş.Gör., Ankara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, ceydakurtar@hotmail.com

²Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, nuri.yavan@ankara.edu.tr

KÜLTÜREL ROTALAR NASIL SINIFLANDIRILABİLİR?

Mehmet Köseoğlu ¹

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Kurulu, (ICOMOS) 2008 yılında hazırlamış olduğu Kültürel Rotalar Tüzüğü'nde kavramı miras yelpazesinden ele alarak somut veya somut olmayan tüm değerlerin yanı sıra kültürel varlıkların doğanın içerisinde bir hat boyunca bütünlük arz eden sistem olarak tanımlar. Lakin bu kavramın tekâmülü ise önceki yıllara dayanan bir geçmişi içinde barındırır. Avrupa Konseyi'nin 20.yüzyılın ortalarından itibaren kavramın gelişimi adına kurumsal çabalarına Unesco'nun katılımı daha da güç kazandırmıştır.

Bu çalışmada kültürel rotaların tarihi süreci ve kavramın gelişimi ele alınacak ardından kültürel rotaların nasıl sınıflandırılabilceği yönünde tartışmaya açılacaktır. Yöntem olarak ise kaynakların ve bu alanda ortaya konulan çalışmaların içerik analizi yapılacaktır.

Kültürel rotaların belirli kategorilere dâhil edilerek sınıflandırılması öncelikle yolun anlamlandırılması ve bütüncül bir biçimde analiz edip sürdürülebilirliğini sağlama açısından değerlidir.

Kültürel rotaların sınıflandırılmasına yönelik ilk girişimler 1994 yılında UNESCO ve ICOMOS işbirliğinde Madrid'de yapılan "Kültürel Mirasımızın Bir Parçası Olarak Rotalar" adlı raporda sunulmuştur. Kavram bu toplantı sonucunda "mekânsal-uzamsal özellikler", "zamansal özellikler", "kültürel özellikler" ve "rol veya amaç" olmak üzere dört ana başlık altında gruplandırılmıştır. Unesco uzmanlarından Ron Van Oers, ICOMOS Kültürel Rotalar Bilimsel Komitesi Başkanı Suarze-Inclan Maria Rosa, S. Chairatudomkul örneklerinden yola çıkılarak kültürel rotaların sınıflandırılması yönünde Chairatudomkul'un Kültüre Rota Sınıflandırmasının geliştirilmek suretiyle kullanılabilirliği sonucuna varılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel rotalar, miras, Icomos, Unesco, sınıflandırma.

---

¹Tarih Danışmanı / Eğitimci, Samsun Bilim ve Sanat Merkezi,
kavakarge@gmail.com

TARİHİ VE MODERN MEKANLARIN ALGILANAN KOLEKTİF SÜREKLİLİK DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ

Ece Akça ¹
İ. Mert Teközel ²
Yağmur Kalaycı ³

Algılanan kolektif süreklilik kavramı kişilerin içinde buldukları grubun varlığının zamansal sürekliliğine işaret eder. Yani grubun geçmişte var olduğu ve gelecekte de var olmaya devam edeceği şeklinde algılanmasıdır. Algılanan kolektif süreklilik kişinin değil, grubun kendine ait hikayesine yani grubun kendi sürekliliğine odaklanmaktadır. Bu süreklilik grubun değerlerinin ve geleneklerinin nesiller arasında aktarılması ile oluşur ve bu sayede grup zamandan bağımsız şekilde sabit ve kalıcı bir varlık olarak görülür. Bu araştırmada mekanların algılanan kolektif süreklilik ifade etmeleri kişilerin içinde buldukları grup ile özdeşleşmeleri açısından incelenecektir. Bu amaçla katılımcılara Türkiye'nin farklı şehirlerinden 40 tarihi ve 40 modern mekan fotoğrafı gösterilmiş ve bu mekanların kolektif süreklilik değerlerini belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca katılımcıların ait oldukları grup ile özdeşleşmeleri ölçek ile ölçülmüştür. İlk olarak katılımcıların kimlik ile özdeşleşme düzeyleri ile tarihi ve modern mekanların kolektif süreklilik değerleri arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla bu değişkenlere korelasyon analizi uygulanmıştır. Kimlik ile özdeşleşme puanları tarihi mekanların kolektif süreklilik değerleri ile olumlu yönde ilişkilidir ($r = .42, p < .001$). Ancak bu ilişki modern mekanlarda bulunamamıştır. Ardından kimlik ile özdeşleşmenin yüksek ya da düşük olmasının mekanların değerlendirilmesini nasıl etkilediğini anlamak amacıyla bu gruplar bağlantısız örneklem için t-testi ile karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre, kimlik ile özdeşleşmesi yüksek olan grup, tarihi mekanlara kimliklenmesi düşük olan gruba göre daha çok kolektif süreklilik atfetmişlerdir ($t(82) = 3.01$). Ancak modern mekanlar için anlamlı bir fark bulunamamıştır. Son olarak, katılımcıların kimlik ile özdeşleşme değerlerine göre mekanlara atfettikleri kolektif süreklilik değerlerinin değişip değişmediğini anlamak amacıyla gruplar bağlantısız örneklem için t- testi ile karşılaştırıldı. Bulgulara göre, özdeşleşmesi yüksek olan katılımcılar, kolektif

¹Arş.Gör., Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, ece.akca@ege.edu.tr

²Doç.Dr., Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, i.mert.tekozel@ege.edu.tr

³Psikolog, Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, yagmurkalayci97@gmail.com

sürekliği yüksek mekanlara özdeşleşmesi düşük olan katılımcılara göre fazla kolektif süreklilik değeri atfetmişlerdir ($t(82) = 2.26$). Aynı grup katılımcılar, kolektif sürekliliği düşük olan mekanlar üzerinden karşılaştırıldıklarında bu etki gözlenmemiştir. Çalışmanın bulguları kolektif süreklilik kavramı ile tutarlı olarak kimlik ile özdeşleşmenin ve mekanların sürekli olarak algılanabilmesi için tarihi bir değere sahip olmasının önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kolektif süreklilik, kimlik, özdeşleşme, tarihi mekanlar, modern mekanlar.

15.00-16.30

THEATRON

OTURUM 4

Şehir ve Mekan

Oturum Başkanı: Işıl BAYSAN SERİM

ISPARTA / GÜLİSTAN MAHALLESİ ÖRNEĞİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN FİZİKİ VE TOPLUMSAL BOYUTLARI

Onur Uzer ¹
Songül SALLAN GÜL ²
Ahmet Özaslan ³
Hüseyin Gül ⁴

1980'lerle başlayan yeni liberal küreselleşme ve kentleşme süreci Türkiye'de arz odaklı kamusal konut üretimi politikalarıyla kentsel dönüşüm süreçlerine yön vermiştir. 1999 yılında yaşanan Gölcük depremi süreci hızlandırmış ve 2005 yılında deprem riski altında olan ve eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmeye olanak tanıyan 5393 Sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. 2012 yılından da 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ya da kamuoyundaki bilinen adıyla Kentsel Dönüşüm Yasası kentsel dönüşüm projelerine hız kazandırmıştır. Bu süreç sadece mega kentlerde değil, Isparta gibi daha küçük ölçekli kentlere de yayılmıştır. Isparta'da merkeze yakın mahallerden olan Gülistan Mahallesi ise ilk kentsel dönüşüm projelerinin başladığı bir mahalle olarak öne çıkmıştır. 1970'li yıllarda kente göç edenlerin gecekondü önleme çalışmaları kapsamında kamusal kredilerle desteklenen ve kooperatifler kurarak yaptıkları konutların olduğu mahalle, 2010'lu yıllarda eskiyen konut stokuyla kentsel dönüşümün de odağı olmuştur. Yeni çok katlı ve güvenli sitelerin yapıldığı Gülistan Mahallesi, hızla kentsel dönüşüme girmiş, mahalle eski tek ve beş katlı konut stokunun yanında yirmili ulaşan hızlı fiziki değişimi yaşarken toplumsal olarak da dönüşümün sancılarını çekmeye başlamıştır. Mahalle aynı zamanda 1990'lı yıllarda uluslararası göç kapsamında uydu kent olan Isparta için ucuz konut stokunu sağlarken, 2017 yılında yaşanan yeni göç dalgası mahalleyi sosyal yaşam bakımından daha da karmaşık hale getirmiştir. Bu bildiri Isparta Gülistan

---

¹Doktora öğr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, onoruzer90@gmail.com

²Prof.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, songulsallangul@yahoo.com

³Doktora öğr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ahmetozaslan07@hotmail.com

⁴Prof.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü gulhuseyin@yahoo.com

mahallesinde 10.06.2019-25.09.2019 tarihleri arasındaki gerçekleştirilen nitel bir saha araştırmasının bulguları temelinde kentsel dönüşümün toplumsal boyutlarını sorgulamaktadır. Gülistan mahallesinde birlikte yaşayan eskiyen konutlarını dönüşümle yenileyen, bir katılımcının ifadesiyle yıkılmış konutların insanları ile eski mahalleli olmak üzere toplamda 10 kişi ile yapılan derinlemesine görüşmelerin ışığında kentsel dönüşüm sürecinin mahalleli yaşamına ve sosyal ilişkilerine olan etkileri ele alınmaktadır. Çalışmada katılımcıların; mahalle, komşuluk, arkadaşlık ve değişen mekânın toplumsal dinamiklerine yükledikleri anlamlar değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Isparta / Gülistan, kentsel dönüşüm, sosyalin yitimi, mahallelik, komşuluk.

İKTİDARIN AKIŞLAR UZAMINA YERLEŞTİĞİ DÖNEMDE YEREL SİYASETİN MEKANINI KURGULAMAK

Azize Serap Tunçer ¹

Politik mücadelenin her zaman antagonizmalar çevresinde döndüğü gerçeğine, günümüzde siyasal alanın daralması ve iktidar mücadelesi olarak siyasetin gerilemesi olguları eklendiğinde, politik alanın kurgulanmasının en temel güçlüklerine de işaret edilmiş olunur. Akışkan zamanlarda iktidar ve politikanın birbirinden ayrılarak, politikanın mahaller uzamında kaldığı, iktidarın ise akışlar uzamında yeniden kurulduğu gerçeği; özellikle yerel politikacıyı mutlak bir iktidar mekanından mahrum kılmaktadır. Bu teorik açıklamanın en somut örnekleri ile yüzleşmek zorunda kalan yerel siyasetçiler, küresel politikalarla şekillenen kentsel mekanlarında, bir tür kendi siyasetlerini ve varlıklarını meşrulaştırma çabası ile kendi kurgusal mekanlarını yaratmak zorunda kalmaktadırlar. Bu çalışmada, Türkiye'nin orta ölçekli kentlerinden biri olan Kırşehir Belediyesi düzleminde, yerel politika aktörlerinin küresel gelişmelerle şekillenen kent mekanında yürüttükleri siyaset yöntemleri, karşı karşıya oldukları mekansal dönüşümler ve uygulama örnekleri ele alınacaktır. Çalışmada literatür taraması ile teorik tartışmaların verilmesi yanı sıra, ülke kent büyüklüğü sıralamasında ortalarda yer almasına karşın, en borçlu belediyeler sıralamasında 5. sıraya yerleşen Kırşehir kentinin yerel ekonomik rolleri değerlendirilecektir. Son yerel seçimlerde belediye yönetiminin iktidar partisinden muhalefet partisine geçmesi, mekansal simgeler üzerinden verilen mesajların farklılaşmasını da getirdiğinden, bu mekana hakimiyet mücadelesi örnek olay ve uygulamalar çerçevesinde irdelenecektir. Kentlerin sanayisizleşmesi ile eş zamanlı olarak tüketim merkezleri olma rollerinin daha da öne çıkması, kentsel mekanlarda rant artış uygulamalarını yoğunlaştırmaktadır. Yeni dönemde tamamen "proje" bir çerçevede kurgulanan yerel hizmet ise hemen tüm yerel birimlere dışarıdan gönderilen "örnek uygulamalar" ve dolayısıyla rekabete açık olmayan tekil proje sahipleri tarafından sunulmakta; bu anlamda kentsel mekana eklenen "değer"in çok az ekonomik getirisi olurken, ihale süreçleri ile daha büyük bir rantın yaratımı ve özel ellerde paylaşım mekanizması kurulmaktadır. Halkın hizmet beklentisi neredeyse tamamen "estetik" unsurlara indirgenmiş olduğundan, mekanın dönüşümünde başkaca bir kamusal yarar aranmamaktadır. Özetle bütün bu örnekler, ekonomik sistem içerisinde kentsel ekonominin resmi verilerden çok daha büyük olduğu bilinen rolünün, giderek büyümeye devam ettiğini göstermekte; rant ve iktidar mücadelesi ise reel ve kurgusal mekanları daha da öne çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akışlar uzamı, belediye, rant, proje, yerel ekonomi.

---

¹Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, serap@seraptuncer.com

15.00-16.30

MEGARON

OTURUM 5

Mekan ve Sosyal Kimlik

Oturum Başkanı: Deniz YILDIRIM

POLİTİK VE POETİK BİR MEKÂN OLARAK AİLE APARTMANI

Rukiye Zinnur Fidan ¹

Gündelik hayatta en sık uğradığımız mekan olan ev, edebiyattan psikanalize sinemadan müziğe farklı bilim dallarının alan dili içerisinde önemli bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bir yaşam alanı olarak aile apartmanı olgusu hem geniş aile-çekirdek aile, cemaat-cemiyet, ilişki kurma-mesafe alma pratikleri bakımından hem de kentsel yaşamın alternatif konut biçimlerinden biri olması sebebiyle önem arz etmektedir. Biz de bu çalışmamızda aile apartmanı olgusunu iki temel özelliğiyle sıfatlandırmaktayız. Kentsel pratikler içerisinde kişisel alanımızı, kimliğimizi ve cemaatsel bir ilişkiyi üretmesi sebebiyle poetik; genellikle göçmen gruplar tarafından tercih edilen bir konut tarzı olması ve öteki karşısında bir araya gelmek için kullanılan bir mekân olması sebebiyle politik olarak nitelendirmekteyiz.

Kent, kültürü tek bir biçime indirgenemese bile kır yaşamından farklı yapıp etme biçimleri üretmiş, bu biçimler kenti dönüştürürken kent de aynı zamanda içinde yaşayan insanları şekillendirmiş, karşılıklı bir ilişki kurulmuştur. Bu karşılıklı ilişki ana akım kültürü yaratırken, kentte var olan kültürün tek bir yaşam kültürü olduğunu söylemek katı rasyonelliğe özgü bir naiflik olacaktır. Bu ana akım dışı kültürlerin, kentliliğin neresinde değerlendirilmesi gerektiği araştırmamızın temel sorularından biridir. Bu soru, araştırmamızda aile apartmanı kavramı üzerinden somutlaştırılmış, çalışmamız ana akımın dışında kalan bu yaşam pratiğini anlamak üzerine inşa edilmiştir.

Araştırmamız yöntem olarak nitel bir çalışmadır. Katılımcı gözlem metodu kullanılarak mekânda bulunulmuş ve fenomenolojik bir yöntem uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent sosyolojisi, göç, cemaat-cemiyet, strateji-taktik, aile apartmanı.

---

¹Arş.Gör., Türk-Alman Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, zinnur.fidan@tau.edu.tr

MEKÂN, SOSYAL KİMLİKLER VE SINIRLAR: ANKARA'DA İKİ FARKLI MAHALLE

Gözde Arık ¹

Bu çalışma, Ankara'nın Yenimahalle semtine bağlı iki farklı mahallede ikamet eden kişilerin arasındaki sosyal sınırı konu almaktadır. Günümüzde resmi sınırları oldukça geniş olan Yenimahalle, 1946-1949 yılları arasında dar gelirli memurlara uygun fiyata konut sağlamak üzere kurulmuştur. İsmindeki “yeni” sıfatı, tıpkı Yenişehir örneğinde olduğu gibi, Cumhuriyet'in Ankara'sına uygun bir sosyal ve kültürel yaşamın planını imler. Ancak tam da tüm bu kurgunun yanı başında, 1960'ların sonunda bir gecekondulu mahallesine dönüşmüş olan Şentepe mahallesi vardır. Marshall Planı ve tarımda makineleşmenin sonuçlarını tecrübe eden zamanın Türkiye'sinde, çevre vilayetlerin kırsalından Ankara'ya göçmek durumunda kalmış yığınlar, Şentepe mahallesinde barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir gecede inşa ettikleri gecekondularda oturmaktadır. 1960'ların sonundan bugüne kadar hayli değişmiş olan ve tarihinde iki kez kentsel dönüşüme uğramış olan Şentepe'yi, şimdilerde bir gecekondulu mahalleli olarak tanımlamak güçtür. Fakat Şentepe hâlâ kendini “eski Yenimahalleli” olarak tanımlayan ve uzun yıllardır Yenimahalle'de yaşayan sakinlerin gözünde olumsuz bir imaja sahiptir. Bu olumsuz imaj da iki mahalle arasında bir tür sınır oluşmasına sebep olmuştur. Söz gelimi, Yenimahalleliler arasındaki günlük konuşmalarda ve bazı sosyal medya hesaplarında Şentepe'de oturan “eski Yenimahalleli” birinin “Yenimahalleli sayılıp sayılmayacağı” benzeri tartışmalara sahne olmaktadır. Hatta bu sebepten Şentepe'de yeni yapılmış olan ve diğer semtlerdeki muadillerinden pek eksiği olmadığı halde daha ucuz fiyata satılan evler bulunmaktadır. Bu da iki mahalle arasında esasen Yenimahallelilerin bakışı ile oluşmuş bir çeşit sosyal sınıra işaret eder. Yenimahalleliler ile 2016-2018 yılları arasında farklı zamanlarda yapılmış yarı yapılandırılmış görüşme anlatılarında kullanılan ifadelerden ve etiketlerden yola çıkılarak söz konusu sınırın tarihsel kökenleri araştırılacaktır. Böylece, mekânın sosyal olarak inşası ve mekâna atfedilen anlamlar ve bu anlamların hiyerarşisine dair bir çıkarım yapılacaktır. Çalışmanın temel savı, mekânın, insandan ve sosyal inşadan bağımsız verili bir kategori olmadığı, aksine sosyal olarak inşa edilen bir kavram olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Ankara, Yenimahalle, gecekondulu, mahalle, sosyal sınırlar.

---

¹Yüksek lisans öğr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
gzdeark@gmail.com

İSLAM'IN YENİDEN İNŞASINDA MEKÂNIN ROLÜ: MÜSLÜMAN KADINLARIN HANIMLAR İLİM VE KÜLTÜR DERNEĞİ (HİK-DE) DENEYİMLERİ

Nesibe Demir ¹

Türkiye’de Müslüman kadınlar üzerine yapılagelen ve son yıllarda artan çalışmalar İslami hareket, İslamcılık, kamusal alan, siyasal İslam, modernizm, laiklik, feminizm alanlarında yoğunlaşmakta ve bu kadınlar “İslamcı”, “dindar”, “mütedeyyin”, “başörtülü”, “feminist” gibi tanımlamalarla ele alınmaktadır. Cumhuriyet’in ilanı ile beraber “laik” olarak tanımlanan ve bu kurallara göre yönetilen devlet sisteminde “dindar,” “muhafazakar,” “mukaddesatçı,” “mütedeyyin” ya da “İslamcı” olarak nitelendirilen ve belli bir döneme kadar kamusal alandan uzak kalan bu kadınların özellikle 1950’lerden sonra fikirlerini toplum ile paylaşmak için aradıkları yollar ve ortaya koydukları faaliyetler belli alanlara ve mekanlara işaret etmektedir. Bu çalışma Türkiye’de “İslamcı” olarak nitelendirilen Müslüman kadınların 1960’lardaki kamusal alana çıkışına öncülük ettiği söylenen, sonrasında da birçok sivil toplum kuruluşuna vesile olan bir derneği, Hanımlar İlim ve Kültür Derneği (HİK-DE)’ni araştırmaktadır. Çalışma derinlemesine mülakatlar ve gözlemleri içeren etnografik bir metodoloji ile yürütülmekte olup, ayrıca döneme ait dergi, gazete ve literatürün toplumun tarihsel ve kültürel kodlarının ışığında analizini ve elde edilen verilerin akademik olarak tartışmasını içermektedir. Devam eden araştırmada şu ana kadar elde edilen veriler bu kadınların kamusal mekana olan ihtiyaçlarının motivasyonlarını, zaman içinde mekanın bu duygu boyutu üzerindeki dolaşımını, eskiden bir medrese olan mekanın kadınların İslam ve sosyal alan ile kurduğu ilişkilerdeki dönüştürücü etkisini, ve en önemlisi İslami yaşam pratiklerinin yeniden inşasındaki rolünü ortaya koymaktadır. Bu anlamda bu çalışma mekanın sadece toplumsal hayatta görünür olmak için ihtiyaç duyulan kamusal alanın bir parçasından ibaret olmayıp, sürecin ve İslami fikir ve yaşam pratiklerinin yeniden inşasında, değerlerin yeniden üretiminde ve hatta dönüşümünde mekansal hafızanın ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: “İslamcı kadın”, Kamusal Alan, Mekansal Hafıza, Duygu, HİK-DE.

---

¹Yüksek lisans öğr., İbn Haldun Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
nesibedemir@ibnhaldun.edu.tr

15.00-16.30

AKROPOLIS

OTURUM 6

Mimari Tasarım

Oturum Başkanı: Hakan SAĞLAM

TADAO ANDO VE BERNARD TSCHUMI MİMARLIĞINI MEKÂN VE ÖZNE DİYALOĞU ÜZERİNDEN OKUMAK

Türkan Ceylan Baştürk ¹
Merve Saatçi ²

Günümüzde mimarlık, basit ve kesin bir inşa etme pratiği olmanın ötesinde; özdeşlik ve farklılıklarıyla mekanın potansiyellerini ortaya koyan bir temsil sistemidir. Mimarlık, mekan ve özne ilişkilerinin olumsuzluklarını irdeleyen kültürel bir araştırma alanıdır. Önceleri sırf tasarımcısı belirledi diye katlaşılan mekanda özne seyirci olarak konumlanıyordu. Günümüzde mekanın tanımı değiştiğinden özne de artık mekanı deneyimledikçe değişmektedir. Dolayısıyla, hem mekanın hem de öznenin sürekli dönüştüğü yerde, mimarlık artık ikisi arasında çeşitli şekillerde bağlantı kurmaya başlamıştır. Çalışmanın amacı; Tadao Ando ve Bernard Tschumi mimarlığını mekan-özne diyalogu üzerinden okumak ve mekanın potansiyellerini ortaya koyacak tasarım çeşitlenmelerini tartışmaya açmaktır. Mimarların tasarımları, mekan-özne diyalogu üzerinden değerlendirildiğinde karşılaşma ve aralanma etkisi oluşturduğu düşünülmektedir. Çalışmada, karşılaşma bölümünde Ando'nun ve aralanma bölümünde ise Tschumi'nin özneyi mekanla buluşturan yaklaşımları sırasıyla değerlendirilmiştir. Karşılaşma bölümünde, öznenin mekanı deneyimlerken nasıl dönüştüğü Ando'nun tektonik (şirsel) mimarlığı üzerinden anlatılmıştır. Aralanma bölümünde ise, özne deneyimlerinin çoğaldığı kent yaşamı içinde tasarımın hangi biçimlerde örgütlenebileceği Tschumi'nin olay mimarlığı üzerinden incelenmiştir. Ando ve Tschumi'nin tasarım yaklaşımlarının değerlendirilmesiyle mimarlığın mekan-özne diyalektiği üzerinde ürettiği kavramlar çoğaltılmıştır. İncelenen mimarlar genel anlamda, tasarım adına bugüne kadar süregelen inatçı denklemleri kırmıştır. Tasarım sürecinin en başında, tamamlandıktan sonraki aşamanın öngörüldüğü deneyimsel bir tasarım aşaması gerçekleştirmişlerdir. Sonuç olarak, mekan ve özneyi birleştirecek mimarlığın ancak deneyim yolu ile gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekan-özne diyalogu, mekan ve tasarım, tadao ando, bernard tshumi, deneyim.

---

¹Doktora öğr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
turkanceylanunal@gmail.com

²Doktora öğr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
mervesaattci@gmail.com

KÜLTÜR KURAMLARINDA MEKÂN

Gizem Kulak ¹

Son otuz yılda, sosyal ve beşeri bilimler başta olmak üzere pek çok akademik alanda, tarihsel ve toplumsal süreçleri anlamlandırmak için yapılmış çevrenin/mekânların temel bir veri kaynağı olabileceği fikri güç kazandı. Mekânsal dönüş (*spatial turn*) olarak isimlendirilen bu süreç, mekânsal öğeleri toplumsal süreçlerin sadece taşıyıcısı değil, üreticisi de olabilen kurucu/belirleyici aktörler olarak öne çıkardı. Kamusal alan kuramlarını bu yaklaşımla tekrar değerlendirmenin kayda değer çıktılar sunacağı düşünülmektedir. Bu anlamda kamusal alan bağlamında üretilmiş kültür kuramlarının zaman/tarih merkezli değil de mekân merkezli bir okumasını gerçekleştirmek çalışmanın temel iddiasıdır.

“Kamusal alan” kavramını Batı politik düşüncesi ve demokrasi tartışmalarının merkezine taşıyan çalışmalar Arendt ve Habermas’a aittir. Habermas (2013) “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” isimli yapıtında kamusal alanı tarihsel bir kategori olarak ele alır. 17. ve 18. yüzyıl Avrupası’nda oluşan ve 19. yüzyılda da dönüşen kamusal alanın hikâyesini teorileştirir. Benzer güçte bir tarihsellik taşımasa dahi, Arendt (1958) “kamusal alan” tanımının özgün bir yorumunu üretebilmek için Yunan “polis”ine başvurur. Çalışma alanının bu iki kurucu kuramının da iskeleti tarihselci bir anlatıma yaslanmaktadır. Mekân söz konusu metinlerde kamusal alana dair bir eylemin (bir politik tartışmanın, bir bilgi paylaşımının) geçtiği herhangi bir yer, herhangi bir yansımadır. Mekânın, kamusal eylemi dönüştürme / değiştirme ediminin olabilirliği tartışılmamıştır. Çalışma bu tartışmayı gerçekleştirmeyi hedefler. Bu anlamda Habermas, Arendt, Sennet gibi “kamusal alan” kavramına güncel tanımını kazandıran kuramcılarının metinleri taranıp, içeriklerinden mekânsal bir kavrayışa olanak verebilecek yaklaşımlar ve örnekler yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekansal dönüş, kamusal alan, özel alan, kent, görünürlük.

---

¹Arş.Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, gizemkulak15@gmail.com, gizemkulak@hacettepe.edu.tr

**2.
GÜN**

13 Aralık'19 Cuma

10.30-12.00

THEARON

OTURUM 7

M e k a n A l g ı s ı

Oturum Başkanı: Şavas Zafer ŞAHİN

KENTTE GÜNDELİK KARŞILAŞMALAR VE ATMOSFER: MEKAN VE DUYGULANIM

Büşra Kılıç¹

Mekanın ve yerin ilişkisel bir analizini savunan DoreenMassey (1994) mekanın ancak toplumsal ilişkiler ile anlaşılması gerektiğini düşünür ve mekanın ilişkiler dahilinde sürekli oluş halinde olduğunu savunur. Nigel Thrift de benzer şekilde mekanın analizinde gündelik deneyime, mekanın poetikasına ve “olanların coğrafyası”na odaklanmayı vurgular. Böylesi bir mekan analizi gündelik hayatın akışına, deneyime, karşılaşmalara ve bu karşılaşmaların açığa çıkardığı duyguları mevzubahis etmeye bir çağrıdır.Kenti türlü duygulanım girdaplarının yuvalanması olarak gören, kentler için duyguların her gün gösterişli ya da sıradan boyutlarda vuku bulan fakat her hâlükârda hayati bileşenler olduğunu söyleyen Nigel Thrift (2004) kente dair duyguların ancak romanlardan ya da şiirlerden takip edilebildiğini, sosyal bilimler içerisinde Walter Benjamin, Richard Sennett gibi yazarların münferit çalışmaları dışında büyük ölçüde göz ardı edildiğini vurgular. Halbuki duygulanımlar kentte gündelik etkileşimlerimizin ve endişelerimizin idaresine, ben ve başkası arasındaki sınırın çizilmesine ve bedenimizi nerede konumlandıracağımız meselesine sürekli araçlık eder. Bir yabancılar dünyası olarak kurulan kent; bu yabancılar arasında gerçekleşen gündelik karşılaşmalar ve bunun açığa çıkardığı duygulanımlarla (ki bunlar sınıf, etnisite, ulus, yaş, cinsiyet vb. belli toplumsal sınırları da tekrar tekrar kurar) birlikte şekillenir. Bununla birlikte zaman zaman belli yerler belli duygulanımlarla özdeşleştirilir ve yerin atmosferik nitelikleri (hırçın Karadeniz’in hırçın insanı gibi) de bu duygulanımlara bir referans olabilir.

Bu çalışma öncelikle kentsel mekanın ve kentsel mekandaki etkileşimlerin duygulanımlarla birlikte okunmasına bir katkı olarak planlanmakta ve duygulanımların mekânsal dolaşımını anlamak için “atmosfer” kavramına odaklanmayı hedeflemektedir.Çalışmada Samsun’un merkezinde gündelik karşılaşmaları, bu karşılaşmalar sırasında bireyler arasında vuku bulan sıradan olarak tabir edilebilecek çatışmaların şiddetli ve şiddetin sınırlarındaki hikayelerine ve görünümüne odaklanılacaktır. Kent gündelik karşılaşmalara dair hikayelerin duygu ve duygulanımlar yoluyla nasıl tarif edildiği araştırılacaktır. Hem yerle ve kentle kurulan ilişkinin nasıl tarif edildiğine, hem de duygularabu tarifte ne ölçüde yer verildiğine odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, duygu, duygulanım, karşılaşma, atmosfer.

---

¹Arş.Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, busrakilicc@gmail.com

Sinemada Mekan-Karakter Özdeşleşimi Üzerine Bir İdeoloji:

Kış Uykusu

Şeyma Duman¹
Asu Beşgen²

*“Mekân hiçbir zaman boş değildir,
her zaman bir anlam içerir”*, Henry Lefebvre.

Mekan mimarlığın temel uğraş alanını oluştururken politika, felsefe ve sinema gibi birçok alan için de önemli bir konudur. Bu kavram mimarlık-sinema arakesitinde yer alarak iki disiplini, temelini oluşturma yönüyle birbirine bağlar. Özellikle 20. yy'ın başından itibaren mekanekseninde artarak ilişki kuran mimarlık ve sinema disiplinleri, birbirine yeni görme, düşünme ve temsil etme biçimleri önererek birbirini etkilemeyi ve dönüştürmeyi sürdürmektedir.

Sinemada bir oyuncu kadar önemli olan mekan, karakter yaşamını ve olayı örgütleyen ve anlamlandıran bir unsurdur. Mimarlık mekanı eleştirerek, dönüştürerek farklı biçimlerde yeniden kurmakta; sinema da onu farklı biçimlerde üretmekte ve izleyiciye farklı okumalar yaptırabilmektedir. Filmler, yerin ve hayatın çok boyutlu tasviriyle mimari temsilin çok boyut kısıtlamasını aşmakta; mimari mekansal üretim ise gündelik hayatın temel sosyo-kültürel ögesi olarak filmin hikayesine karakter katmaktadır.*

Nuri Bilge Ceylan sinemasında mekan, olayların ve karakterlerin çerçevelenmesini sağlayan bir öge olarak özenle seçilmektedir. Mekan ve insan arasındaki etkileşimi mevcut fiziksel dokular üzerinden işleyen Ceylan, filmlerinde mekan-insan-zihin-ruh dörtgeninde anlatılar sunmakta; mekanı kendi yöntemleriyle yeniden yorumlayarak birbirinden bağımsız imgeler dünyası yaratmakta; bu dünyalara karakterler aracılığıyla anlamlar kazandırmaktadır. Böylelikle Ceylan filmlerinde mesaj ve ideolojiler, karakter-mekan üzerinden kodlanarak izleyiciye iletilmektedir.

---

¹Yüksek lisans Öğr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
sseymadumann@hotmail.com

²Prof.Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
abesgen@ktu.edu.tr / abesgen@gmail.com

*Ustaoğlu Y., Sinema ve Mimarlık İlişkisi,
<https://nesinsanatkoyu.org/studio/sinema-ve-mekan-iliskisi>, Erişim Tarihi:
20.09.2019

Bu bağlamda sempozyum kapsamında Nuri Bilge Ceylan'ın Kış Uykusu (2014) filmi, barındırdığı duygusal ve mekansal zenginlikleri sebebiyle seçilmiştir. Çalışma kapsamında, sinematik mekanların ve mekan bileşenlerinin katmanlar halinde okunması ve çözümlenmesi yapılacaktır; Kış Uykusu olay örgüsüne birinci derecede etki eden mekan olan Kapadokya dokusunun, özellikle karakterler bağlamındaki ifadeleri, kamusal ve kişisel mekanların ana karakterlerle özdeşleşmeleri ve ilettiği mesajlar kavramlar aracılığıyla irdelenecektir; film üzerinden mekan kurgusu/algısı, kavramların yeni anlamlar üretmesi yöntemiyle gerçekleştirilecektir. Böylece çalışma, "TMMOB Mekan Sempozyumu: Felsefe, Politika, Mimarlık, Sinema"nın amacı olan mekan ve yer tartışmalarının felsefi, sinematik ve mimari anlam çeşitliliğini, mekan-karakter ilişkisi üzerinden sinemanın mekan üretimi olgusu odağında tartışmaya açacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sinema ve mimarlık, karakter, mekan algısı / kurgusu, Kış Uykusu, Nuri Bilge Ceylan.

Ceza Adaletinde Mekân ve Mahkemelerin Performatif Niteliği

Ayşegül Kars Kaynar ¹

Bu tebliğ, performatif niteliğin ceza adaletinin mekânı olan mahkemeleri nasıl dönüştürdüğünü araştırmaktadır. Son dönem Türkiye siyasetine damgasını vuran gelişmelerden biri hiç şüphesiz ki ceza yargılamalarıdır. Bilhassa yüksek rütbeli askerlerin yargılandığı *Ergenekon*, *Balyoz* ve *15 Temmuz Darbe Girişimi* gibi davalar, sanık sayısının fazlalığı, davaların uzun sürmesi, sanıkların duruşmalara getirilme nizamı, iddianamelerin uzunluğu ve tutuklu yargılanma pratiği gibi unsurlarıyla dikkat çekmektedir. Bu unsurlara mahkeme mekânında savunma ve iddia makamlarının yeri, kullanılan hukuki dilin ağırlığı, izleyiciler üzerinde kurulan disiplin gibi bütün yargılama süreçlerinin ortak unsurları da eşlik eder. Tebliğ, ceza yargılamasının bahsi geçen unsurlarının, mahkeme mekânını izleyici-oyuncu arasındaki bir diyalog olarak kurguladığını dile getirecektir. Yargılamanın performatif niteliği olarak adlandırılan bu diyalog içerisinde mahkemeler sadece mevcut yasayı uygulamakla kalmaz, aynı zamanda suçu ve suçluyu baştan yorumlar ve yaratırlar. Yargılamanın performatif niteliği adaletin sağlandığı hissinin oluşmasında da etkin rol oynar. John L. Austin'in dil kuramı ve Eleştirel Hukuk Çalışmaları okulunun geliştirdiği düşüncelerden hareketle tebliğ, mahkemeleri bir performansın sergilendiği mekânlar olarak yeniden yorumlayacaktır. Davanın meşruiyetinin mahkeme salonunda söz konusu performatif nitelik ile yaratıldığını belirten Jacques Derrida'ya ve mahkemenin sanık üzerindeki otoritesinin siyasi ve ideolojik boyutlarına değinen Judith N. Shklar'ın görüşlerine özel olarak değinilecektir. Bu doğrultuda tebliğ, hukuk kuramcılarından faydalanan bir siyasi analiz sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ceza adaleti, hukuki performans, Jacques Derrida, 15 Temmuz Darbe Girişimi Davası, terörle mücadele hukuku.

---

¹Dr., Humboldt Universität zu Berlin, Institut für Sozialwissenschaften, aysegul.kars@gmail.com

10.30-12.00

MEGARON

OTURUM 8

Kültür ve Mekan 2

Oturum Başkanı: Nesrin GÜLMEN

Mekanın Sinemada Ürettiği Anlam: *Dogtooth* (2009) Filmi Üzerinden Bir Analiz

Eda Arısoy ¹
Esmâ Gökmen ²

Mekanlar, toplumsal ve kültürel yaşamın temel bileşenlerindedir. Bir mekan fiziksel bir olgu olmanın ötesinde ürettiği anlam evreni ile toplumsal yaşamda varlık kazanır. Bu bağlamda mekan ve yer kavramları anlamsal farklılıklar barındırır; mekanı ayıran ve hatta üstün kılan ise insanın kurduğu iletişimidir. Bir yer orada üretilen ilişkiler ve anlamlar ile mekanlaşır. Mekanın fiziksel varlığı onun yalnızca geometrik düzeyde algılanmasına neden olurken mekanda üretilen anlamın açığa çıkarılabilmesi orada varoluş kazanan birey ve ilişkilerinin sorgulanması ile sağlanabilir. Bu bağlamda, düşünsel boyutu ile ön plana çıkan sinemanın mekan ile ilişkisinin ele alınacağı bu çalışmada mekanın sinemada anlam üretimine nasıl bir katkı sağladığı ve filmin ideolojisinin mekanlarla nasıl bir ilişki içinde olduğuna açıklanmaya çalışılacaktır. Bu çalışmada, *Dogtooth* (Yorgos Lanthimos-2009) filmi örneği üzerinden filmin mekanlar bağlamında analizi yapılmıştır. *Dogtooth* filminde çocuklarını dış dünyanın olumsuzluklarından korumak için evlerinde büyüten ve onların dünyasını yalnızca evleri ile sınırlayan bir ailenin özel alanı olan ev içindeki hayatları anlatılmaktadır. Filmin mekan algısı, mekanın anlamla ilişkisi karakterlerin her biri için ayrı ayrı çözümlenerek, film analizi yapılmıştır. Böylece sinematik imkanlarla çerçevelenen mekanın filmin ideolojisi içerisinde nereye oturduğu ve nasıl bir anlam iklimi yarattığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, yer, mekan, anlam, iletişim.

---

¹Doktora öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Radyo, Tv ve Sinema Bölümü, edaarisoy@gmail.com

²Doktora öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Radyo, Tv ve Sinema Bölümü, edaarisoy@gmail.com

Mekân ve Mekânsallık Bağlamında Koruma Kültürünün Sanatla Gelişimine Yönelik bir Değerlendirme

Aziz Cumhur Kocalar ¹

Mekân;tarihi, toplumsal ve sanatsal açıdan korunmaya değer izler taşıyorsa,sürekli birikimli bir bellekte oluşturur. Bu sosyo-mekânsal bellek ile anılan bir tarihi eser ise, kendine özgü bir değerler manzumesine de sahiptir ve bu şekilde de korunmak zorundadır. Mekân, zaman geçtikçe birikimli ve etkileşimli bir şekilde artan ve kendine özgü olan sosyo-mekânsal bir hafıza oluşturulmasına zemin oluşturmaktadır. Ayrıca geçmiş dönemlerine ait pek çok fiziki izleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu izler ise,gelecek kuşaklarda özenle aktarılacak üzere korunmaktadır.Tarihi binalar üzerinde taşıdığı bu izler sayesinde,sosyo-mekânsal hafızalarıyla bilinerek değerlendirilirler. Tarihi değer, sanatsal değer, anı değeri ve estetik değer gibi bir takım değer ölçütleri ile sosyo-mekânsal bellek potansiyeli daha da görünür ve anlaşılır kılınabilir.Koruma kültürünün oluşumu ve olgunlaşması ise bu türden değer ölçülerinin gelişmesine paralel olarak fiziki ve sosyal izlere ait karmaşık yapıdaki sosyo-mekânsal belleğin sürekli olarak farklı yollardan canlı tutulmasıyla mümkün olur. Koruma alanı, bu belleğin topluma kazandırılmasına yönelik olarak uzmanlardan sürekli ciddi katkılar bekleyen bir konumdadır. Zamanla bu şekilde artan toplumsal farkındalığı sayesinde koruma sürecinde tam anlamıyla gerçekleşerek sağlamlaşmaya başlamış olur.Çalışma, mekân kavramını çok disiplinli boyutlarıyla birlikte, değişimcili olarak canlı bir organizma gibi göreceli açıdan ele alarak, toplumda koruma bilincinin ve kültürünün oluşumuna yönelik,kültürel ve sanatsal konuları ön plana taşımaktadır. Çalışmanın yöntemi ise mekân kavramına ontolojik bağlamıyla birlikte hem söyleme dayalı olarak hem de deneyimsel açılardan yaklaşmaktadır. Mimarlık tarihi, gösteri sanatları, sinema sahneleri ve imgelemin gücü üzerinde etkili olmuş bazı eserlerde, çalışmada uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir. Kapsam, mekânsal düşüncenin felsefi, politik, mimari ve sinematik perspektiflerinden yararlanarak genişletilmiştir. Amaç, mekân üzerine disiplinlerarası özgün bir düşünme çabasına girişmektir. Çalışma böylece, koruma bilincini ve farkındalığını arttırıcı bulguları ve halkın korumaya katılımının kolaylaştırıcı yollarını tartışmaya açmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Mekânsallık ve mekân, kültür ve mekân, mekânın ontolojisi, söylem ve mekân, sinemada mekân algısı/kurgusu, koruma, şehircilik.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, azizcumhurkocalar@gmail.com / azizcumhurkocalar.blogspot.com

10.30-12.00

AKROPOLİS

OTURUM 9

Tasarım 2

Oturum Başkanı: Murat SÖNMEZ

YENİ MEKÂN DÜZ EKLAN

Ödül Işıttman ¹

Sanat bir dilde mekân yaratma sorunudur. İster yüzey ister hacim çalışmalarında olsun ortaya konduğu anda kendinde bir nesne olarak bağımsızlığını kazanan yapıt (sanat nesnesi) fiziksel olarak da zihinsel olarak da bir mekân yaratır. Bu mekân, yapıtın hem fiziki olarak kendisiyle hem çevresiyle hem de zihinde yaratılmasıyla ilgilidir. Zihinde oluşan mekân yapıtı var eden sanatçıyla yapıt, var olduktan sonra yapıtla izleyici arasındaki duygulanımdır. Sanat, anlamını fiziki gerçekliği ile bütünleşen ve zihinde sürekli üretilen, değişen, dönüşen, devinen akış halinde olan bu mekânda bulur.

Günümüzde, yerle bağı koparılan ve yere özgü değerlerinden kopmasıyla da izini kaybederek zamansızlaşan postmodern çağın yer'siz mekânlarında, anımsanan ile hayal edilenin (geçmiş ile geleceğin) olmadığı sürekli şimdi'de yaşanıyor. Mekânın sahip olduğu değerleri silikleştiren sayısal dünya, gerçeğin hakikat karşısındaki yenilgisine nesnenin imajdan kopuşunu da ekledi. Yapıtın fiziki gerçeği malzemesi kayboluyor, temas yitiriliyor. Sanatın sergi mekânı beyaz küpten siyah kareye evrilirken sanat yeni mekânı tartışmaya açıyor.

“Günümüzde düzen temassızlık demek”tir diyen Sennett'i haklı çıkarırcasına düz bir ekran sonsuz bir mekân, yeni bir yaşam düzeni sunuyor. Artık, zaman ve mekân, hareket halindeki şeylerin var olma biçimi olmayabilir. Sayısallaşarak gerçek olandan kopan yeni yaşam düzeni zaman, mekân ve insanı dönüştürüyor. Düz bir ekranda bedensiz bir öznenin deneyimine sunulan sayısal mekânlar ya da simülakrlar insanın yeni mekânı olabilir mi?

Anahtar Kelimeler: Mekân, ekran, sayısallaşma, hareket, duygulanım.

---

¹Doç.Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Bölümü,
odulisitman@gmail.com

MEKÂNSAL OKUNABİLİRLİK KAVRAMINI SİNEMA FİLMLERİNDE ARAMAK

Rüya Erkan ¹
Neslişah Kesici ²
Tolga İslam ³

Bu yazıda kentsel süreçlerin ve kavramların geleneksel/alışılmış olmayan yöntemlerden destek alarak öğrenciye aktarılması amacıyla kurgulanan Planlama 1 Stüdyosu'nda, Kevin Lynch'in okunabilirlik kavramını anlamaya yönelik yapılmış olan iki farklı eğitim denemesi değerlendirilmiştir. Kevin Lynch, kişinin kendini kentsel mekân içinde konumlandırabilme ve yönlendirme becerisinin, kentsel mekânın okunabilir olma seviyesi ile belirlendiğini beş farklı mekânsal element üzerinden tanımlamaktadır. Kentsel mekânların okunabilir olması için Lynch'e göre şu beş temel öğenin kentsel mekânda bulunması ve aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilmesi gereklidir: işaret öğeleri, odak noktaları (düğümler), izler, kenarlar ve bölgeler. Türkiye'de ve dünyada birçok farklı planlama okulunda, öğrencinin bu kavramları anlayabilmesi ve içselleştirebilmesini sağlamayı amaçlayan farklı uygulamalara yer verilmektedir. Bizim de zaman zaman kullandığımız en yaygın kullanılan yöntem, bu beş öğenin gerçek kentsel mekândaki karşılıklarının aranması ve geleneksel gösterim araçları kullanılarak ifade edilmesidir. İlk eğitim denemesi olarak daha gelenekselleşmiş olan bu yöntemle haritalandırmaya ve gerçek mekânlardaki öğelerden çekilen video kolajlarına başvurulmuştur. İkinci bir yöntem olarak; farklı mekân ve zaman özelliklerini yansıtan filmler üzerinden Kevin Lynch'in beş imgesini yeniden yorumlamak amaçlanmıştır. Çalışmaya katılan öğrenciler izledikleri farklı kategorilerdeki 12 filmden yola çıkarak soyut düşünceyle, gerçeküstü mekânda, bir senaryoya bağlı olarak gelişen olaylar dizisinin imgelere dayanan haritalamasını yapmışlardır. Buna ek olarak buldukları imgeleri filmin Kevin Lynch öğretisi üzerinden okunabilirliğini tasarladıkları bir fragman değerinde

---

¹Arş.Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
rerkan@yildiz.edu.tr

²Arş.Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
nkesici@yildiz.edu.tr

³Doç.Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
tislam@yildiz.edu.tr

ürün ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada hem öğrencilerin deneyimi ve bulguları üzerine kent imgesi kavramının filmlerdeki yeri ve ilişkisine yorum getirilmekte hem de kent mekânında yaptıkları Kevin Lynch'in 5 elementinin arandığı çalışmalarla bir karşılaştırma yapılarak öğretimin eğitimsel boyutu üzerine bir önerme getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mekansal okunabilirlik, filmler ve mekan, kent imgesi, soyut düşünce, planlama eğitiminde yaratıcılık denemeleri.

KAMUSAL AÇIK MEKANLARDA DAVRANIŞ İZLENİMİ: KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ŞENLİK ALANI

Oğuz Kirci ⁵¹

Canlılar sosyal bir varlık olarak dünyaya geldikleri için diğer canlılarla etkileşim ve iletişim içerisindedir. Bu etkileşimler ve iletişimler kapalı mekanlarda gerçekleştiği gibi kamusal açık mekanlarda da gerçekleşebilmektedir.

Kamusal açık mekanlarda canlıların birbirleriyle olan ilişkileri şehrin dinamiklerini oluşturmaktadır. Bu dinamiklik sayesinde mekânın farklı canlılarla ve farklı mekanlarla bağlanıp bütünleştiği görülebilmektedir. Bunun dışında insanlar, bu etkileşim alanları içerisinde toplumda nelerin olduğunu, toplumdaki psikolojik durumu vb. kazançlar sağlayabilmektedir. Kamusal açık mekanların oluşturulması hem insanları birbiriyle kaynaştırırken hem de toplumun gelişmesine, birlik olmasına katkıda bulunduğu söylenebilmektedir. Bu bağlam çerçevesinde oluşturulabilecek farklı kamusal açık mekanların farklı tipte özelliklere sahip kullanıcılara aynı olanakta fırsat sunması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında pek çok farklı özelliklere sahip Karadeniz Teknik Üniversitesi'ndeki kamusal açık mekân işlevi gören Şenlik Alanında (yeni ismiyle 15 Temmuz Anma Alanı) kullanıcıların gösterdikleri davranışlar ve mekân aktiviteleri incelenecektir.

Çalışma kapsamda araştırma iki aşamada gerçekleştirilecektir. İlk öncelikle insanların kamusal açık mekânda neler yaptıkları belirli zaman aralığında ve belirli saatlerde fotoğraflanarak belgelenecektir. İkinci aşamada ise bilgisayar ortamında alana ait olan harita üzerinde hangi davranışın nerede ne kadar yoğunlukta olduğu anlaşılmasına çalışılacaktır. Sonuç olarak kamusal açık mekânlarda bireyler ayakta durma, oturma, oyun oynama, sohbet etme, yeme-içme gibi bazı davranışlar göstermektedir. Bu çalışmayla kamusal açık mekânların sosyal ve toplumsal içeriği irdelenerek kentsel mekândaki aktiviteler ortaya konmaktadır. Böylelikle kamusal açık mekân tasarımlarının kullanıcı profillerine göre değişkenlik göstermesi gerektiğini gündeme getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan, kamusal açık mekânlar, kentsel mekân aktiviteleri, davranış, KTÜ şenlik alanı.

---

¹Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü,
oguzkirci@gmail.com

17.00-18.30

THEATRON

OTURUM 10

Mekanin Felsefesi

Oturum Başkanı: Kaan H. Ökten

MEKÂN VE İMKÂN İLİŞKİSİ ÜZERİNE FELSEFİ BİR DENEME

Elife Kılıç¹

Varlık felsefesinde mekân, temel de varlığın ortaya çıkış yeri olarak anlaşılmaktadır. İster khaos olarak ister yer olarak isterse mekân hatta dünya yahut evren diyelim, bunların hepsi varlığın ve dolayısıyla var olanların ortaya çıktığı yer olarak kabul edilmektedir. Mekân, varlığın ortaya çıkmasına imkân sağlamaktadır. Mekân, böylece Platon'da varlığın ortaya çıktığı khora anlamında, Aristoteles'te yine fiziki yerden (topos) ayrı olarak khora cismin mekanı ve ay-üstü ile ay-altı âlem olarak karşımıza çıkarken, Kant'ta zihnin bir kategorisi, Heidegger'de dasein'in yine var oluş yeri olan dünya şeklinde öne çıkmaktadır. Mekân, varlığın imkânlarını nasıl belirlemektedir? Burada amacımız mekânın, bu filozoflar üzerinden imkânla olan ilişkisinin belirlenmesidir. Bu belirlenme, mekânın varlıkla olan ilişkisinin zorunlu ve temel olduğunun kanıtı olacağı gibi mekânın, varlığın imkânlarını nasıl etkilediğini de ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, imkân, Platon, Aristoteles, Kant.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Felsefe Bölümü, elife.kilic@klu.edu.tr

İNŞA ETMEK AMA OTURMAMAK: BİR POST CEMAAT BİÇİMİ OLARAK YAŞAM-ALANI

Mehmet Emin Balcı ¹

Cemaat, sosyal bilimlerin tanımlaması oldukça güç kavramlarından biridir. Kah modernliğin rasyonel ve kozmopolit ilişkilerinin negatif hali olarak şimdinin geçmişten farkını betimler kah ekonomik işlevselciliğin soğuk dünyasında hasreti çekilen bir yeryüzü cennetine işaret eder. Her iki kullanımda da Tönnies'in deyişi ile “yabancı bir ülkeye” dahil olur gibi dahil olduğumuz cemaat aslında bir evsizleşme ve evlenme sürecine işaret eder. Modernliğin klasik evresinde toplumsal bağlarından kopan ve ırk, sınıf, ulus gibi soyut kavramların çatısı altına yerleştiren modern birey, geç modern dönemde eski kamusal kimliklere karşıtıktan beslenen özel bir benlik cemaatini keşfetmeye çalışacaktır. Görünüşte eski kamusal gerilimleri dışarda bırakmayı amaçlayan geç modern “benlik cemaatlerinin” neo-liberal şehirleşme politikaları ile benzer bir süreçten hareket etmesi ilginçtir. Ülkemizde son dönemlerde sayısı ve niteliği oldukça artan konut reklamlarının yeni bir cemaatleşme formu sunduğunu düşünüyoruz. Söz konusu reklamların dayandığı “yaşam-alanı” söylemi hem ideal bir mekan temsili sunmakta hem de sınıfsal ayrımları estetik bir dolayım ile yeniden üretmektedir. Kavramın yaygın kullanımındaki cemiyet karşıtı ve cemiyet dışı anlamları bu söylemde kendine özgü bir sentez oluşturmaktadır. Bu çalışmada öncelikle cemaat kavramının klasik ve geç modern dönemde imlediği toplumsal ilişki yapıları ele alınacaktır. Daha sonra ise öznel bir benlik imgesi ve yeni sınıfsal ilişkileri eş zamanla biçimlendiren günümüz post-cemaatsel oluşumları önemli konut reklamları üzerinden göstergebilimsel bir analizle soruşturulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Benlik cemaati, mutenalaştırma, yaşam-alanı, ideal mekan, sınıfsal ayırım.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, mbalci87@hotmail.com

MEKÂN VE PSİKOPOLİTİKA: BYUNG-CHUL HAN FELSEFESİNDE MEKÂN

Sümeyye Yıldız ¹

“Disiplin altına alınmış toplum kuşatıcı ortamlardan ve kurumlarından oluşur. Aile, okul, hapishane, kışla, hastane ve fabrika kuşatmanın disipline edici mekânlarıdır. Disipline edilecek kişi sırasıyla bu ortamların birinden bir sonrakine geçer. Bu esnada da kapalı bir sistem içinde hareket etmektedir. Bu ortamın sakinleri mekân içinde dağıtılabılır ve zamansal olarak sıraya sokulabilir.”(Han, 2019)

Pürüzsüzlük çağı sorunsuz mekânıyla insanın var olma deneyimini yabancılaşma ve parçalanma duygusuna dönüştürmüştür. Bu parçalı bakışın aksine insan her şeyiyle bir bütündür. Hayatı tanımlayabilen yegane varlık olduğundan insan hem kendisiyle hem de içinde bulunduğu dünyayla bir bütündür. Mimarlık ise kişinin varoluşsal deneyimini, dünyada olma duygusunu güçlendirir. İnsana kendilik deneyimini yaşatır. Mimarlık, davranışı ve hareketi başlatır, yönetir ve örgütler. Kendisi eylem halinde değildir ama kendisinde yaşayanın bütün eylem alanlarına nüfuz eder. Geleneksel ve modern biçimleriyle bu gücü kendinde barındıran mimari insanın kendisine karşı bir tahakküme dönüşmesi tehlikesini de taşır. İnsanı sonsuz zaman ve sonsuz mekânın o korkutucu etkisinden koruyan ve ona bir sınır çizen mimari işlevini değiştirmeye başlamıştır. Sanatta ve mekânda dolayımın ve düşüncenin kaybı insanın irade gösterme ve bilincinde olma yeteneğini köreltmıştır. Bundan dolayı varoluşun yeni formu ve düşüncesine dair bilincin ortaya konulması insanın kendini var edebilmesi açısından önemlidir. Teknolojinin, sosyal ağların, ‘orada’ olunmasa da ‘orada’ olunabilen, gerçek olmasa da dünyalar yaratılan sanal dünyanın ortaya çıkardığı problemlere karşı gücün nereden alınacağı meselesi sorgulanan ve cevabı aranan önemli bir konuya dönüşmüştür. Dijital görselleştirmenin mekânları dönüştürdüğü bu zaman için insani bir tavır olarak insan sadece görmeden ve görülmekten ibaret değildir. Bu metinde Juhani Pallasmaa’nın Tenin Gözleri metni ile Byung Chul Han’ın Psikopolitika metninden yola çıkılarak insanın mekân deneyiminin değişimi ve yeni biçimi üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, mekân, psikopolitika, Byung Chul Han, biyopolitika.

---

¹Yüksek lisans öğr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
sy697@eskisehir.edu.tr

MEKÂNI MERLEAU-PONTY İLE DÜŞÜNMEK: BEDEN, DENEYİM VE MEKÂN

Dilan Alataş¹

Bu çalışma Maurice Merleau-Ponty'nin "hakiki felsefe dünyayı görmeyi yeniden öğrenmelidir" düsturunun açtığı sorunsallaştırma ufkunun peşine takılarak Ponty'nin eserini kat edip, mekân kavrayışını açık kılmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, onun bedenli varlık, algı, duyumsama, görünür ve görünmez olan mefhumlarını, yani mekânı deneyimleme ve mekânda bulunmaya dair açtığı patikayı izleyecektir. Ponty açısından bir "duyumsanır olanın ontolojisi" olarak ortaya konan bu felsefi girişim, mekânı kartezyen öncülleri gibi soyut, boş, dışarıdan bakılan ve nicelleştirilmiş bir uzam olarak değil; somut, dolu, yaşayan ve yaşanan, yoğun bir topografya, anlamlar ve duygulanımlarla dolu bir manzara olarak resmetmektedir. Beden bu mekânı dolduran şeyler, anlamlar ve duygulanımlar çokluğu ile girdiği etkileşimlerinde, onunla hemhal olmakta, onun içinde algılamakta, duyumsamakta ve onu yeniden yapılandırmaktadır. Mekânın kendisi ise bu etkileşimler boyunca farklılaşarak kıvrımlarını açmakta, pasif bir varlıktan ziyade bedenle birlikte etkin bir canlılık kazanmaktadır. Merleau-Ponty mekânı bu açıdan salt edimsellik olarak değil, *virtüel mekân* kavramı üzerinden, yani onun sakladığı, ona gerçekten kayıtlı olmakla beraber henüz edimselleşmemiş potansiyelleri üzerinden düşünür. Bu sunum, işte bu mekân anlayışını ve onun bedenle birlikte kazandığı etkinliği kavramak üzere bir yandan kartezyen anlayıştan nasıl ayrıştığını sorunsallaştırırken, bir yandan da Ponty'yi canlı, güncel ve etkili bir filozof haline getiren felsefi kuvveti duyumsanır kılmaya çalışacaktır. Ponty'yi bu açıdan yalnızca fenomenoloji geleneğinin sıradan bir figürü olarak konumlandırmayan, aksine bilhassa da mekân kavrayışı üzerinden fenomenolojinin ötesine geçen yanlarına da işaret eden bir güzergah takip edilecektir. Bu hat bize onun felsefesinin çocuksu hayretle, felsefeyi ayağa kaldıran temel güdüyle kurduğu dünyevi ilişkiyi, tam da onun dünyayı algılama biçiminde hissedilir kılmayı sağlayan bir konum sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: (Virtüel) mekân, bedenlilik, deneyim, algı felsefesi, ten ontolojisi.

---

¹Yüksek Lisans Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
dilan.alatas1@gmail.com

17.00-18.30

MEGARON

OTURUM 11

Kentsel Tasarım

Oturum Başkanı: Neşe GURALLAR

KIYININ KAMUSALLIĞINI VE DENİZ ALGISINI KULLANICI ODAKLI BİR YAKLAŞIM İLE OKUMAK: TRABZON KENTİ ÖRNEĞİ

Elif Muratoğlu ¹

Bu tez çalışması, yazara Trabzon'da doğmuş ve büyümüş, genel olarak kentin ve Karadeniz ile Trabzon'un kıyı alanının kentsel yaşamdaki yerinin yıllar içindeki değişimine tanıklık etmiş kim- seler tarafından aktarılan anılara ve hikayelere dayanmaktadır.

Bu anı ve hikayelerde eski Trabzon, denizle bir arada var olan gerçek bir kıyı kenti olarak tarif edilirken yeni Trabzon, Trabzonlular tarafından "denize sırtını dönmüş kent" olarak tanımlanmaktadır.

Bu gözlemlerden hareketle yazar bu tez çalışması ile, kıyıda meydana gelişen değişiklikleri ve bu değişikliklerin kıyı alanının kamusalılığı ile denizin algılanışı üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu analizin, kentlilerin mekân odaklı kullanıcı deneyimleri üzerinden yapılması hedeflenmektedir. Bu alışma, kentsel planlama uygulamalarının sosyo-psikolojik sonuçlarına odaklandığı için, çalışmanın sistematik olarak yürütülebilmesini sağlamak üzere, çalışmanın teorik çerçevesi Henri Lefebvre'nin "sosyal mekan" teorisine dayanarak çizilmiştir. Trabzon'un planlama tarihi içinde kıyının kamusalılığına ve denizen algılanışına verilen önem, Trabzon'un kıyı mahalleleri olan Sotka, Faroz, Moloz ve ömlekçi sakinlerinin anıları ve kişisel görüşmeler sırasında mekan kullanıcıları tarafından kıyı alanının geçmişine ve bugününe ilişkin yapılan yorumlar bu çerçevede incelenmiştir. Kentlilerin mekansal deneyimlerinin incelenmesi sırasında, Kevin Lynch'in "kent imgesi" ve "iyi kent formu" teorilerinden, kıyı alanında meydana gelen değişimlerin alanın kamusalılığı ve mekansal kalitesi ile denizin algılanabilirliği üzerindeki etkisini çözümlemek amacı ile yararlanılmıştır.

Bir diğer deyişle, bu çalışmada Lefebvre ve Lynch'in teorilerinde ortaya koydukları kavramlar Trabzon kıyı alanı üzerinde test edilmiştir. Çalışma sonucunda üç temel sonuç elde edilmiştir. İlk olarak, bu çalışma kullanıcı deneyimlerinin yukarıda tarif edilen teorik çerçeve içinde değerlendirilmesi ile, mekansal planların ve mekansal müdahalelerin sosyal etki analizinin yapılabileceği ortaya koymuştur. İkinci olarak, Trabzonluların mekansal deneyimleri üzerinden yapılan

---

¹Y.Şehir Plancısı, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, filemuratoglu@gmail.com

değerlendirmeler, mekan kullanıcılarının bakış açısından kıyı kentlerinin planlanmasında kıyı alanının nasıl ele alınması gerektiği ile ilgili ipuçları vermektedir. Son olarak, geçmişten bugüne Trabzon'un kıyı alanının kamusallığını yitirdiği ve Trabzonluların denizi artık neredeyse hiç algılayamadığı tespit edilmiş, bazı çözüm önerilerinde bulunularak çalışma vaka çalışması düzeyinde tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, sosyal mekan, kent imgesi, kıyının kamusalılığı, deniz algısı.

MEKÂNIN KÜLTÜRÜNÜ – KÜLTÜRÜN MEKÂNINI BİR MAHALLE ÜZERİNDEN OKUMAK: KURTULUŞ - FERİKÖY ÖRNEĞİ

Selin Turan¹
Hatice Ayataç²

Mekân kavramı ortaya çıkışından bu yana farklı anlamlar kazanmış ve çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Başlangıçta matematiksel ve geometrik değerler üzerinden, içi boş bir çevre olarak tanımlanan mekân, zaman içerisinde bireyler tarafından algılanan, toplumla birlikte değişen; zihinsel olanla kültürel olanı, toplumsalla tarihseli birbirine bağlayan karmaşık bir süreç olarak ele alınmıştır. Bu gelişmelerle Henri Lefebvremekânı fiziksel özelliklerinin ötesinde birey, toplum, tarih ve kültür kavramlarıyla birlikte düşünen “toplumsal mekân” kavramını ortaya çıkarmış, mekânı anlamada fiziki yapı ile toplumsal yapının ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu ifade etmiştir. David Harvey ise bu bütünlüğü “mekânsal biçimler, içinde toplumsal süreçlerin olduğu cansız nesnelere değil, toplumsal süreçleri, bu süreçlerin mekânsal olmasıyla aynı tarzda içeren şeyler olarak görülmektedir.” düşüncesi ile ifade etmiştir. Bu kapsamda çalışmanın amacı; toplumsal mekân kavramı doğrultusunda, tarihin ve kültürün mekândaki sosyal ve fiziksel yansımalarını örnek alan çalışmasıyla incelemektir. Alan çalışması için seçilen Kurtuluş -Feriköy geçmişte farklı etnik gruplara ev sahipliği yapmış, günümüz İstanbul’unda da Rum, Ermeni ve Yahudi gibi grupları barındırmaya devam etmiştir. Bu nedenle mahalle sahip olduğu farklı etnik gruplarla, hem sosyal hem de fiziksel yapısı ile farklı kültürlerden izler taşımakta, çok kültürlü bir yapı oluşturmakta ve devam eden mahalle kültürünü okutabilmektedir. Tarihsel gelişim süreçlerinin ve kültürel yapının mekândaki yansımaları sosyal boyut kapsamı altında gündelik yaşam, mesleki yaşam, gelenekler ve ritüellerle; fiziksel boyut kapsamı altında ise tarihi doku, kimlikli mekânlar ve ağırlıklı kullanımlar olarak incelenecektir. İncelemeler anılar ve fotoğraf arşivleri ile birlikte mahallenin tarihsel gelişimine yönelik literatür araştırması, gözlem, geçmişe yönelik algı şemaları ve günümüz haritalandırma çalışmaları üzerinden yapılacaktır. Elde edilen bulgular doğrultusunda mekânın kültürünün – kültürün mekânının mahalle üzerinden okuması yapılacak, mekânın toplumsal bileşenlerle ne gibi değişimlere uğradığı ve nasıl korunduğuna yönelik tespitlerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, toplumsal mekân, kültür, etnik grup, Kurtuluş.

¹Yüksek lisans ögr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, selinturan80@gmail.com

²Doç.Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ayatac@itu.edu.tr

Kamusal Alan Düzenlemelerinin Öğrenci Projeleri Üzerinden Değerlendirilmesi - Kırklareli Örneği

Türker Keskin ¹

Kamusal alanlar, kentin belleğini oluşturan, orada yaşayanların ortak duygularıyla anlam kazanan kentsel boşluklardır. Endüstri devrimi sonrasında kent yaşamının artmasıyla kentler farklı sosyal alanlara ihtiyaç duymaya başlamıştır. Sosyal alanın merkezinde yer alan kamusal alanlar bu ihtiyacın en büyük yansımasıdır. Geçmiş Antik Yunan'a kadar dayanan kamusal alan kavramında; 19. Yüzyıldan sonra toplumsal ve ekonomik alanda yaşanan değişimlerin eticisinde kamusal alanın yapısında bazı farklılıklar oluşmuştur. Kamusal alanın daha çok politik ve demokrasi etkinlikleri ile birlikte anılması kent yaşamı ve günlük yaşamla ilgili geniş bir anlam alanına sahip olmasını sağlar. Mimarlıkla ilgili kuramlar açısından "mekân" la ilişkilendiği zaman kamusal alanı, yalnızca politik etkinlikleri değil, günlük yaşama ait rutinleri de kapsayan geniş bir alan olarak görebiliriz. Genel olarak; konut gibi özel bazı mekanların dışında kalan, meydanlar, sokaklar, parklar, kafeler gibi insanların toplanabileceği, bir araya gelebileceği her yer "kamusal" adı altında anılır.

Kırklareli ilinde yer alan kamusal alanın niteliği ve yetersizliği kent ölçeğinde dikkati çeken konuların içinde gelmekte ve farklı platformlarda söze konu olmaktadır. Bu bakış açısı altında Kırklareli Üniversitesi Mimarlık Bölümü hocaları da bu konuyu öğrencileri ile birlikte dönemlik proje konusu olarak ele almışlardır. Mimarlık bölümü öğrencilerine mimari proje 6 kapsamında konu olarak verilmiştir. Okudukları ve yaşadıkları kenti anlama ve sorunlarına çözüm getirme anlamında kamusal alan önerilerinin de olduğu merkezi bir alan proje konusu olarak seçilmiştir. Dönemsonunda elde edilecek projeler sonucunda kamusal alan yaklaşımları ve çözümleri üzerinden ortak bir değerlendirme yapıp, yerel yönetimle paylaşılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırklareli, kamusal alan, mimarlık, öğrenci projeleri, yerel yönetim.

---

¹Y.Mimar, Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, tkkeskin@hotmail.com

KAYYIM DÖNEMİ MEKÂNSAL TASARIM: DERSİM ÖRNEĞİ

Gözde Orhan ¹

Barış Süreci'nin sona ermesini takip eden süreçte İçişleri Bakanlığı bazı belediye başkanlarını görevden almış, yerlerine vali ya da vali yardımcılarını "belediye başkan vekili" ya da yaygın kullanılan adlandırmayla "kayyım" olarak atamıştı. 31 Mart 2019 yerel seçimlerine kadar bu belediyeleri yöneten kayyımlar, seçilmiş temsilcilerin yerlerini aldıkları için çoğunlukla eleştirilmiştir. Diğer yandan merkezi hükümet kayyımlar aracılığıyla, yerel seçimlerde başarı elde edemediği kentlerde kendisini tanıtmaya olanağı yakalamış, kentlerdeki farklı kesimlerle ilişkilenebilmeye çalışmıştır. Söz konusu kentlere yapılan kamusal yatırımların genişletilerek, özel yatırımların daha fazla teşvik edilerek yerel halktan destek görmeyi amaçlayan yollarının arandığı bir ara dönem olarak kayyım döneminde, kentsel mekânın da dönüşümden nasibini aldığı açıktır.

Bu çalışma, 2016 sonunda seçilmiş yerel yönetimin tasfiyesi sonrasında atanan kayyımların kent mekânını nasıl dönüştürdüklerine Dersim örneği üzerinden odaklanacaktır. Bir önceki dönemle karşılaştırmalı olarak yürütülen tartışma, ilk olarak merkezi hükümetin desteğiyle yapılan kamusal yatırımları, bunların yasal altyapısını sorunsallaştıracak, ardından kent mekânındaki düzenlemelerin sembolik/ideolojik karşılığını mercek altına alacaktır. Bir önceki dönemde bütçe sıkıntısı ya da yasal zorunluluklar /yasaklar nedeniyle gerçekleştirilememiş olup kayyım döneminde hızla hayata geçirilen mekânsal düzenlemeleri, yatırımları ve mekânsal tasarımları; diğer bir deyişle "mekânın temsili" görseller yardımıyla tartışmaya açmayı ve bunların kentin kültürel ve sosyal dokusuyla uyumunu sorunsallaştırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kayyım, mekânın temsili, Dersim, Tunceli, mekânsal tasarım.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, Altınbaş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Bölümü,
gözde.orhan@altinbas.edu.tr

17.00-18.30

AKROPOLIS

OTURUM 12

Mekan ve Modernleşme

Oturum Başkanı: Menderes ÇINAR

FRANSIZ MANDASINDAN CUMHURİYETTÜRKİYE'SİNE: İSKENDERUN HALKEVİNİN TOPLUMSAL BELLEK ÜZERİNDEN OKUNMASI

Ceylan Hülya Tülün ¹
Pelın Gürol Öngören ²

Doğu Akdeniz liman kentlerinden biri olan İskenderun, Hatay ilinin ilçelerinden biridir. 16. yüzyıla kadar bir çok medeniyete ev sahipliği yapan kent, 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yönetimi altına girmiştir. İskenderun, Antakya ve Kırıkhan'ın içinde bulunduğu bugünkü adıyla Hatay olanbilinen bölge, 1918-1938 yılları arasında Fransız mandası altında dıştan Suriye'ye bağlı özerk bir bölge olarak kalmıştır. 1930'lu yıllarda bölgedeyaşanan siyasi ve toplumsal gelişmeler sonucunda 1938 yılında "Hatay Devleti" kurulmuş, 1939 yılında da Meclisin aldığı karar ile bölge Hatay ili olarak Türkiye'ye katılmıştır.

Bu çalışma, İskenderun'da 1918-1938 yılları arasında Fransız mandası dönemindegerçekleştirilen kentsel ve mimari faaliyetlerin toplumsal bellekteki yerini sömürgecilik/milliyetçilikkavramları doğrultusunda inceleyecektir. İncelemenin odak noktası olarak, erken Cumhuriyet dönemi toplumsal belleğinde ideolojik, eğitsel, kültürel ve sosyal açıdan önemli bir yere sahip yapılarından olan halkevleri özelinde İskenderun Halkevinin ele alacaktır. İskenderun Halkevinin, birbirlerinden farklılık gösteren iki ayrı dönemde değerlendirilmesi mümkündür. İlk dönem, 1937-1939 yıllarını kapsayan, halkevinin kurulmasından Hatay'ın Türkiye'ye katılmasına kadar olan dönemdir. İkinci dönem ise, Hatay'ın Türkiye'ye ilhak edilmesinden halkevinin kapatılmasına kadar olan 1939-1951 yılları arasını kapsamaktadır.Yaşanan siyasi ve toplumsal kırılmalar nedeniyle, Hatay'da kurulan halkevlerinin (İskenderun, Antakya, Reyhaniye, Kırıkhan veBeylan) o dönemde Türkiye'de kurulan diğer halkevlerine kıyasla daha özel bir konuma sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Bu çalışmada 1918-1951 tarihleri arasında İskenderun kentinde yaşanan siyasi ve toplumsal kırılmaların izinin sürülmesi, İskenderun Halkevinin iki

---

¹Yüksek Lisans öğr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, ctulun@etu.edu.tr

²Dr.Öğr.Üyesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, pgurolongoren@etu.edu.tr

ayrı dönemdeki misyonunun, mimari yapısının ve kentsel konumunun dönemin siyasi ve sosyo-kültürel bağlamına göre değerlendirilip karşılaştırılması, mekânsal ve kentsel okumalardan yararlanılarak kentin kültürel sürekliliğindeki ve toplumsal bellekteki yerinin okunması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İskenderun, sömürgecilik, milliyetçilik, halkevi, toplumsal bellek.

TÜRKİYE MODERNLEŞMESİ BAĞLAMINDA MEKANSAL ARKETİPLER: HALK KÜTÜPHANESİ

Berrak Erdal ¹

Mekân; mimarlığın, bilgisi ile kurduğu kuvvetli bağın bir sonucudur. Mimarlığın bilgiyi nasıl ürettiği ile ilgili tartışmalar, resiprokal olan mimarlık teorisinin ve pratiğinin ortaklaşmak zorunda olduğuna işaret eder. Bu tartışmalar; arketipin, mimarlığa dair bilgiyi nasıl meydana getirdiği, kuramsallaştırdığı, sınıflandırdığı ve sunduğu etrafında şekillenir. Arketipin, bir “hapishane mi yoksa taahhüt mü”* olduğu sorusu ise disipline ait çelişiklere dikkat çeker.

Bu bildiride, mimarlık ile arketip arasındaki ilişkiden yola çıkarak, “kütüphane” mekânı tartışmaya açılır. Özellikle modernleşme sonrası araçsallaştırılan bu mekânlar, ulusal kültür politikalarının zorunlu parçalarından biri olarak, siyasi otoritelerin güç tezahürünün yanı sıra bir temsil meselesi haline de gelmiştir. Diğer bir deyişle kütüphaneler; bir program, modern bir enstitü ve ulusal belleğin muhafaza mekânını tarif eder. “Bilgi güçtür” kabulünden yola çıkarak, otoritenin elinde farklı şekillerde araçsallaştırılmış; bu durum, kütüphane mekânının hem bir kurum olarak hem de otoritenin bir temsil aracı olarak mimari “arketip”e dönüşmesinde rol oynamıştır. Bildiride özellikle, modern toplumların ve buna bağlı olarak modern mimarlığın arketipleştirdiği kütüphane mekânının Türkiye modernitesindeki rolü incelenir.

Türkiye bağlamında, modernleşme ideolojisi cumhuriyetin kuruluşundan itibaren kendi arketiplerini üretmiş, kütüphanenin bir arketip olarak araçsallaştırılması ve bilginin kurumsallaşması ise hükümet programlarına paralel olarak evrilmiştir. Kültür politikalarının bir sonucu olan “halk kütüphaneleri”, kendine özgü bir mekân ve mekân üretimi tarif eder. Bu bildiride, arketip kavramı ile mimarlık bilgi üretimi tartışmaya açılmaktadır. Bildirinin odağını ise, Türkiye modernitesinin, bu bilgiyi halk kütüphanesi arketipini örgütlemekte nasıl kullandığı oluşturur.

Anahtar Kelimeler: Arketip kavramı, Türkiye modernitesi, kültür politikaları, bilginin mekânı, halk kütüphaneleri.

---

¹Arş.Gör., Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Bölümü,
berrakerdal@gmail.com

*Karen A. Franck, Lynda H. Schneekloth, “Prison or Promise?”, *Ordering space: Types in Architecture and Design*, New York : Van Nostrand Reinhold, 1994.

Muhafazakar Kentli Kadınların Gündelik Yaşamları Üzerinden Kamusal Alan Denemesi: İstanbul Başakşehir Mahallesi Örneği

Elif Fidan Marangoz ¹

20.yyın ikinci yarısından itibaren iktisadi, sosyal, siyasal, kültürel, teknoloji gibi farklı alanlarda yaşanan çok yönlü dönüşüm beraberinde kavramların dönüşümünü de getirmiştir. Pek çoğu gibi “muhafazakarlık” ve “yeni muhafazakarlık” kavramları da değişen koşullar ekseninde yeniden açıklanmaya çalışılmaktadır. Her şeyin akışkan ve esnek yapıda olduğu bu yüzyılda özellikle sosyal bilimler alanında keskin tanımlamalar yapabilmek giderek zorlaşmaktadır. Bu noktada kati bir “muhafazakar birey” tanımı yaparak muhafazakarların hayatı algılayış biçimlerinin, gündelik hayat rutinlerinin, kent mekanını kullarımlarının, kamusal mekanlarla ve bireylerle olan ilişkilerinin, sınırları önceden belirlenmiş bir çerçevede olmasını beklemek anlamsızdır. Kendilerini muhafazakar olarak tanımlayan bireyler geleneklerin, dinin, sosyal ve kültürel kurumların çözülmesinin karşısında yer alırlar. Hayatlarının her aşamasında olduğu gibi kenti kullanma deneyimleri bu temel saik çerçevesinde şekillenir. Çünkü bireylerin kendilerini tanımladıkları din ve inanç faktörü kamusal alanı anlamlandırılma ve kullanım biçiminin farklılaşmasına da yansımaktadır.

Bu çalışmada kendilerini muhafazakar olarak tanımlayan kentli kadınların mahremiyet tanımlarını, bu doğrultuda kamusal kent mekanlarını nasıl kullandıklarını, gündelik hayatlarını ve rutinlerini, muhafaza etmeye çabaladıkları hayat tarzlarını bozmadan nasıl yeni kamusalılıklar yarattıklarını, kamusal mekanla ve diğer kentlilere olan ilişkilerini araştırmayı ve anlamlandırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda İstanbul’da beyaz muhafazakar ve İslami burjuvazinin kaçış noktası olarak nitelendirilen Başakşehir ilçesi Başakşehir mahallesinde katılımcı gözlem ve mülakat teknikleri kullanılarak alan araştırması yapılarak ve elde edilen bulgular eşliğinde muhafazakar kentli kadınların gündelik yaşam rutinleri üzerinden bir kamusal alan tartışması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakarlık, yeni muhafazakarlık, kent, kamusal alan, gündelik yaşam.

---

¹Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Yerel Yönetimler Bölümü,
elif.fidan08@gmail.com

**3.
GÜN**

14 Aralık'19 Cumartesi

10.30-12.00

THEATRON

OTURUM 13

Göç, Kimlik ve Mekan

Oturum Başkanı: Tolga YILDIZ

DİASPORADA GÜNDELİK MİLLİYETÇİLİĞİN MEKÂNSAL ÜRETİMİ: HOLLANDA'DAKİ TÜRKLER ÖRNEĞİ

Kadir DEDE ¹

Gündelik milliyetçilik kavramı, milliyetçilik çalışmalarına hakimolan ve kurumlara, yukarıdan aşağı ilişkilere, politik-düşünsel elitlereve inşa pratiğine odaklanan yaklaşımlardan farklı olarak milli kimliğin yeniden üretim ve yaygınlaşmasında gündeliğin, sıradanın, kendiliğindenliğin ve sonuç itibarıyla “aşağı”nın odağa alındığı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Özellikle Fox& Miller-Idriss'in (2008) aynı isimli çalışmalarında ortaya koydukları üzere milletin konuşulması (talkingthenation), tüketimi (consumingthenation), icrası (performingthenation) ve tercihi (choosingthenation) milliyetçiliğin gündelik yansımalarının üzerinden takip edilebileceği kanalları oluşturur. Diğer yandan söz konusu çerçevenin mevcut ulus-devlet sınırlarının ötesine geçmesi ve belirli bir ulus kimliğine sahip diasporadaki toplulukların gündelik deneyimlerine ilişkin değerlendirilmesi de mümkündür. Özellikle yaşanan ülkedeki mekânsal karakteristiklerin farklı bir ülkeden oraya gelenlerin milli kimliğine dair etkisi, diasporada gündelik milliyetçiliğe dair bir tartışmanın önemli bir odağı olacaktır. Bu çalışma, Aralık 2018 – Temmuz 2019 tarihleri arasında Hollanda'daki altı farklı şehirde Türkiye kökenli topluluğun/toplulukların gündelik milliyetçilik pratiklerine dair gerçekleştirilen alan araştırmasından ve bu kapsamdaki yarı-yapılandırılmış görüşme ve katılımlı gözlem yoluyla elde edilen verilerden yola çıkmaktadır. Bir diaspora grubu örneğinde mekânla kurulan ilişkinin milli kimliğin gündelik yeniden üretimi açısından taşıdığı ve yukarıda çizilen çerçeveyi zenginleştirici potansiyeline işaret etmek çalışmanın öncelikli amacını oluşturur. KezaTürklüğeilişkin sembollerin, kurumlarınve kurumsal müdahalelerin etkisinin sınırlı olduğu “yabancı” bir coğrafyada, kamusal hayata dahil olma biçimleri, mekânsal görünürlüğü artırma çabası ve belirli mekanlardan kendini soyutlamaya dönük tutum diasporada gündelik milliyetçiliğin şekillenmesinde önem kazanmaktadır. Buradan hareketle çalışmada, Hollanda'da Türklüğün yansıdığı ve görünürlük kazandığı mekanlar ışığında milli kimliğinin gündelik üretimi tartışılacak, “yabancı” bir ülkede milli kimliğin mekânla olan ilişkisi aracılığıylaTürk kimliğinin diasporik biçiminin kendine özgü vasıfları ve köken ülkeye kıyasla taşıdığı farklılıkları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Diaspora, gündelik milliyetçilik, mekân, Türklük, Hollanda.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
kdede@hacettepe.edu.tr

İÇERİSİ-DIŞARISI, SINIRLAR VE HUDUTLAR: HENRY LEFEBVRE KAVRAMLARI İLE KENT VE KENT KÜLTÜRÜ

Seher Şen ¹

Henri Lefebvre'in belirttiği gibi (toplumsal) mekan (toplumsal) bir üründür; toplumsal olarak kurulur ve politiktir. İçinde yer aldığı ve yer verdiği toplumsallığı dönüştürür ve toplumsal pratiklerle birlikte dönüşür. Bu anlamıyla mekan iktidar ilişkilerinin ve mücadelelerinin ifadesi ve ortamıdır. Mekanın niteliği bulunduğu toplumsallığa dair pek çok ipucu barındırır.

Bedenden kent mekanına farklı ölçeklerde çeşitlenen mekânsal pratikleri anlamada Lefebvre'nin kavramsallaştırmaları geleneksel ikilikleri aşan bir bakış açısı önermektedir. Bu bakış açısı ikili kutuplaşmanın ötesinde, içerisi-dışarısı bağlantısını kopartmadan "arada durum/mekanlar"ı görmeye ve tartışmaya davet etmektedir. Buna en iyi örnek fiziki ve zihinsel mekan tartışmalarını aşan ve maddi yapı, temsiliyetve toplumsal pratik (fiziki, zihinsel ve toplumsal mekan) arası ilişkinin altını çizen üçlemesidir: mekânsal pratikler, mekantemsilleri ve temsili mekanlar. Kent dolayıdır ve de dolaysız ilişkilere bağlıdır; dolaylı ve dolaysız ilişkiler arasında yer alır: bir tarafta farklı gruplardan gelen bireyler arası ilişkiler, diğer tarafta da büyük ve güçlü kurumlarca düzenlen toplum. Mekansal pratikler bu ikilikler arası köprü bağlantısıdır. Bunlara ek olarak Lefebvre kentsel mekan tartışmasının gündelik hayat eleştirisi yapabilmek için önemli bir imkan sunduğunun altını çizer. Onun teorisi aynı zamanda kişisel "an"larla sosyo-mekansal pratikler arası ilişkiyi anlama çabasıdır.

Bu yazıda Henri Lefebvre'nin "arada durumları/mekanları" görmemize yardımcı olacak kavramları tartışılarak günümüz kent ve kent kültürünün bu bağlamda bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Henri Lefebvre, kent mekanı, kent kültürü, arada mekanlar, sosyal mekan.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
seher.sen@izmirekonomi.edu.tr

10.30-12.00

MEGARON

OTURUM 14

Hafıza ve Mekan

Oturum Başkanı: Deniz YILDIRIM

11'E 10 KALA HAFIZA MEKÂNI

Berna Akçağ¹

William Russell“*En büyük işler, büyük hayaller kurma özelliği olan insanlarca başarılmıştır*” der.Hayal, insanın ikinci dünyası, biriktirdiği en eşsiz koleksiyondur.

Bu açıdan hayal ve gerçek arasında ayırım yapmak yerine, hayalleri gerçekleştirmek için harekete geçmek, hayattaki en büyük başarı atılımıdır. Sıradanlıktan vaz geçip görünmeyenin peşine düşmek, nadir olanın büyüüne kapılıp kendi yarattığımız dünyadaki sonsuzluğun kapısını aralamak gibi...

Bu durumda “*insan nedir?*” sorusu sorulabilir. Ve akla ilk gelen, Aristo'nun “*İnsan, düşünen bir varlıktır.*”cevabı olabilir. Ancak; insanı hikâyeler yaratan, yarattığı bu hikâyelerin çevresinde dolaşan diğer canlılar gibi yaşadığı zamanın, mekânın, nesnelerin farkında olan, ancak onu hikâyeleriyle yeniden üretebilen bir varlık olarakda tanımlayabiliriz. Kurduğu hayal ilegerçeğin varyasyonlarını yaratan, etkilendiği, sevdiği, merak ettiği en önemlisi de olmasını istediği yeni düzlemler kurabilen bir varlık...

Yaratma, üretebilme; dünyaya bakış ile mümkündür. Bu bakış mükemmel bir içgüdü ile değil, algısal ve hayali bir süreç içerisinde gelişir. Oluşan etki ile yeni dünyalar kurulur. Öncelikle bunun en büyük örneklerinin edebiyatta verildiğini düşünsek de en somutlaşmış örnekleri sinemadadır. Bu çalışmanın amacı, insanın en önemli özelliklerinden biri olan hayalleme yeteneği ile oluşturduğu hafıza mekânın Pelin Esmer'in yönetmenliğini yaptığı *11'e 10 Kala (2009)* filmiyle “Emniyet Apartmanı” adı altında nasıl virtüelleştiğini göstermektir. Filmde kullanılan mekânlar gerçek ile hayali mekânlar arasında gidip gelerek, gerçeğin zemininde bir deprem etkisi yaratmaktadır. Pelin Esmer, izleyiciyi Mithat Esmer'in hayali, yığıntı mekânına şahit ederken aynı zamanda edimsel mekânları arasında da gezinti yaptırmaktadır. Bu açıdan yönetmenin oluşturduğu kavramsal çerçeve hayali/hafıza mekân çatısı altında incelenecektir. Aynı zamanda “özel mekân”, “hafıza mekân” kavramları karakterlerin sosyolojik durumlarına göre analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hayal, hafıza, bellek, mekân, Pelin Esmer.

---

¹Öğr.Gör., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Edebiyat Bölümü
bakcag@etu.edu.tr / bernaakcag@gmail.com

MUHAFAZAKÂR ÜTOPYALARDA MEKÂN TEMSİLLERİ

Fatma Sinem Akbulut ¹

Henry Lefebvre, karmaşık kentsel mekânların deşifresi için bazı şifre anahtarlarını tahayyül eder. Denetim altındaki izotopyalar türdeşleşme, özgürlüğe açılan geçit olan heterotopyalardan farklılaşma mekânlarıdır. Bu benzerlik ve karşıtlıklar devrinde ütopyalardan Lefebvre’de imkânsız yerler değil mümkün kentsel gerçekliğin mayasıdır. Sembollerle temsil edilen ütopyalardan, mutlak bilgi ve güç gibi ideallerin işgalindeki mekânlardır. Mesela parklar, bahçelerde doğa idealinin, dinsel yapıları inancın mutlak bilgisini taşır. Bu bağlamda, milliyetçi muhafazakâr ütopyalardan hiçbir düşünür Necip Fâzıl kadar açık ifade etmemiştir. “Kaç cami, mescid ve o kadar da minare varsa, aynı miktar ve mikyasta fabrika bacası yükseltilmeli” diyecektir; öyle ki “her fabrika bacası bir cami minaresiyle nişanlı”dır. Ona göre Batı medeniyetine karşı zafer, İslam inkılabının neticesinde kurulacak İslam metropolislerinde “minarelerden yükselen ezan sesiyle birlikte fabrika bacalarından yükselen duman kıvrımlarının göklerdeki nakşiyile” mümkündür. Burada fabrika bacaları ve minareler, milliyetçi muhafazakârlığın ütopyasının şifre anahtarlarıdır. Bunun İslamcılıkla sermayenin ilerleme ülküsü etrafında içe içe geçtiği Türkiye’de neredeyse gerçekleştiği söylenebilir. Ancak bu düşünce geleneğindeki tek ütöplast kehanet Necip Fâzıl’a ait değildir. Mustafa Nâzım, 1913’te yazılan *Rüyada Terakki ve Medeniyet-i İslamiyye—i Rü’yet* romanında İslam’ın ilerlemeye engel olup olmadığı tartışmalarına müdahil olup okurunu 23. yüzyılın İstanbul’una götürür. Devlet için seferber olmuş bir millet, İstanbul’u teknolojik araç gereçlerle donatmış, 10 milyon nüfuslu, geniş caddelerin görkemli meydanlara açıldığı, çok katlı apartmanların ve fabrikaların yükseldiği bir endüstri kenti hâline getirmiştir. Elbette bu metropolis, milliyetçi ve muhafazakâr otoritenin idaresi altındadır. Örneğin, kameralarla denetim altında tutulan kamusal alanları kadın ve erkekler ancak farklı zaman aralıklarında kullanabilir. Ancak kültürel bir muhafazakâr olan, Yahya

---

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü.

Kemâl'se aynı tarihli“Çamlar Altında Musâhabe” öyküsünde bizi zaman makinesiyle 2187'nin İstanbul'una ulaşan anlatıcıyla tanıştırır.Bu metnin ütopyası, dikey medeniyetin aksine İstanbul'da şehirciliğin yatay ekseninde gelişeceği ve tarihsel siluetin, kültürel devamlılığın baki kalacağıdır. Bu bildiri, muhafazakârlığın milliyetçi ve kültürel tonlarının esasında birbirine tezat mekân temsilleri ürettiği yönündeki iddiasını, bu düşünce geleneğinin ütopyalarının içerisinde okuyup temellendirmeyi deneyecektir.

Anahtar Kelimeler: İslamcılık, muhafazakârlık, ütopya, ilerleme, devamlılık.

MEKÂN YAPIT İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA HAFIZA

Refa Emrali ⁶¹

Mekan yapılandırma fikriyle ortaya çıkan sanat yapıtlarıyla karşılaşan izleyicinin, mekanın fiziksel özelliklerine zorunlu olarak dahil olmasının yanı sıra, pasif bir seyirciden öte mekan yapıt diyalogunda çok katmanlı ilişkiler kurması beklenir. Mekan genellikle nesnelerin somut varoluşlarıyla ve onu algılayan öznenin kurduğu ilişkilerle kavramsallaşır. İşlevsel boyutunun yanı sıra simgesel kodlamalar zamansal çağrışımlar oluşturmaya başlar. Zaman, mekan, hafıza kavramları, sanatçının öznel dünyasının herkese açık sunumudur.. Sanatçı yaşadığı anları imgelerle mekanda kurgular. Zaman kavramı akışkan yapısıyla sürekli bir oluş içindedir. Hafıza geçmişteki donmuş bir 'an' da olanın hatırası olarak kalmaz, şimdiki 'an' da olan zamanda imgeyi çekip bugüne taşıyabilir. Zamansallaştırma ve toplumların belleğinde oluşan yaşanmışlıklar, hafıza kültürünü oluşturur. Kolektif hafızanın en temel tanımlaması zaman boyutunda tarih, uzam boyutunda ise mekan olarak düşünülebilir. Kolektif hafızada yer alan imgeler bireysel hafızada 'mekan- nesne' ilişkisinde yeniden inşa edilir. Hafıza kavramı mekan tasarımcısı mimar ve sanatçı için; hem de izleyici için geçmiş, şimdi ve geleceğe taşınan an'lara dönüşür. Toplumsal belleğin hatırlama ve unutma süreci şimdiki zamanın açık uçlu temsillerine yer açar. İzleyiciler kendi öznel hafızalarını, kişisel tarihlerini, söylemlerini mekanda var olan sanat yapıtı üzerinden kurarken, kolektif hafızadan da beslenmiş olurlar. Hafıza mekanlar, hafıza oluşturan sanat yapıtlarıyla güçlü diyaloglar kurarlar. Kültürel hafıza nesilden nesile aktarım zinciri oluşturur. Kamusal alanın mekanları, yeniden düşünmek için veri sağlama alanlarına dönüşür. Mekan sanat yapıtlarıyla hafızanın temsil biçimlerinin üretildiği yer olur. Sanatta zamanın temsiliyeti söz konusu olduğunda mekan kavramı kendiliğinden gündeme gelir, çünkü; mekan zamansal bir kavramdır.

Anahtar kelimeler: Mekan, hafıza, zaman, imge, sanat yapıtı

---

¹Prof., Hacettepe Üniversitesi, Heykel Bölümü, refaemrali@gmail.com

AHMET HAMDİ TANPINAR'DA MEKÂN POETİKASI

Mehmet Hanifi Yanar ¹

Bu bildiride mekânın edebi temaşası, Tanpınar üzerinden yapılmaya çalışılacaktır. Mekân özneyi ve toplumu şekillendiren, algılayışı ve düşünüşü belirleyen son derece karmaşık, ele avuca sığmaz bir yapıdır. Mekân toplumsallığın, ilişkiselliğin içinde belirlenen bir yapıdır. Mekân toplumsal morfolojidir. (Lefebvre) Mekânı duran, değişmeyen, amorf bir karakter olarak algılamak morfolojisini anlamamak demektir. G. Perec'in dediği gibi: "Mekân erir, parmakların arasında kayıp giden kum gibi... zaman onu alır ve götürür ve geriye kalır biçimsiz parçalar." Mekân daima belirtilmeye, düşünölmeye ve daha önemlisi tahayyöl edilmeye ihtiyacı vardır. Mekân kendini hemen ele vermez. Mekân "Orpheus'un son bakışı" gibi yok olmaya hazır bir entitedir. Mekân içinde hafızayı, hatırlamayı, tarihi barındırır. Sosyolojik olarak özne tahayyöl ettiğinde mekân odaklı tahayyöl eder. Daima bir mekânda, mekân odaklı tefekküre dalarız. Mekân sosyal bilimlerin inceleme alanı olmadan evvel, edebiyat metinlerinde kendine yer edinmiştir. Mekân ilk önce edebî olarak temaşa edilir. Tanpınar'ın eserlerinde de mekân son derece önemli bir yer tutar. Bu bildiride Fransız filozof GastonBachelard'ın*mekânın poetikası* adlı eseriden yararlanarak Türkiyeli bir yazara uygulanacaktır. Bildiri yöntem olarak içerik analizi yöntemine dayanmaktadır. Bir şair, yazar, düşünür olarak Tanpınar mekân üzerine düşünmüş hayal kurmuş poetik edimde bulunmuş; kent üzerine ise bir entelektüel olarak endişe duymuş, kent imar programlarında komisyonda bulunmuş ve şehirler hakkında (Beş Şehir, Yaşadığım gibi) yazılar yazmıştır. Bildirinin amacı mekân üzerine tefekküre dalmanın, edebi olarak temaşa edilmenin yanı sıra mekânı değiştirip, dönüştürmenin sınırları tartışılacaktır. Kuşkusuz mekânı değiştirirken kendimizi de değiştiririz.

Anahtar Kelimeler: Mekân, Lefebvre, Tanpınar, Gaston Bachelard, poetika.

---

¹Yüksek Lisans öğr., Gaziantep Üniversitesi, Kent Çalışmaları Bölümü, mehmethanifiyanar@gmail.com

10.30-12.00

AKROPOLIS

OTURUM 15

İktidar ve Mekan

Oturum Başkanı: Hakan SAĞLAM

GÜCÜN TEMSİLİ VE MEKAN

Yasemin Selçuk⁷
Tuğçe Şanlı⁸

“Her kim ki Reich Şansöylesi Binasına girse, hissetmelidir ki dünyanın efendisini ziyaret etmektedir.”
(Hitler, Dovey, K. 2008:61 içerisinde)

“Mekânsal metin” üzerinden okuduğumuz hikayeler anlatır, mekanları bizlere. Mimarlık ve kentsel tasarım ise bu mekanların (hikayelerin) çerçevesidir çoğu zaman.* Güç ise, yapabilme imkanını ifade ederken; gücün kullanımı Foucault’a göre çıplak bir gerçeklik yada kurumsal bir haktan ziyade özenle ayrıntılanmış, dönüştürülmüş, örgütlenmiş biçimde duruma göre kendini ayarlayabilen süreçlerle kendini göstermektedir.** Bu anlamda gücün mekanda teşekkülü ile anlattığı hikaye ise bilinçli bir biçimde güç ilişkilerinin yeniden üretimiyle bir temsiliyeti inşa eder. Medeniyetin başlangıcından itibaren kent oluşumlarına bakıldığı zaman gücün mekânda teşekkülü olarak yönetim mekanizmalarının her zaman merkezi konumda ve baskın bir mimari üslupla inşa edildiği görülmektedir. Ancak nasıl ki her tarihi dönem kendi yönetim anlayışını içinde bulunduğu kültürün değişimleriyle yoğurularak ortaya koymakta, benzer biçimde de her yönetim kültürü de döneminin izlerini kentse mekâna farklılaşan üsluplarla yansıtmaktadır. Dolayısıyla denebilir ki bu mimari mekanlar ile ait oldukları dönemin yönetim davranışları arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bu çalışmada 3. Reich dönemi Almanya’sında Federal Meclisi’nin mekânsal yapısı ile başlayıp Hitler dönemindeki değişen mekânsal yaklaşımlar ve bu dönem sonrasında günümüz Almanya’sında halen hem müze hem de meclis olarak kullanılmakta olan Federal Meclisin yenilenen yapısının tarihsel süreçleri karşılaştırılarak ele alınacaktır. Konunun daha iyi irdelenmesi amacıyla 2.TBMM binası ile

---

⁷Lisans ögr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
selcukyasemin97@gmail.com

⁸Dr.Öğr.Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
tugce.sanli@omu.edu.tr

*Dovey, K. (2008). Framing Places: mediatingpower in built form. USA: Routledge, s.208.

**Foucault, M. (1982) The Subjectand Power. Chicago Journal. Critical Inquiry, Vol.8, No. 4, 777-79, s.798.

günümüz TBMM binası da karşılaştırılarak incelenecektir. Süreç içerisinde gerçekleşen siyasi görüş, yönetim şekillerindeki değişimler ve seçilen mekanlara bir anlamda maruz kalan toplumsal etkileriyle de ele alınacaktır. Çalışmanın amacı değişen siyasi gücün mekanlar üzerindeki etkisinin ışığında iki farklı kültürde aynı amacı taşıyan yönetim (meclis) yapılarının gücün temsiliyeti anlamında ne tür etkilerinin olabileceğinin tartışılarak anlaşılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi güç, Berlin, Ankara, yönetim, meclis.

PASOLİNİ'NİN MEDEA'SINDA

MEKAN(LAR)IN TEKTONİĞİ VE İKTİDAR KURULUŞLARI

'görünür olanın ufkunu görünmez armoniden hangi çizgi ayırır?'

Işıl Baysan Serim ¹

Bu çalışma, döneminin kosmopolitik ikilemlerini ortaya koyan Euripides'in tragedyasını sinemaya aktaran İtalyan yönetmen Pier Paolo Pasolini'nin *Medea* (1969) filmi ile filmde mekânın tektoniğini belirleyen mekanizmalar üzerine temellenmektedir. Tragedyalar, Platon ve Aristoteles'in ortaya koyduğu üzere, felsefe ile eşzamanlı olarak biçimlenmişlerdir. Evrenin *khaos'tan kozmos'a* geçişinde, insanın varlık *vetopos* (ve/veya *khora*) ile ilgili soruları tragedyaların işlevsel ve edimsel çerçevesini oluşturmaktadır. Nitekim antik Yunan kozmolojisi, *topos'a* yani yer ve mekâna dair heterojen düşünce ve pratikler (fizikten astronomiye, geometriden matematik ve müziğe, retorikten mimarlık ve şiire, biyolojiden siyaset, ekonomi ve etiğe kadar) dolayımı ile biçimlenmiştir. Felsefe ve tragedya bağına görünür kılan *olaylar* içinde belki de en belirgin olanı, bilgi, iktidar ve mekân eklemlenmesi konusunda oldukça güçlü önermeler sunmasıdır. Michel Foucault, demokratik Yunan Site'lerinin kuruluşundan itibaren, *polis*'lerin (kent), bilgi, iktidar ve öznellik ilişkilerini nesneleştirdiklerine dikkat çekmektedir. Analizleri, *polis*'in, insanın *kozmos'daki* varlığını icat ve inşa eden deneyimlerle karşılıklı olarak kurulduğunu ortaya koymaktadır.

Pasolini, Yunanlılar için hem bir yabancı hem de Doğu'lu olan *Medea* karakterinin, nasıl *khaos* ve barbarlığın simgesi haline geldiğini göstermek için uygarlıklar çatışmasının coğrafyalarını görsele tercüme eder. İstanbul Boğazı'ndan Doğu-Karadeniz kıyısındaki *Kolkhis'e*, oradan da Atina sitesi olan *Korinthos'a* geçen bu Odisseuscu güzergâh, *polis*'ler ile doğu yerleşimlerinin tektoniğini oluşturan olaylar ve güçlere odaklanır; *khaos-kozmos*, içerisi-dışarı, kadın-erkek, barbar-uygar, zaman-mekân, ben-öteki gibi ikiliklere temsiliyet kazandırır. Mekân(lar)ın başrol aldığı bu güzergâh, mimarlık ve mekân ilişkisinin güncel meselelerini tartışabileceğimiz soykütüksel bir yöntem sunması bakımından önemlidir. Pasolini'nin sinematografisi, söz konusu ikiliklerin izini sürerken hem ekran tektoniğini oluşturmuştur hem de modern mekân kavrayışını belirleyen tektonik *düzenleme*'leri yeniden düşünmek için de oldukça verimli bir *arşiv*, bir diyagram bırakmıştır.

---

¹Prof.Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, ibaysan@gmail.com

Bu sunum, söz konusu *düzenleme*'leri, Foucault'nun bilgi, iktidar ve özne arasındaki karmaşık, ağıs ve heterojen ilişkileri tanımlamak için kullandığı *dispozitif* nosyonu dolayımı ile tartışmayı hedeflemektedir. *Dispozitif* gerek kavramsal gerekse de yöntembilimsel olarak, mimarlığın temel problemi olan rasyonel ve irrasyonel, teori ve uygulama, söylem ve pratik gibi kırılmaların nasıl aşılabileceğini gösteren, mekansal biçimlerdeki tarihsel geçişleri açıklayabilen yaratıcı ve stratejik bir kavramdır.

Anahtar Kelimeler: Dispozitif, diyagram, film, iktidar, mekân, mimarlık, öznellik, polis, tektonik.

ERKEKLİKLERİN EV İÇİ MEKÂN BAĞLAMINDA ANALİZİ

Hilal Peker Dural¹

Mekân tüm sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği bir yer olarak kimlik inşası sürecinde önemli rol oynamaktadır (Bilgin, 2014). Mekânın anlamı ve mekânla ilişkili kimlikler kültür içerisinde hali hazırda var olan çeşitli söylemler ile inşa edilir (Taylor, 2001). Tarihsel süreç içerisinde erkeklik ve kadınlıkla ilişkilendirilen kavramlar çeşitli karşılıklar üzerinden belirlenmiş ve bu düalizm kadını özel alanla erkeği ise kamusal alanla ilişkilendirmiştir (Lloyd, 2015). Dolayısıyla mekan, toplumsal cinsiyet açısından nötr bir kavram değildir ve ikisi birbirini karşılıklı olarak inşa etmektedir (Blunt ve Dowling, 2006; Bondi, 1990, Massey, 1994; McDowell, 1999; vanHoven ve Hörschjelmann, 2005; Wise, 2000). Geleneksel anlayışta “ekmek kazanan” kimliğine sahip olan erkeklerin evdeki görünürlükleri oldukça azdır (Chapman, 2004; akt. Gorman-Murray, 2008). Ancak kadının dışarıda ücretli işlerde çalışmaya başlamasıyla birlikte erkekler de ev içi mekânla ilişkilenemeye başlamış ve evin “kadını” mekânı erkeklere de açılmıştır (Gorman-Murray, 2008). Bu araştırmanın temel amacı heteroseksüel, evli, orta ve orta-üst sınıf mensubu erkeklerin ev içi mekânda erkeklik inşasını incelemektir. Bu amaçla, ev içi mekânda erkeklik inşası sosyal psikoloji, çevre psikolojisi ve erkeklik literatürünü kapsayacak bir şekilde eleştirel söylemsel psikoloji yaklaşımı ile incelenmiştir. Araştırmada, kadının mekânı olarak tanımlanan ev içi mekânda (bkz. Atwood, 2005; Gorman-Murray, 2008; Massey, 1994) erkeklerin kendilerini nasıl tanımladıkları ve ev içi mekânda gerçekleştirdikleri pratikler üzerinden erkek kimliğini nasıl müzakere ettikleri incelenmiştir. Bu doğrultuda, erkeklerin evde erkek olmaya dair anlam inşaları eleştirel söylemsel psikolojinin anahtar kavramları olan açıklayıcı repertuvarlar, özne konumları ve ideolojik ikilemler çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırmada, ev içi mekândaki erkekliklerin geleneksel erkekliği önceleyen ve toplumun ürettiği normatif erkeklik ideolojisini yeniden onaylayan bir şekilde inşa edildiği

---

¹Arş.Gör.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Psikoloji Bölümü,
hilal.peker@windowslive.com

görülmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların açıklamalarında ortaya çıkan modern-yeni erkeklikle ilişkilendirilen “duygusal ihtiyaçları karşılama” repertuarı da dikkat çekmektedir. Araştırma, literatürde eksik olduğu belirtilen erkeklik ve ev içi mekân çalışmalarına (bkz. Atherton, 2009; Blunt ve Dowling, 2006; Gorman-Murray, 2013; vanHoven ve Hörschelmann, 2004) katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erkeklikler, ev içi mekân, eleştirel söylemsel psikoloji, açıklayıcı repertuarlar, ideolojik ikilemler.

13.00-14.30

THEATRON

OTURUM 16

Göç, Emek ve Yoksulluk

Oturum Başkanı: İlker ŞAHİNOĞLU

**İSTANBUL'DA EMEĞİN MEKÂNDAKİ İZLERİNİ
İKİ DÖNEMSEL FİLM ÜZERİNDEN SÜRMEK:
KARANLIKLAR UYANIRKEN VE BABAMIN KANATLARI**

Orse Demirel ¹

Kentlerin hızla değiştiği günümüzde, mekânın toplumsal bellekteki yerini takip etmenin en önemli araçlarından biri sinemadır. Filmler, ait oldukları dönemi sinema perdesine yansıtırken, geçmişle gelecek arasında bir tür köprü kurmaktadır. Bugün İstanbul'da kentsel mekânda emeğin izlerini fark edebilmek oldukça güç görünmektedir. Emek, mekânda görünmez hâle gelmiştir. Oysa 1950'li, 1960'lı, ve 1970'li yıllarda İstanbul, emeğin toplandığı en önemli kentlerden biridir. 2000'li yıllardan itibaren ise bambaşka bir şekle bürünmüştür. Değişen kenti ve bunun mekâna yansımalarını dönemleri sembolize edecek iki sinema filmi üzerinden tartışmak, emeğin mekândaki izlerini sürmek, çalışmanın ana amacıdır. Emeğin mekânlarını kuvvetle yansıtmaları açısından *Karanlıklar Uyanırken* ve *Babamın Kanatları* örnek filmler olarak seçilmiştir. Çalışmada, İstanbul'un kentsel mekânına emek üzerinden bakılmakta sinemadan bir toplumsal bellek aracı olarak yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, emek, kent, sinema, mekân.

---

¹Öęretim Görevlisi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Güvenlik Bölümü,
orsedemirel@gmail.com / orse.demirel@uskudar.edu.tr

GECEKONU MEKANLARINI 'BİRLİKTE ÜRETMEK'

Seda Hayal¹

Kentlerin değişiminin sürekliliği düşünöldüğünde, Lefebvre'in ilk baskısı 1974 olan "Mekanın Üretimi" adlı teorisinin, güncel tartışmalarda da sıklıkla karşımıza çıkması tesadüf değildir. Bu çalışmanın kavramı güncel ve yerele odaklı yorumlayabilme çabası, 'gecekonu' adı verilen, kullanıcısı ile üreticisi aynı olan yaşam alanlarının mekan üretim pratiklerini anlamak içindir. Teori, gecekonu olgusunu 'başka türlü' ve bütöncöl okuyabilmek için nasıl kullanabileceğimize ışık tutmak için kullanılacaktır. Lefebvre mekan üretimini algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekan olarak kurar. Bu üçleme, mekan dili ile söylendiğinde, mekansal pratik, mekan temsili ve temsil mekanı momentleri olarak belirtilmektedir. Bu momentler ve gecekonu konusu birlikte şu şekilde özetlenebilir:

Mekansal Pratik: Gecekonu gündelik pratiklerin yer aldığı, fiziksel çevre.

İnceleme için yöntem: Tarihi uydu görselleri, haritalar, görüşme yapılan mahallelerden* elde edilen eski fotoğraflar, hareketli röportaj. Mekansal pratik, duyular aracılığıyla mekanın algılanmasıdır. Gecekonu alanlarındaki mekansal pratikler, deneyimlerle de bütönlüşik olmakla beraber, mekanın fiziksel dinamiklerini ve sürecini incelemek olarak düşünölebilir. Bu esnada toplumsal pratikler, iktidarla aynı mekanı paylaştığından, belirli normlar da topluma dayatılmaktadır. Mahallenin gelişme yön ve gerekçeleri; yönlendirici ve sınırlandırıcı durumları görselleştirilebilir. Etkileşimde bulunan ortak alanların tespiti yol gösterici olacaktır.

Mekanın Temsili: Gecekonu temsili.

İnceleme için yöntem: Literatür ve gazete taramaları.

Mekan temsili, yani tasarlanmış mekan; mimar, plancı, yatırımcı, coğrafyacısı gibi kesimlerce soyutlama işlemidir. İktidarın ya da hakim paradigmanın mekan manipölasyonunu olası kılan moment olarak tanımlayabiliriz. Görölmesi istenen mekan formunu tanımlar ve kodlara gönderir. Gecekonu konusunda literatüre odaklanmanın, altı boşaltılan kavramsal çerçeveye tepkiden kaynaklandığı söylenebilir.

---

¹Doktora öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehircilik Bölümü, sedahayal@gmail.com

*Mahalleler: Sarıyer-Çayırbaşı, Kuzguncuk-İcadiye arası bir gecekonu alanı, Sultangazi-Habibler.

Yine siyasilerin söylemlerinin kamuoyu yaratma konusundaki 'hesapçı' duruşları bu moment altında değerlendirilebilir.

Temsil Mekanı: Temsilin gecekondusu. Gecekondularda deneyimlenen pratikler ve semboller

İnceleme için yöntem: Örnek mahallelerde yürütülen bellek çalışması, hareketli röportaj.

Temsil mekanı, diğer iki momentin anlattıklarının üzerine, mekanı anlamakta eksik kaldığımız kısmı, 'yaşanan' deneyimlerle tamamlayan momenttir. Temsil mekanlarında düzen ya da uyum olmak zorunda değildir. Tasarlanan ile yaşanan süreç arasında doğan farklılıkların ezber, kurgu bozan özellikleri bu başlık altında izlenir.

Gecekondü; tasarlanmamış, süreci hesaplanmamış, nasıl olacağı baştan belli olmayan bir kentsel ve toplumsal gerçekliktir. Gecekonduyu anlamak için, yaşanan deneyimleri de okumak gerekmektedir.

Sonuç olarak çalışmada, mekan üretimi teorisiyle gecekondunun 'birlikte' üretildiğinin altı çizilmektedir. Fiziksel, tarihsel ve deneyimsel ... 'bütün' olarak okumanın önemine dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mekan üretimi, Lefebvre, gecekondü, mekan üretimi momentleri.

MEKÂNIN POLİTİK İNŞASI İLE DÖNÜŞÜMÜ BAĞLAMINDA GÖÇLER VE GECEKONU SÜREÇLERİYLE SİVAS

Aziz Cumhur Kocalar¹

Kentlerin yerleşme alanlarının tarihsel oluşumunda göçlerin yeri belirleyici olmuştur. Yerleşimlere ait bu izlerin şekillendirdiği çalışmanın örnek sahası olarak Sivas ili seçilmiştir. Tarihsel süreçte çevresiyle ilişkilerinde önemli bir yerleşim konumuna sahip olan bu kentin iç ve dış göç devinimi, Anadolu'nun benzer illerine nazaran genellikle belirgin ve görünür derecede fazladır. Günümüzde kentsel hareketliliğin gelişim dinamiklerinde de göçler yine önemli bir yer tutmaktadır. Şehrin göçlerle şekillenen demografik iç devinimi ve bunun mekânsal yansımaları ise çalışmanın da konusunu oluşturmuştur. Buna bağlı olarak bazı mahalle yerleşmelerinin ve kentsel dönüşüm alanlarının mevcut durumu ise; çalışmada sosyolojik, antropolojik, planlama ile ilişkili bir şekilde kentsel morfoloji ile birlikte ele alınmıştır. Nüfus hareketliliğinin ve yer değiştirmenin nedenleri öncelikle araştırılmıştır. Çalışmada ayrıca sermaye hareketliliği ile iktisadi siyasalar ve toplumsal krizlerin mekânı belirleyen rollerine de yer verilmiştir. Yasal düzenlemelerin merkezi/yerel yönetimlerin göçle olan ilişkisi bu yöntemle anlaşılır kılınmıştır. Kentsel yerleşim birimlerindeki toplumsal refleksler ve bunun mekânsal sonuçları bazı kentsel dönüşüm mahallerinde yerinde incelenmiştir. Bu anlamda çalışmada göç, ötekiler ve adalet beraber sorgulanmıştır. Tarihi kentin belirleyicisi olan göçün sosyal, kültürel ve mekânsal bütünleşme ile kimlik ve aidiyete olan etkisi araştırmanın diğer boyutlarıdır. Özellikle Ali Baba mahallesinde yerinden edilme, mülksüzleşme ve zorunlu göçler arasındaki bağlantılar açılmaya çalışılmıştır. Sivas'ın özellikle Divriği vd. ilçeleri ile ilçelerin de köyleri ile olan yerleşim ilişkileri araştırmanın şehir ve bölge ölçeğinin birlikte gözetilerek çalışılan önemli yanlarıdır. Ayrıca kırsalda geziler ve kırsal yaşamdan gelen yetkin kişiler ile yüz yüze görüşmeler de, bu araştırmanın çıkarımlarında etkin rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, ötekiler ve adalet, kentsel morfoloji, kentsel sosyoloji, kentsel coğrafya, şehircilik, şehir ve bölge planlama.

---

¹Dr.Öğr.Üyesi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, azizcumhurkocalar@gmail.com / azizcumhurkocalar.blogspot.com

13.00-14.30

MEGARON

OTURUM 17

Gündelik Yaşam

Oturum Başkanı: Evren HASPOLAT

SİNEMADA MEKÂNIN VE GÜNDELİK YAŞAMIN TEMSİLİNİN FARKLILAŞMASI: YENİ GERÇEKÇİLİK VE YENİ DALGA ÖRNEKLERİ

Erdoğan Kineşçi¹

Mekan kavramı sosyal bilimlerde adı konulmadan evvel aslında kent ve kır çerçevesinde tartışılmaya başlanmasıyla birlikte 1960'ların Marksist paradigma çerçevesinde daha farklı ve muhalif boyutlarıyla adı konularak, daha da keskin ve çok boyutlu biçimlerde incelenmeye tabi tutulmuştur. Bu noktada Lefebvre'nin çalışmaları önemli bir yer tutar. İnsanların mekânları etkilediği kadar mekânların da insanları etkilediği meselesi de gündeme gelir. D.Harvey ve R.Sennet'in çalışmaları Lefebvre'nin başlattığı araştırma alanında önemli taşları koyarlar. Böylelikle mekânla ilintili sınıf, etnisite, toplumsal cinsiyet ve yaş gibi örnekleri verilebilecek muhtelif kavramlar ve mekânsal ilişkiler de resme girer. Bu bağlamda kişilerin toplumsal yaşamda rutin olarak sürdürdükleri gündeliğe odaklanma aşınının içinde saklı olan dönüşümsel dinamik yine Lefebvre'nin ve deCerteau'nun mekânı kavrayışlarında yerini alır. Bilimsel bilginin kavramsal düzlemde nesnel düzeyde ortaya koyduklarının yanında sanatsal üretim de bu nesnellik ve öznellik kavrayışlarının daha kılcal alanlara girmemize kuşkusuz katkıda bulunur. Sinema alanı bu çalışmanın odaklandığı zemini oluşturacaktır. Sinemanın iki temel öğelerinden birisi zamansa diğeri de mekândır. Mekân sinemada tarihsel süreç boyunca farklı çerçevelerde sunulmuş ve ele alınmıştır. Mekânın bu ele alınışları üzerine Modern Avrupa Sinemanın yani İkinci Dünya Savaşı sonrasında kitada belirmeye başlayan yeni biçimsel ve içeriksel düzenlemelerin önemli bir etkisini tespit etmek olasıdır. Bu çerçevede araştırmada İtalyan Yeni Gerçekçiliği ve Fransız Yeni Dalgası'nın mekân kavrayışları, estetik konumlanışlarının yanı sıra toplumsal, politik ve kültürel olarak meseleyi değerlendirişleri ele alınacaktır. Bunun için her iki akımı temsil edici güce sahip olduğu düşünülen dört yönetmen seçilmiştir: R.Rosellini, Vittoria de Sica; F.Truffaut, J.L.Godard. Bu yönetmenlerin mekân düşünceleri özgürlük, direniş, kolektivite gibi belirli temalar doğrultusunda, seçilen belirli filmler üzerinden film çözümleme yöntemi ve mevcut mekân literatüründeki temel tartışmalarla birlikte antropolojik bir bakışla incelenecek, bugünden bakıldıklarında bizlere hala mekânla ve gündelik yaşamla ilgili neler söyledikleri sorunsallaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, gündelik yaşam, sinema ve mekân, yeni gerçekçilik, yeni dalga.

---

¹Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
erdkines@gmail.com

MEKÂNIN GÜNDELİK YAŞAM İÇİNDE KURGULANIŞI: ÖZNE-MEKÂN ETKİLEŞİM SÜRECİ

Ezgi Karmaz ¹

Gündelik yaşam pratikleri, her bir öznenin mekân ile kurmuş olduğu ilişkinin boyutlarına ve biçimlerine göre şekillenmektedir. Öyle ki mekân ile öznenin etkileşim süreçlerini şekillendiren mikro ve makro düzeydeki tüm unsurlar mekânın, ne biçimde ve hangi özneler tarafından kullanılacağını belirlemektedir. Toplumsal yaşama için olan bu sürece bağlı olarak hem mekân hem de özne değişmekte ve dönüşmektedir. Mekân ile kurmuş olduğu ilişkinin belirleyici unsurlarından olan öznenin benliği, alışkanlıkları, deneyimleri vb. onun mekândaki konumunu ve davranışlarını belirlemektedir. Aynı zamanda, mekânda hâlihazırda varlığını sürdüren kültür, eylem biçimleri ve anlamlandırmalar, öznelere ait olan özellikler ile etkileşime geçmektedir. Mekân ile özne arasındaki etkileşimin niteliğini belirleyen bu unsurlar, bulunan mekân dâhilinde baskın davranış biçimlerinin, aidiyetlerin, stratejilerin ne yönde olduğuna/ olacağına dair özneye mesaj vererek öznenin mekâna ilişkin kurgusunun zeminini oluşturmaktadır. Ancak, bu, sadece öznenin mekâna göre şekilleneceği manasına gelmemekle beraber, mekânın da öznelere göre yeni anlamlar ve kullanım biçimlerine sahip olabileceğinin habercisidir. Öznenin gündelik yaşam içinde mekân ile kurmuş olduğu ilişki kapsamında gerçekleştirdiği eylemler çeşitli gösterge ve semboller ile birer temsile dönüşmekte, mekân bunların karşılıklarını içinde barındırmaktadır. Bu anlamda, öznelerin gündelik yaşamlarının temel öğelerinden olan mekân ile ilişkilerinin nasıl oluştuğunu açıklanabilmesi adına mekânın oluşumunun bir parçası olan öznelerin hangi süreçlerden geçerek bu ilişkiye dâhil oldukları ve mekânı gündelik yaşamları içinde nasıl kurguladıkları üzerine durulacaktır. Bu kapsamda mekânın oluşum sürecinde hem öznenin hem de mekânın birbirleriyle etkileşime girerek, toplumsal süreç içinde nasıl şekillendiklerini anlayabilmek adına mekânın toplumsal olandan neden ayrı düşünülemediği anlatılmaya çalışılacaktır. Ayrıca, öznelerin eylemlerini sergiledikleri mekânlar ile etkileşimleri ve bu mekânları gündelik yaşamlarında nasıl kurguladıkları Mead, Bourdieu ve Goffman'ın görüşlerinden yararlanılarak zihin, benlik, habitus, performans kavramları çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, özne, gündelik yaşam, etkileşim, temsil.

---

¹Arş.Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, ekarmaz@yahoo.com

*Bu bildiri, Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında sürdürülmekte olan "Mekânlaşma Süreci ve Panoptikonun, Mekân Kullanımında Toplumsal Cinsiyete Bağlı Simgesel İktidar Göstergelerini Yaratması" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

“GÜNDELİK” MEKANLARIN TARİHİNİ YAZMAK: BEYKOZ, PAŞABAHÇE

Ayşe Merve Çilingir¹

Mimarlık bağlamında bir kent üzerine üretilen mimari ve yazınsal ürünlerin çoğunda, değer atfedilen ve korunma gerekliliğinden bahsedilen kalıplaşmış yapı tipleri ve zaman aralıkları söz konusudur. Kent tarihi ya da kentin bileşenleri üzerine olması farketmeksizin, “değerli” olan ve gözden çıkarılabilir olan ayrımı yapılarak belli bir terminoloji oluşturulur ve kurgu böyle ilerler. Özellikle geleneksel tarih yazımlarında övülen ve bir nostalji imgesi haline gelen geleneksel Türk-Osmanlı kent dokusu ya da anıtlaşan antik dönem yapılarının ihtişamı yanında sıradan bireylerin gündelik davranışları sonucu ürettikleri mekanlar tartışma konusu olacak alanı bulamamıştır. Oysa ki mimarlık tarihi yazımının genellikle atlanan ancak atlanmaması gereken konularından biri, otoriter ve yukarıdan bakan bir bakış açısından ziyade bireylerin davranışları sonucu ortaya çıkan kent dokularıdır. İstanbul anlatılarının çoğunda “yitik bir cennetten” bahsedilmesi,* bu bakış açısının bir ürünüdür. Oysa ki tarihi yazılmayan kentsel aktörlerinin bu ve benzeri bölgelerin yapılaşmasında etkisi büyüktür. Bu bağlamda, İstanbul’da yer alan Beykoz/Paşabahçe bölgesi içinde barındırdığı mekansal ikilik açısından incelenmeye değer bir bölgedir. Gecekondu olarak da tabir edilen bazı yapılar ve/veya bölgeye gerçekleşen işçi göçünün ardından ortaya çıkan konut yapıların her biri kendine özgü ve bireysel aktarımların birer ürünüdür. Bu bireysel aktarım; kişisel tercihler, yaşam pratikleri ve hatta bölgeye yerleşilmeden önce sahip olunan yaşam alışkanlıklarının yapıya dönüşümü olarak değerlendirilmelidir. Ne var ki bu ve benzeri konutlaşmalar ve aktörleri, tarih boyunca “çarpık” başlığı altında ötekileştirilmiş ve bir değişimin özneleri olarak değil nesnelere olarak tariflenmeye çalışılmışlardır. Bu yaklaşım da yalnızca kentsel bağlamda değil politik olarak da ötekileştirmenin bir aracıdır. Çalışma kapsamında, Paşabahçe’de son yüz yılda yaşanan toplumsal değişim ve bu değişimin mekansal karşılıkları “sıradan” mekanlar üzerinden

---

¹Arş Gör., Maltepe Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
aysemervencilingir@maltepe.edu.tr

*Yitik cennet anlatısının detaylı eleştirisi için bkz: Tanyeli, U. (2004), İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak, Ofset Yapımevi.

incelenecek ve bahsedilen kent parçasının “sıradan” bireyler ve davranışları baz alınarak mimarlık üzerinden yeni bir tarihyazımı denemesi yapılacaktır. Çalışma yapılırken, bölgenin tarihine dair birincil kaynaklar tarandıktan sonra, bölgenin sıradan tarihi incelenmek üzere alanda araştırma ve belgeleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Paşabahçe, erken endüstri bölgelerinin dönüşümü, gündelik mekanlar, kentsel göç alanları, gecekondunun mimari değeri.

13.0-14.30

AKROPOLIS

OTURUM 18

S o k a k , S a n a t v e M e k a n

Oturum Başkanı : Refa EMRALİ

KAHVEHANEDEN ROCK BARA UZANAN BİR DÖNÜŞÜM HİKAYESİ:

KEMANCI (1986-2012)

Can Bulubay¹

Türkiye, 1980 sonrasında kentlerin ve yaşamın her alanında etkisini göstermeye başlamış küreselleşme ile birlikte önemli değişimler geçirmiş bir ülkedir. Mekân ve kültür ise küreselleşmenin etkilerinin belirgin biçimde görüldüğü alanlar olarak öne çıkmaktadır. Ülkenin eskiye oranla dışa daha açık bir şekilde konumlanması, toplumun çeşitli kesimlerinin yaşamlarını, ilgi alanlarını ve bulunduğu mekânları değişime açık hâle getirmiştir.

1986 yılında Eski Galata Köprüsü'nün altında açılan Kemancı isimli mekân ise ülkemizin ve toplumumuzun değişimlerinin gözlemlenebilmesi açısından verimli ve uygun bir örnek olarak kabul edilmiş ve araştırmanın konusu olarak seçilmiştir. 1980'lerin ortasıyla birlikte ülkemizde belirginleşen rock müzik ve onun getirdiği kültür, bir kıraathane olan Kemancı'da baş göstermiş ve zaman içinde hem mekânı hem de müdavimlerini değişime uğratmıştır. 1991 yılında köprü'nün yanmasından sonra Taksim'de yeniden, ancak bu kez bir rock bar konseptiyle açılan Kemancı kent ve eğlence yaşamının simge mekânlarından biri olmuş, sonraki dönemde ise tutunamamış ve 2012'de kapanmıştır.

İstanbul için, özelde ise Beyoğlu ve rock kültürü için hâlen simge bir mekân ya da bir hafıza mekânı olarak sıkça atıf yapılan Kemancı Rock Bar, hem Türkiye'nin, İstanbul'un, Beyoğlu'nun, toplumumuzun ve kültürümüzün geçirdiği değişimlerin tespiti, hem de günümüzde simge kent mekânlarının kent hafızasından silinmeye başladığı bir ortamda teşkil ettiği önem açısından incelenmeye değer bir örnek olarak görülmüştür.

Bu çıkış noktasından hareketle Kemancı'nın 26 yıllık serüveninin her aşamasına tanıklık etmiş ve bugün yine müzikle ilgili olan çeşitli alanlarda meslek hayatlarını sürdürmekte olan kişilerle yarı yapılandırılmış mülakat tekniğine dayalı derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmış, mekân ile alakalı yazılı ve görsel kaynaklar taranmıştır. Bu araştırma ile ülkemizin geçirdiği mekânsal ve kültürel dönüşümlere, üzerinde bugüne dek akademik bir çalışma yapılmamış bir konu temel alınarak yaklaşılması, bundan hareketle günümüz kültür-sanat mekânlarının dönüşümüne dair bir perspektif ortaya koyulması, büyük sermayelerin kontrolündeki kültür-sanat mekânlarının çoğaldığı bir ortamda kentlerdeki simge mekânların ve hafıza mekânlarının öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hafıza mekânları, rock kültürü, küreselleşme ve mekân, küreselleşme ve kültür, mekânın dönüşümü.

---

¹Doktora öğr., Marmara Üniversitesi, Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları Bölümü, canbulubay@gmail.com

SOKAKLARIN MÜZİĞİ RAP VE MEKÂN İLİŞKİSİ

Fatma Mısır ¹

1990'ların sonunda Türkiye'de kendine yer bulmuş ve 2000'lerde popüler olmuş rap müzik, günümüz itibarıyla -özellikle politik alanda- oldukça etkili bir müzik türü haline gelmiştir. Bu müziğin icracıları (rapperlar) kendi müziklerini gerçekleştirebilmenin ve çoğu zaman bu müziğe bir dans ile eşlik edebilmenin en uygun alanı olarak sokağı görmektedirler.

Kuralsızlığın mekânı olarak sokak, rapperlar tarafından bir yer değil de bir mekân olarak değerlendirilebilir. Mekânı yaratan şey, müziğin, icracıların ve dinleyenlerin kimliği ve pratikleridir. Bu durum bir mekân-yer analizi ile incelenmek istenmiştir. Çalışmanın ana soruları,rapperların müziklerini icra etmek için neden sokağı tercih ettikleri ve bu müzik türünün hangi özelliklerinden dolayı sokak ile özdeşleştirilebildiğidir. Bu çalışmada, sokakta rap müziği icra edenlerin, sokağa ve kendi müziklerine bakışı, sokağın kimliği ve mekân analizi ile değerlendirilmiştir. Saha araştırması olan bu çalışmada Ankara'nın Kızılay Mahallesindeki bazı sokaklarda gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Mekân, bir kimliğin ifadesidir. İnsanlar kendi kültür ve kimliklerinin aktarımını mekanlar aracılığıyla gerçekleştirir. Kıyafetlerinden yaşam biçimlerine ve kendilerini değerlendirdikleri kimliğe kadar kültürlerinin çok farklı olduklarını ve diğer müzik türlerinden, icracılarından ve dinleyicilerinden ayrı bir yerde durduklarını ve piyasalaşmak istemediklerini belirten rapperlara göre sokak, bir mekân olarak değerlendirilebilir. Genişliğin, nispeten kuralsızlığın, küfrün, protestonun ve özgürlüğün olduğu sokak, rap müziği için ideal mekân olarak görülmektedir. Rapperlar, bu müziği bir kalıba sokmak istemedikleri için müziklerini sokakta icra etmenin daha doğal ve uygun olduğunu düşünmektedirler. Sokak sanatçılığı, rap için tanımlandığında, sokak kavramı, kendi kültürleri, ekonomik yapıları, dilleri ve biçimleri ile kuralsızlığa rağmen kuralları olan bir alt kültür yapısını anlatmaktadır.

İnsan ve etkileşimleri olmadan sadece bir yer olan sokaklar, rapperlar tarafından ve onların müzik kültürü ile mekân haline gelmektedir. İnsanların yaşadıkları mekanla arasında bir aidiyet ilişkisi olması beklenir. Bu şekilde insan ve toplum, sürekliliğini sağlar. Kamusal alanda müzik yapmayı tercih eden rapperlar da mekânın üretimine, müzikleri ile katkı sunmuş olurlar. Rapperların kendi mekanlarını yaratımlarındaki 'sokak' tercihinin analizi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rap, müzik, sokak, mekân.

---

¹Arş.Gör. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, fatma.misir@omu.edu.tr

KENT MEKÂNINDA ANLAM, KULLANICI ALGISI VE GRAFİTİ

N. Ezgi Zünbuloğlu¹
T. Kerem Koramaz²

Bu çalışma, grafitinin kent mekânına kattığı anlamın içeriğine ve algılanma biçimine odaklanmıştır. Buna göre, grafitinin kentsel mekânla olan ilişkisi anlambilim ve göstergebilim bağlamında değerlendirilmiş olup, grafitinin kentsel mekânın anlamına katkısı, grafitinin kendi niteliğinin kullanıcı algısı üzerindeki etkisi, ve mekânın kullanım düzeyi ve grafitinin değişen anlamı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Öncelikle kent mekanında çevre algısı, anlambilim, göstergebilim, deneyim, davranış, kamusal sanat, görsel sanatın yeri ve algılanma biçimleri gibi kavramlar, örnekler üzerinden incelenmiştir. Ardından özgün araştırma bölümünde çalışma alanı seçilen Karaköy'ün tarihsel gelişimi ve Karaköy'de grafitinin geçmişi aktarılmıştır. Seçilen 3 farklı grafiti örneği göstergebilim çerçevesinde açıklanmış, daha sonra 75 kişi ile yapılan anket görüşmesi sonuçları açıklanmıştır. Anket föyünde anlamsal farklılaştırma yöntemi (semantic differential) ile 76 adet zıt anlamlı sıfat çifti üzerinden her bir grafitiye Likert ölçeğinde verilen yanıtlar değerlendirilmiştir. Kullanıcı yanıtlarına faktör analizi uygulanarak algıya etki eden bileşen başlıkları belirlenmiş, daha sonra, betimleyici istatistiklerle bu faktörler ile kent mekanını kullanım düzeyleri arasındaki anlamlılık düzeyleri tek yönlü varyans analizi (Oneway-ANOVA) ve Tukey analizi uygulanarak değerlendirilmiştir. Faktör analizi bulgularında, 9 faktör arasında "Çekicilik" bileşeninin toplam veriyi en fazla açıklama düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sonraki aşamada her bir grafitinin anket değişkenleriyle ilişkisi irdelenerek mekânda geçirilen süreye ve mekânın kullanım amacına göre bileşenlerin anlamlı bir ayırım gösterip göstermediği tespit edilmiştir. Bu incelemelerde grafitinin algılanma biçiminde izleyici grubunun profili, mekânı kullanım süresi, amacı ve mekânda gösterdiği davranış özelliklerinden daha çok grafitinin kendi görsel niteliği ve kentsel mekânda temsil ettiği anlamın etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel mekân, kamusal sanat, anlambilim, göstergebilim, görsel algı.

---

¹Yüksek lisans öğr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ezgi.zunbuloglu@gmail.com

²Doç.Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, koramaz@itu.edu.tr

15.00-16.30

THEATRON

OTURUM 19

Yeni Türkiye ve Mekan

Oturum Başkanı : Erol SUBAŞI

(MEKÂNSAL) RANTLAŞTIRMA KAVRAMI VE RANT REJİMİ ALTINDAKİ TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ

Emre Erol ¹

Türkçeye mutenalaştırma, soylulaştırma, nezihleştirme, seçkinleştirme ve hatta kentsel dönüşüm olarak çevrilen ve bu tartışmada (mekânsal) rantlaştırma olarak kullanılan “*gentrification*” kavramı ilk defa, değer kaybına uğrayan şehir merkezlerinde yaşayan işçi sınıfının yerine orta gelirli sınıfların gelişini tasvir etmek amacıyla 1960’larda Ruth Glass tarafından ortaya atıldı. Neil Smith, sermaye hareketlerini inceleyen rant farkı kuramıyla rantlaştırma kavramına sistemik bir açıklama getirdi. Süreci, gelenlerin kim olduğuna ve ilgili mekânı neden seçtiklerine odaklanarak açıklamayı deneyen talep odaklı yaklaşımlar yerine, sermaye hareketlerini temel alan arz odaklı bir bakış açısıyla açıkladı. Yani, kullanım/takas değeri ve kamu alanı/özel alan artık mekân tartışmalarının bir parçası oldu. Bu, literatürdeki ilk tartışma noktasını oluşturdu: Arz-Talep. Bu kuramla birlikte sınıfsal ve politik bir özellik de kazanan rantlaştırma kavramı artık sadece Küresel Kuzey için değil Küresel Güney’deki Türkiye gibi geç kapitalist ülkelerde sermaye-mekân ilişkisini incelemek ve betimlemek amacıyla birçok çalışma ve toplumsal harekette kullanıldı ve halen kullanılmaktadır. Bu küresel boyut, gezegensel rant farkı (*planetary rent gap*) kavramını literatüre kazandırmıştır. Buna karşı postkolonyal çalışmalar, rantlaştırma kavramının Küresel Kuzey dışında tarihsel ve bağlamsal farklılıklardan dolayı uygulanamayacağını; Küresel Güney’in kendine has kavramlarla açıklanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu uluslararası boyut, literatürdeki ikinci tartışma noktasını oluşturdu. Rantlaştırma, günümüzde daha da önemli bir sorun haline gelen, barınma sorununu, kamu-özel ilişkisini ve üretim ilişkilerinin dönüşümünü anlamak için kullanılan önemli bir kavram iken Türkiye özelindeki yeri nedir, ne anlama gelir ve bu kavram ne önerir? Bu tartışmada, inşaatçı rant rejimi altındaki Türkiye için rant farkı kuramına dayalı rantlaştırma kavramının önemini, literatürdeki kırsal ve turistik rantlaştırma gibi yeni çalışmalara da değinerek, iki açıdan tartışacağım. Bir, kavramın mekânsal dönüşümün irdelenmesi için basit ama güçlü bir çerçeve sunduğunu savunacağım. İki, kapitalizmin kronik krizleri sonucu mekânsal genişlemesiyle rant farkına dayalı rantlaştırma kavramın, sınıf bilincine dayalı politik bir cephe sunduğunu ve örneğin, Karadeniz’deki Yeşil Yol Projesi’nin ve İzmir’deki Alaçatı’nın yaşadığı dönüşümün özünde aynı olduğunu savunacağım.

Anahtar Kelimeler: Gentrification, rantlaştırma, rant farkı kuramı, rant rejimi, rant.

---

¹Bağımsız araştırmacı, erol@hotmail.com

YENİ TÜRKİYE'Yİ MEKÂNIN ÖLÇEKSEL REKABETİ ÜZERİNDEN OKUMAK

Reyhan Ünal Çınar ¹

Aristoteles'in altın oran ilkesine göre ölçek, matematiksel hayal gücünden kaynaklanacak bir sonuç yerine; rasyonalize edileceği somut bir orana endekslenen denge yasalarına ilişkin bir kavrayışı içermektedir. Oysa AKP'nin "Yeni Türkiye"sinde mekân üretimi ve aslında "yükseldiği" iddia edilen itibarı, dünyanın en büyük camilerine, en büyük şehir hastanelerine, en büyük havalimanlarına, en uzun köprülerine endekslenmiş durumdadır. İktidar, mekânlara yaptığı ölçeksel müdahaleleri, *kalıcılık*, *güçlülük* ve *itibar* olarak daha çok sembolik boyutuyla dolaşıma sokmakta, ölçek olarak sipariş edilen bu yeni mekânlardaki mimari bakış açısı, kullanım amacı, çevreyle etkileşimi göz ardı edilmektedir. Öte yandan Naziler veya Sovyetler Birliği dönemlerinde de güç tapıncına yönelik orantısız büyüklükte anıtlar, yapılar inşa edilmesini tarifleyen bir kavram olarak gigantomani, global dünyanın güvensizliğinde geleceğe dair siyaset üretemeyen iktidarların gelecek projelerini geçmişin bir devamı-nostaljisi olarak sunarak, geçmişten meşruluk devşirme çabası olarak ifade edilmektedir. Peki bu durumda Yeni Türkiye'nin (hafıza) mekanları ile Türkiye arasında ölçeksel rekabete dayanan bu mekan siyasetini nasıl okumak gerekir: Yeni "büyük" Türkiye'nin artan prestiji mi yoksa giderek meşruluk kaybına uğrayan bir iktidarın güçsüzlüğü ile birikim stratejileri lehine yarattığı haksız zenginleşmeyi kamufle çabası mıdır?

Anahtar Kelimeler: Ölçek, AKP, mekân, iktidar, meşruiyet.

---

¹Doktora öğr., Ankara Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, reyhann@gmail.com

KENT DENEYİMİ KAVRAMI AÇISINDAN MEKÂNSAL AYRIŞMA VE FARKLILAŞMA

Güncel ÖNKAL ¹
Erdem YAZAR ²

Türkiye kent deneyimi, diğer toplumlardan farklı olarak, tarihselliği çerçevesinde ayrışma ve farklılaşma ekseninde belirlenmiş olduğundan kentteki deneyim kenti dönüştüren kapitalist ve neoliberal süreçlere uyum sağlayarak evirilmektedir. Oysa ki kent deneyimi, kuramcıları açısından mekânsal ayrışma ve farklılaşmaya karşı kenti ve kentli kültürü korumak misyonunu taşır. Kavramı en klasik biçimiyle açımlayan Simmel'den bu yana kentli bireyin değişim ve dönüşüm karşısındaki konumu en açık biçimde mekânda görülür. Chicago Okulu ve özellikle Castells ile Wirth'in kapitalist dönüşüm sürecindeki ayrışmaya dikkati çektikleri çalışmaları ile mekân artık kenti anlamak ve anlamlandırmak için vazgeçilmez bir referanstır.

Etki ve sonuçları bakımından kenti anlamının ontolojisi açısından üçüncü kuşak eleştirel kent kuramcıları tarafından kullanılan "kent deneyimi" kavramı bağlamında, bir gösteren olarak mekânsal ayrışmanın felsefi dayanaklarını bu çalışmada ele alınacaktır. Mekânsal ayrışma, sosyolojik olgu olarak "farklılaşma" biçiminde karşımıza çıkar. Bu sıralamaya göre kenti deneyimleyen birey ve toplulukların mekânlara yükledikleri anlamlar ve işlevler, özellikle neoliberal kent kurgusunda, farklılaşma olarak kendini gösterir. Böylelikle kent kamusalılığı bireysel kent deneyimi örneklerinin ontolojik zemini olan mekânlarda parçalanarak, aşımaya uğrayarak, yerini ayrışmaya ve nihayetinde farklılaşmaya bırakır.

Bu anlayışla, çalışmada, özellikle Lefebvre'in "kentsel devrim" eleştirisi, Harvey'in "kent deneyimi", Stavrides'in "kent eşliği" kavramsallaştırmaları günümüz kent yaşamının, tarihselliğinden, politik ontolojisinden koparılarak bir kültür bileşeni değil mekânsal çelişkiler yığını olduğunu göstermesi bakımından yorumlanacaktır. Yorum denememizi İstanbul-Aydos'da gerçekleştirmiş olduğumuz sosyolojik saha araştırmamızın (odak-grup ve derinlemesine görüşme) bulguları üzerinden "ötekileştirme", "mekânsal sınırlar-eşikler", "kentsel-toplumsallığın çözümlüğü", "kentsel dönüşümün etkileri" bakımından somutlaştıracamız.

Anahtar Kelimeler: Kent deneyimi, ayrışma, farklılaşma, mekân ontolojisi, kentsel dönüşüm.

¹Prof.Dr., Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü, guncelonkal@maltepe.edu.tr

²Siyaset Bilimci, erdemyazar@gmail.com

15.00-16.30

MEGARON

OTURUM 20

Toplumsal Cinsiyet ve Mekan

Oturum Başkanı: Melis OĞUZ

SİNEMASAL ADANA'NIN SEYYİT HAN: TOPRAĞIN GELİNİ FİLMİ ARACILIĞIYLA HARİTALANMASI

Olgu Yiğit ¹

Sinemasal anlatının ontolojik yapısı gereği yönetmen, filmle beraber mekânı da yeniden üretir ve anlamlandırır. Bu bağlamda yönetmen sadece imgeleri bir araya getirerek anlamı oluşturan bir yazar değil, aynı zamanda sinemasal evreni serimleyen ve yeni coğrafyalar yaratan bir kartografıdır. Başka bir deyişle yönetmen, sinemasal peyzajları /manzaraları ve sinemasal kent manzaralarını sadece birer arka plan gibi kullanmaktan ziyade anlatımını yapılandıran ve/veya dönüştüren sinemasal birer öge olarak kullanmaktadır. Bununla beraber kültürel /sinemasal coğrafya, sadece klasik coğrafyanın çalışma alanı olan maddî evrene bakmakla yetinmez ve insan-coğrafya ilişkisinin gerçekleştiği alanlara da bakmak ister. Bu bakımdan bütüncül bir perspektifi zorunlu kılan, disiplinler arası olmasıyla bilinen sinemasal coğrafya çalışmaları, yöntemini kartografi/haritalandırma olarak belirler ve fizikî mekânlar ile sinemasal mekânlar arasındaki ilişkiyi inceler.

Bu çalışmada sinemasal ve fizikî Adana'nın sinemasal mekânların haritalanması aracılığıyla yorumlanması amaçlanmaktadır. Çalışmada, Yılmaz Güney'in Adana'da Karataş Ovası'nda ve köylerinde çekmiş olduğu *Seyyit Han: Toprağın Gelini* (1968) filmi, sinemasal kartografi yöntemiyle haritalandırılarak bağlamsal film çözümlemesi yöntemiyle yorumlanacaktır. Zira Güney'in filmi özelinde kullanılan sinemasal mekânlar ve coğrafyalar fizikî dünyada bulunan yerler olmasıyla beraber, sinemasal deneyimin hem kullanılan mekânın hâlihazırda bulunduğu bölgeye dair gerçekliğiyle ilişkili olması bakımından hem de onu deneyimleyen bireyin kendi öznel deneyimiyle bir kere daha anlamlandırması bakımından özgün bir yapıya sahiptir. Bununla beraber çalışmada, Güney'in bu filmde çerçevelediği sinemasal Adana'yla şu anki fizikî Adana'nın ilişkisi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sinemasal mekân, sinemasal coğrafya, sinemasal kartografya, Yılmaz Güney, *Seyyit Han: Toprağın Gelini*.

---

¹Yüksek lisans öğr., Çukurova Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, olguygt@gmail.com

SİNEMADA KADIN, MEKÂN VE EYLEM ÜZERİNE BİR DENEME

YUVANIN GERÇEK SAHİBİ

Özlem Akyol¹

Kadının yuva ile arasındaki köklü ilişki tarihsel süreçte, hâkimiyetten tahakküme uzanan iki uçta gidip gelmiştir. Sosyal hayatın kurallarının organize edilemediği tarihteki ilk topluluklar dağınık bir şekilde, anaerkil toplum düzeninde yaşamışlardır. Bu dönemde kadın, sahip olduğu doğurganlık özelliği ile kutsanmış, yuvayı inşa eden kişi ve kendi soyunun sahibi olmuştur. Militarist kent devletlerinin kurulması ile ataerkil düzen toplumda hâkim olmaya başlamıştır. Ataerkil dönemde erkeğin tahakkümü altında yaşamaya başlayan ve kamusal görünürlüğü bir soruna dönüşen kadın, ev/yuva üzerinde sahip olduğu haklarını kaybetmiştir. Kadının toplumdaki bu edilgen konumu sanayi devrimi sonrası eşitlikçi olarak adlandırılan toplum düzeni içerisinde zamanla değişmeye başlamıştır.

Bu değişim kadının konumu için mutlak bir iyileşme sağlamamış, evde anne ve eş, dışarda bir meslek insanı olarak parçalanan kadın, kamusal ve özel alan çatışmasının içinde kalmıştır. Bu bağlamda çalışmada sinema filmlerinde, özel alanda ve özel alanı terk ederek çizginin dışına çıkan kadın karakterler, cinsiyet rollerinin öğrenildiği ve kadının toplum nazarında 'kendini gerçekleştirdiği' bir mekân olarak 'yuva' kavramı ele alınmış, toplumun, çocuğun, erkeğin ve kadının yine kadına bakışı tartışılmıştır. Çalışma kapsamında The Iron Lady (2011), The Hours (2002), Cría Cuervos (1976), Jeanne Dielman, 23, quai du commerce, 1080 Bruxelles (1975) filmleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sinema, yuva, mekân, kadın filmleri.

---

¹Arş.Gör., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, ozlemakyolmmr@gmail.com

Mekânsallık ve Kadınlık Üzerine Felsefi Yaklaşımlar

Çiğdem Yazıcı ¹

Birçok kültür ve sanatta olduğu gibi felsefe tarihinde de kadın varlığının mekânsal metaforlarla düşünüldüğü örneklerle rastlarız. Özellikle doğa, toprak, yer ve ev gibi mekânsal kavramlar içerisinde kadınlık “yer sağlayan” bir rol ile öne çıkar. Örneğin Platon’un *Timaios* diyalogunda her türlü maddesel varlığın yer bulmasını mümkün kılan dişi ve anaç rollerle tarif edilen, kendisine *Khōra* adı verilen, ama tam tanımı yapılamayan ilk başlangıçları sağlayan bir yer-mekân fikri vardır. Bu fikre göre *Khōra* her türlü maddesel varlığın yerini sağlarken kendisi şekli ve tanımı belli bir varlık olup yer tutmaz. Irigaray ise kendi cinsel fark etiği anlayışını oluştururken *Khōra* metaforuna referans vererek çelişkili bir durumdan bahseder. Kadına atfedilen bu yer fikri ona çok güç atfedebildiği gibi onu yok da sayan bir fikir olabiliyor. Kadın mekânsallığı sarıp sarmalayan, kuşatan ve ev sahipliği yapan bir yer --*envelope* -- gibi düşünülürken hem kuşatan hem de kuşatılan, hem saran hem sarılan durumunda olduğunu söyler: Kadına atfedilen böyle bir yer açma gücü nasıl olur da bu güç onu yersiz yurtsuz bırakır? Yani herşeyin bir yere sahip olmasına imkân veren ama kendisi bir yer edinemeyen ve hatta eve hapsedilen bir varoluşu sorunsallaştırır. Bu paradox *Khōra* özelinde her şeyin bir yer almasına imkân tanıyan ama kendisinin bir yeri ve adı olmaması durumuna tekabül ediyor. *Khōra*’nın Derrida, Kristeva ve Grosz gibi çağdaş düşünürlerce farklı ele alınışlarına bakarak kadınlık ve mekânsallık ilişkisini yaratıcı ve eleştirel yeni rollerle düşünebilir miyiz? Mesela Heidegger gibi “dil varlığın evidir” dediğimizde bu ev mekânsallığını ve dil ilişkisini cinsel fark teorileri ile aldığımızda ortaya nasıl bir fark çıkar? Bu farklar ile daha önce adı konulmayan ve yer verilmeyen farklara yeni yerler açılır mı? Bu sunumun amacı bu ve benzeri soruları tartışmaya açmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, kadınlık, *Khōra*, Platon, Irigaray.

---

¹Doç.Dr., Üsküdar Üniversitesi, Felsefe Bölümü, yazici3@gmail.com

17.00-18.30

THEATRON

OTURUM 21

M e k a n v e D i r e n i Ő

Oturum Başkanı: Evren HASPOLAT

KAMUSAL MEKANIN OLASI SENARYOLARI: ANKARA'DA MÜŞTEREKLEŞME HAREKETLERİ

Irem Senem Büyükkocak ¹

Kamusal mekan, kentin toplum ile etkileşimi en doğrudan ve yüksek olan bileşenlerindedir. Kent ve kentli arasında birbirini besleyen ilişkiler çoğunlukla kamusal mekanlar üzerinden örgütlenir. Bu durum, mekanın dinamiklerinin hızlı bir biçimde değişmesine sebep olurken, kamusal mekan üzerine olası senaryoların çeşitlenmesini sağlar. Tüm bu olasılıkların, devletin ve diğer yönetici grupların kamusal mekanı kontrol altında tutma ihtiyacını doğurduğu ise tarihte pek çok örneğine rastlanan bir gerçektir. Bu çalışma, Türkiye'de kamusal mekanın toplumla olan ilişkisini, mekan ve toplumun birbirini dönüştürmekteki karşılıklı rolünü, etken dinamikleri ve olası müşterekleşme potansiyellerini Ankara örneği üzerinden incelemektedir. Ankara'nın çehresini son kırk yılın neoliberal politikaları çerçevesinde dönüştüren yeni mekan tipolojileri, kentin kimliğini adım adım silmektedir. Bu çalışma, değişen toplum – mekan dinamiklerini bu yeni tipolojiler üzerinden analiz etmektedir. Devlet organlarının mimari varlıklarıyla kent kimliğine dönüştüğü Ankara'da, kentin kamusal mekanları tarih boyunca iktidarın politikaları doğrultusunda şekillenirken, bu mekanların günümüzün değişen politik ve ekonomik atmosferine nasıl tepki verebileceği ve nasıl zemin oluşturabileceği tartışılmaktadır. Son yıllarda tüm dünyada tekrar gündeme gelen müşterekleşme olgusu bu çerçevede ele alınırken, Ankara'nın kamusal mekan tarihindeki müşterekleşme örneklerine çalışmada yer verilmektedir. İncelenen örnekler üzerinden mevcut toplum – mekan ilişkilerine yeni önermeler yapılmakta ve bu yapıların olası dönüşüm senaryoları ile bu dönüşümlerin potansiyelleri değerlendirilirken, yeni bir toplumun inşasında kamusal mekanın yeri tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal mekan, Ankara, müşterekleşme, müşterek mekan, kent.

---

¹Yüksek lisans öğr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
iremsembuyukkocak@gmail.com

KENT HAKKI OLARAK MANZARA

Bilgen ATAÇ¹

Kentte gündelik hayatı sürdürmekten, barınmaya, çalışmaya, ulaşımdan kültüre afetlerden kent hizmetlerine kadar birçok alandaki yeni zorluklar ve yanlış kullanımlar ile mücadelelerini kapsayan “Kent Hakkı” kavramı, 1968’de Paris Olayları’nın hemen öncesinde Lefebvre tarafından aynı adlı Le Droit a la Ville / Kent Hakkı kitabında kullanılmıştır. Peter Marcuse, Marcelo Lopes de Souza ve David Harvey kavrama farklı bakış açıları ile yaklaşmıştır.Lefebvre Kent Hakkı kavramını, geleceğin kentine yönelik bir ütopya olarak ortaya atmış ve kurgulamış; vatandaşlık durumuna bakılmaksızın kentte yaşayan herkese ait olduğunu belirtmiştir. Harvey ise kent hakkını talep etmenin, kentleşme süreçleri ve kentlerin yeniden yaratılma biçimleri üzerinde şekillendirici bir güç sahibi olmayı talep etmek olduğunu belirtmiştir. Kent Hakkı kavramını kullanan ve tanımlamaya çalışan her yaklaşım, kentleri değişim değeri üzerinden değerlendirmek yerine kullanım değerinin önemini ön plana alan, daha insani bir kent hayali kurmaktadır.

Manzaranın ise çok yeni keşfedilmiş hatta icat edilmiş bir kavram olduğu söylenebilir. Batı sanatında hikâye ve mitlere bir arka fon oluşturmak için kullanılan manzara ancak erken modern dönem ile beraber kentin konusu haline gelirken, kentin kendisi de yeşil ve huzurlu doğanın yanı sıra, yapılı çevresiyle beraber seyirlik bir manzaraya dönüşmüştür.Günümüze ise, kentin ve kentli hayatın bir parçası olan manzara ve seyretme eylemine farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. İstanbul’un tepelik topografyalarında oluşmuş olan enformel mahallelerini hedefe alan kentsel dönüşüm projeleri, bir diğer yandan ise sahil ve boğaz hattında kamunun erişimini engelleyen birçok proje ile manzaraya erişimimiz bir başka deyişle seyretme hakkımız elimizden alınmaya çalışılmaktadır.

Manzaranın para karşılığında ulaşılabilir bir meta olarak sunulmasa olanak sağlayan bu projeler yaşadığımız kentin kötü yönde değişmesi ve kentle ilişkilerimizin de değişmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla; manzaranın demokratikliği, manzaraya erişimin bir kent hakkı olup olmadığını düşünmeye değerdir. Bu çalışma İstanbul’un farklı noktalarındaki uygulamalar üzerinden manzara ve manzaraya erişimin bir kent hakkı olarak örneklenmesini ve tartışılmasını hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent hakkı, demokrasi, manzara, yaşam, paylaşım.

---

¹Arş.Gör., Maltepe Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, bilgenatac@gmail.com

17.00-18.30

MEGARON

OTURUM 22

Üretim ve Tüketimin Mekanları

Oturum Başkanı: Saim Can BERİTAN

MEKANIN DEŞİFRESİ: TÜRKİYE'DE KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİNİN ÜRETİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Ahmet Yaman ¹

Türkiye'de 1960'tan günümüze 858 adet aktif sanayi sitesi bulunmaktadır. Bunların 135'i şehir içerisinde kalmıştır. Bu sanayi sitelerinin 476'sı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın finansman desteğiyle kurulmuştur. Buradan hareketle, Türkiye'nin her ilinde ve hatta her ilçesinde sanayi sitesine rastlanılmaktadır. Son yıllarda sanayi siteleri işlevleri ve mekânsal özellikleri açısından kentlerin gündemini yeniden kurulma, yenilenme ya da taşınma şeklinde meşgul etmektedir. Bu bağlamda küçük sanayi sitelerinin üretimi ve dönüşümüne yönelik uygulanan kamu ve kent politikalarının tarihsel, ekonomik ve siyasa süreçleri incelenecektir.

Şehir ile mekanın ilişkisini inceleyen, mekanı politik, stratejik bir süreç olarak ele alan, kullanılan ve üretilen toplumsal bir mekana vurgu yapan Lefebvre'in "mekanın üretimi" kavramından hareketle kentsel mekan olan sanayi siteleri deşifre edilecektir. Bununla birlikte, kapitalist kentleşme pratiği içerisinde sanayi sitelerinin üretimi ve dönüşümde devletin rolü ve düzenleyici mekanizmalarının neler olduğu, "sermaye birikim sürecinde" yapılı çevre üretimi kavramı üzerinden Harvey'in kentsel mekânın üretimi ve sermaye birikim süreçleriyle olan ilişkisi üzerinden değerlendirilecektir.

Mevcut sanayi sitelerinin kuruluş modelleri ve ölçekleri göz önüne alınarak çalışmanın örneklemini oluşturması amacıyla Konya, Mersin, Bursa ve Gaziantep illerinde yer alan sanayi sitelerinin üretim ve dönüşüm süreçleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, kamu politikası, kentsel politika, kent mekanı, küçük sanayi siteleri.

---

¹Doktora Öğr., Mersin Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ,
ahmet.yaman@yahoo.com.tr

*Bu çalışma, Mersin Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde sürdürülmekte olan doktora tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

KENTİN TİCARİ MEKÂNLARININ DÖNÜŞÜMÜ: ALIŞVERİŞ CADDELERİ ÖRNEĞİ

Meriç KIRMIZI ¹

Geleneksel olarak, kent merkezlerinde yer alan alışveriş caddeleri kent yaşamı için önemli mekânlardır. En başta kentin ticaret mekânları olarak işlev görürler. Bu nedenle, alışveriş caddeleri kent ekonomisi açısından belirleyici olsalar da, soylulaştırma, alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması, internet üzerinden alışveriş gibi gelişmelerin tehdidi altındadır; öyle ki kentin pazaryerleri ilgili yazında "marjinal mekânlar" olarak değerlendirirler. Öte yandan, kentin alışveriş caddelerinin ticaret ve alışveriş dışında anlamları da bulunur. Örneğin, alışveriş caddeleri insanların buluşma ve sosyalleşme mekânları olarak yine kentsel toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ögesini oluştururlar. Bu bakımdan, alışveriş caddelerinin öncelikli ticari işlevleriyle birlikte, kamusal mekân niteliği vardır. Aynı zamanda, kentsel toplumsal hareketlerin bir araya gelip, seslerini duyurdukları siyasi hareketlenme mekânı olarak kullanılırlar.

Her coğrafi mekân gibi alışveriş caddeleri de zaman içinde değişir ve toplumun ürettiği mekânlar olarak, parçası oldukları toplumun değişiminden izler taşır ve toplumu etkiler. Bu çalışmada kentin başlıca ticari mekânları olarak alışveriş caddelerinin yirmi birinci yüzyılın egemen neoliberal politik ekonomisi bağlamındaki değişimi ele alınacaktır. Öncelikle, alışveriş caddelerinin 2000'ler sonrasındaki değişiminin arkasında yatan etmenler incelenecektir. Bu etmenler, kent içinde alışveriş merkezlerinin yapılması, alışveriş caddelerinin yayalaştırılması, banliyöleşme, kentsel çöküntü, devlet kurumlarının kent merkezlerinden taşınması, ticari soylulaştırma, homojenleşme, sermaye giriş-çıkışı ve rant odaklı kent yönetimi anlayışı gibi kritik alt değişimleri içerir. Türkiye'deki kent merkezlerini etkileyen güncel bir konu olarak göçmenlere bağlı demografik değişim de bu listeye eklenebilir. Daha büyük ölçekte ise, ekonomik kriz kentin alışveriş caddelerini etkilemektedir.

Alışveriş caddelerinde değişimle ilgili yazın taranarak, Taksim Cumhuriyet Meydanı ve meydanın bir uzantısı olarak, Beyoğlu, İstiklal Caddesi, ardından Japonya'nın Osaka kentinde ünlü bir alışveriş

---

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
merickirmizi@gmail.com

caddesi olan Horie Mahallesi'nin değişimiyle ilgili bitmiş saha çalışmaları ve Samsun'un İstiklal ya da iftlik Caddesi'nde sürdürölen araştırma örneklere paylaşılacaktır. Böylece, son yirmi yılda kentin ana ticari mekânları olarak alışveriş caddelerinin dönüşümüyle ilgili değişik coğrafyalardaki ortak eğilimlerin ve sorunların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu sayede kentin alışveriş caddelerinin yakın gelecekte *marjinal mekânlara* dönüşmemesinin yolları sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentin ticaret mekânları, alışveriş caddeleri, ticari soylulaştırma, yayalaştırma, alışveriş merkezleri.

BALIKESİR İLİ AKINCILAR MAHALLESİ KÜÇÜK SANAYİ BÖLGESİNİN MEKÂNSAL DÖNÜŞÜMÜ

Nazlıcan Birinci ¹
Furkan Ertürk ²
Hikmet Eldek Güner ³

Balıkesir, 16.yy'a uzanan çeşitli zanaat dalları ile tarih boyunca önemli bir ticaret kenti olmuş, 1921 yılında Bandırma-İzmir demiryolunun açılması ile kentte etkin olan ticari hareketlilik daha da ivmelenmiştir. Bu durum Cumhuriyet dönemi ve sonrasında, üretimde çağdaş tekniklerin kullanılmasıyla, ticaret ve sanayi alanındaki pek çok gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Geleneksel üretim biçimini temsil eden küçük ölçekli zanaat işletmeleri, büyük ölçekli fabrikaların kurulmasıyla etkinliğini yitirmeye başlamış, kentin çeşitli bölgelerinde gruplaşarak, faaliyetlerini sürdürmüştür. Fakat 1930'lu yıllarda kent merkezinin gelişmesi, nüfusun ve yapılaşmanın da artmasıyla birlikte kent merkezinde kalan zanaat işletmelerinin bir araya toplanarak kent merkezinden izole edilmesi istenmiştir. 1941 yılında hazırlanan Balıkesir İmar Planı'nda geleneksel kent merkezinin çeperinde Akıncılar Mahallesi sınırları içerisinde kalan boş bir arazi, küçük sanayi bölgesi olarak belirtilmiştir. 1946 yılında sanayi alanı olarak işlev kazanmaya başlayan alandaki karakteristik sanayi yapıları, günümüze kadar yeni yapı ve fonksiyonlarla sayıca artmış, kent merkezinde bir odak haline gelmiş, yakın çevresini de kamusal kullanım bağlamında dönüştürmüştür. Ticari yapılanma, nitelikli endüstri yapıları vekonaklama yapılarının da bölgede bulunmasını tetiklemiş ve alan günümüzde yoğun bir kentsel kullanımın odağında kalmıştır. Fakat bu kez algılanabilirlik bağlamında yakın çevresindeki çağdaş yapılar arasında gizlenmiş, aktif kamusal kullanımını koruyan, özgün ve nitelikli bir yapısal form ile varlığını sürdürmektedir. Akıncılar Mahallesi Küçük Sanayi Bölgesi örneği gibi zaman içerisinde kent merkezinde kalan bu alanlar önemlerini kaybetmekte ve dönüşüm sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu çalışma ile yitirilmekte olan ve kentsel dönüşüm gerçeği ile karşılaşan bir sanayi teşkilatının ve

---

¹Yüksek lisans öğr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
birincinazlıcan@gmail.com

²Yüksek lisans öğr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
furkan-erturk@hotmail.com

³Doç.Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
hikmeteldek@gmail.com

mimarisinin gün yüzüne çıkarılması ve tartışılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, kentin ekonomik gelişimi tarihsel kaynaklara dayandırılarak açıklanmış, ardından, sanayi bölgesinin mevcut durumuna ilişkin analizler gerçekleştirilmiş ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küçük sanayi bölgesi, zanaat işletmeleri, mekânsal dönüşüm, Akıncılar Mahallesi, Balıkesir.

ALIŐVERIŐ MERKEZLERİNİN ÜTOPIK DÖNÜŐMÜNÜN MİMARLIĞIN ASAL BİLEŞENLERİNE ETKİSİ

Mehmet Yıldırım ¹
Murat Sönmez ²

Son yıllarda kentlerde Alışveriş Merkezlerinin (AVM) sayısındaki artışla beraber bu mekanlarla ilgili mimari ve sosyolojik araştırmalarda da artış görölmektedir. Büyük bir dönüşüm ve değişim içinde olan günümüz metropollerinde değişen ekonomik koşullar bağlamında kentlilerin ticari ihtiyaçlarına yanıt veren ve bu bağlamın sonucunda açığa çıkan Alışveriş Merkezleri, mimarlık kültüründe bir yeri olan ve birer kentsel program olarak kabul edilen sokak, sinema, müze, ibadethane, park vb. alanları kendi bünyesine almakta ve bu programların asal özelliklerini dönüőtürmektedir. Türkiye’de toplam AVM sayısı güncel verilere göre 410’dur. Bu AVM’ler büyüklükleri ve sayıları bakımından incelendiğinde kent mimarisindeki olumsuz etkileri göze çarpmaktadır. Bu sebeple bu çalışmaAVM’leri inceleme altına alarak kentin güncel durumunu eleştirel bir perspektifle değerlendirmeyi ve kent-AVM ilişkisinin gelecekteki durumuna yönelik öngörüde bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada İstanbul, Ankara ve İzmir’den 7’şer tane olmak üzere toplam 21 AVM kentlerdeki konumları harita üzerinde gösterilerek ve içeriğindeki programlar tablollaştırılarak mercek altına alınmıştır. Bu programlar sinema, sokak, ibadethane, nikah salonu, çocuk oyun alanı (park) olarak belirlenmiştir. Söz konusu programlarınmimarlık kültüründen/tarihinden gelen bina-program tipinin AVM’de nasıl dönüştüğü ve hangi mimari niteliklerle meydana geldiği beş asal bileşen olan; plan, form, imge, konstrüksiyon ve malzeme özellikleri bağlamından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda AVM içindeki bu programların bina fikrine uymadığı ve bu bağlamda kentin dokusuna zarar vermelerinin yanında mimarlığın bina üzerine veya üzerinden kurduğu bilgi ve tecrübeye zarar verdiği; bina fikrini asal tasarımsal bileşenler, kavramlar ve bilinen kentsel değerlendirmeler dışında çıkarsak olumsuz biçimde farklılaştırdığı tespit edilmiştir. Bu çalışma bu farklılığın kent ve mimarlık kültürü üzerine sonuçlarını belirginleştirmeye girişir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, kent, avm, mimari program, ütopya.

---

¹Yüksek lisans öğr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, mehmetyildirim0629@hotmail.com

²Dr.Öğr.Üyesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, msonmez@etu.edu.tr

17.00-18.30

AKROPOLIS

OTURUM 23

Mekanın Morfolojisi

Oturum Başkanı: Zeynep Arslan TAÇ

KENT MEYDANLARINI TANIMLAYAN BİLEŞENLER VE ZAMAN İÇİNDEKİ DÖNÜŞÜMLERİ ALAÇAM ÖRNEĞİ

Bilge Ataç Özsoy ¹

Çevreyi yapılandırmak, anlamlandırmak ve tanımlamak canlılar için önemli bir yetenektir. Bunu yapabilmek için de renk, biçim, hareket gibi görsel duyumlardan yararlanır. İyi bir çevre imgesi duygusal olarak da güven sağlar. Kişi kendisi ile dış dünya arasında uyumlu bir ilişki kurabilir. Belirgin ve okunaklı bir çevre, güven vermenin yanı sıra mekan deneyiminin derinliğini ve yoğunluğunu arttıran bir etkiye de sahiptir.

İnsanoğlu toplu yaşama başladığından beri yaşadığı çevreyi kendi yaptıklarıyla değiştirmeye başlamıştır. Doğal sığınakların yeterli olmamaya başladığı noktada binalar belli düzenler içerisinde bir araya gelerek, meydan, sokak ve mahalle gibi yaşam alanlarının ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Bu yaşam alanları sadece boyut ve biçimleriyle değil, kent kullanıcıları için sağladıkları işlevlerle, tanımladıkları boşluklarla da kente katkı koymaktadırlar. Özellikle binalar, etkinlikleri barındırmakla birlikte kent meydanlarının tanımlanmasında, kent boşluğu içinde yer kaplayan nesnelere olarak da önemlidirler. Kent içinde binaların yan yana gelerek oluşturdukları duvarlar o kente kimliğini kazandıran önemli niteliklerden biridir. Bina cepheleri hem dış mekanı sarmakta hem de özel alanı belirlemektedir. Böylece bir sınır göstergesi olarak kamusal alanın ve yaşamın arka planını oluştururlar.

Bir dil gibi içinde çeşitli anlamları barındıran ve kent kullanıcılarına mesajlar ileten mimarlık ürünleri, işlevsel özelliklerinin yanında kent içerisinde anlamsal değeri olan göstergeler olarak da yer bulmaktadırlar. Zaman içerisinde kentlerde kapsamlı bir yeniden yapılandırmaya başlanıldığında kent için özellikle de kent meydanları için yeni göstergelerin yaratıldığı gözlemlenmektedir. Ancak kent meydanlarını tanımlamanın yeni yollarından biri olarak dil göstergesini kullanmak, tabelalardan yararlanmak mekanın önüne geçen, onu bastıran bir mesaj ileme yöntemi, mimarlık ve mekan karşılığı bir iletişim mimarlığıdır. İletişim, mimarlığın ve kent manzarasının bir elemanı olarak mekana hükmetmeye, yerle tanımlanabilir ilişkisi olmayan başka imgelerle de desteklenerek kentin kimliğine etki etmektedir.

Bu çalışmada Alaçam kent meydanını tanımlayan bileşenler, kente katkıları ve zaman içindeki dönüşümleri, kent meydanını oluşturan elemanların temsil nitelikleri üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kent, meydan, dönüşüm, gösterge, iletişim.

---

¹Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, bilgeatac@trakya.edu.tr

TARİHSEL SÜREÇTE KENTSEL DOKU BAĞLAMINDA MORFOLOJİK YAPININ DEĞİŞİMİ - KAYSERİ / TALAS ÖRNEĞİ

Funda Pazan ¹

Kayseri'nin Talas ilçesi barındırdığı eski kültürel dokusuyla, yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlere ve kültürlerle ev sahipliği yapan, geleneklerin, dinlerin, etnik grupların, politikaların, mimarlık ve planlama anlayışlarının mekansal yansımasına ev sahipliği yapan bir konumda olmuştur. Konumu ve geçmişi sebebi ile bugün de önemini koruyan Talas, Kayseri kentinin önemli miktarda nüfusunu barındıran, kent merkezi ile bütünleşmiş, Eski Talas ve Yeni Talas olmak üzere, kentsel dokusu çeşitlilik gösteren bir merkez ilçe statüsündedir. Eski Talas'ın tarihi günümüzden 4000 yıl önceye dayanmaktadır ve kültürel miras açısından zengin geleneksel dokuya sahip bir yerleşimdir. Yeni Talas ise geleneksel dokuya bitişik olarak geleneksel dokunun kuzey ve batısında planlanarak yerleşime açılmış alandır. İki yerleşimin birbirinden farklı biçimsel, işlevsel, görsel ve bağlamsal özellikleri mevcuttur. Bu farklılıklardan yola çıkan bu çalışmanın temel amacı; Eski Talas ile Yeni Talas arasındaki ilişkinin morfolojik bağlamda tartışılmasıdır. Geçmişten günümüze tarihsel süreçte uğradığı morfolojik değişim süreci bu çalışmada ana hatlarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tarihsel süreçte kent morfolojisinin geçirdiği değişimler var olan kent haritaları üzerinden ve güncel kaynaklardan okunmuştur. Bu bağlamda; binalar, yapı adaları ve sokak dokularının oluşturduğu kentsel bütünlüğün “oluşum” ve “değişim” süreçleri mekansal boyutu ile incelenmiştir. Eski Talas ve Yeni Talas yerleşimlerinin yaşadığı radikal morfolojik değişim çok boyutlu olarak; sosyo-ekonomik, kültürel ve politik yansımaları bağlamında irdelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda, Talas yerleşmesinin sahip olduğu anlam ve değerlerin sağlıklı bir biçimde planlanmasına altlık oluşturacak bir zemin oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kentsel mekan, kentsel morfoloji, mekansal değişim, mekansal oluşum, kentsel doku.

---

¹Yüksek lisans öğr., Erciyes Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, fundapazan@gmail.com

KAMUSAL ALAN BAĞLAMINDA BİÇİM VE İÇERİK ÜZERİNE BİR YÖNTEM İNCELEMESİ

Ayda Rastiemadabadi ¹

Kamusal alan, kentsel konularda çalışan birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Sözü edilen bu dikkat ise çoğunlukla sosyal faaliyetler, sosyal yapı, kentsel yaşam kalitesi, yaşanabilirlik, politik faaliyetler, sağlıklı kentsel yaşam gibi konularda olmuştur. Bununla birlikte, esas olarak bu alanların analiz ve üretimi bağlamında estetik yönler ve biçime odaklanılmış, mekânın içeriğine daha az ilgi gösterilmiştir (Parsi, 2002). Jan Gehl gibi araştırmacılar ise mekânın biçimi yerine “binalar arasındaki yaşam” üzerinde yoğunlaşmıştır. Jan Gehl’e göre; mimarlar ve şehir planlamacıları bu alanla uğraşırken, madalyonun diğer yüzü olan yaşamı sıklıkla unutmuşlardır. Peki neden? Belki de bunun nedeni, biçim ve mekânla çalışmak ve iletişim kurmak, yaşama göre çok daha kolay olduğu içindir (Gehl, 2013). Öte yandan, biçim, kamusal yaşam ve kültür açısından elbette inkâr edilemez bir role sahiptir. Bu nedenle, fiziksel ve sosyal yönleri bir arada okumak ve analiz etmek, çok daha gerçek bir kamusal alan elde etmemize yardımcı olacaktır şüphesiz.

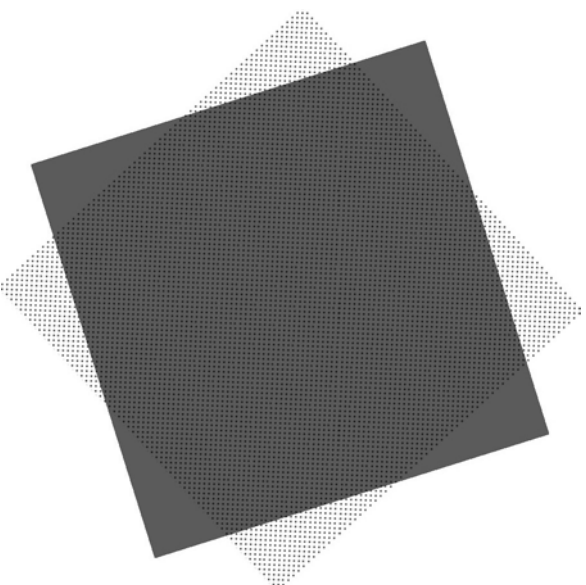
Bu bağlamda, bu çalışmada, kamusal alanlar için kapsamlı bir çalışma yöntemi olarak kentsel doku dilinin (pattern language) tartışılması amaçlanmaktadır. Christopher Alexander tarafından kavramsallaştırılan kentsel doku dili, çevrenin ve unsurlarının birbirleriyle olan etkileşimlerinin okunmasını ve tasarımcıların birbirleriyle iletişim kurmalarını kolaylaştıran ayrıca kamunun tasarım sürecine katılımının sağlanması için etkili bir yöntem ve yaklaşımdır (Bhatt, 2010; CAI, 2015; Dovey, 1990). Bu yöntem, biçim ve içeriği ayrı ayrı çalışmak yerine aralarındaki etkileşimin bir arada okunabilmesine imkân sağlar.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan, kamusal yaşam, kültür, biçim, kentsel doku dili.

---

¹Öğr.Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
aidarasti@yahoo.com

samsun ikibinondokuz